

Szövetség

ARADI KULTURÁLIS SZEMLE

— XXII. ÉVFOLYAM, 6. (127.) SZÁM —

Aradi december (László Ferenc felvétele)

**ÁLDOTT, BÉKÉS KARÁCSONYT ÉS JÓ EGÉSZSÉGBEN, BOLDOGSÁGBAN ELTÖLTÖTT, SIKEREKBEN
GAZDAG ÚJ ÉVET KÍVÁNUNK MINDEN KEDVES OLVASÓNKNAK ÉS MUNKATÁRSUNKNAK!**

A R A D
2018. december

TÓTH ÁRPÁD VERSEI IHLETTEK CSIKYS DIÁKOKAT

*Biszák Mónika, VII. o.
A fényes lég már...*

*Mátthé Johanna, IX. A
Fehér lesz akkor már*

*Simpf Angelika, XII. A
A haja*

*Rónai Zoltán, VIII. o.
Elfáradt már...*

*Gyarmathy
Tímea, V. B
Arany tó az
égen*

*Somodi
Adrienn V. B
Kint jártam a
ligetben*

*Kruzslitz Kyra,
VII. o.
A Nap vörös
aranyban*

*Ménesi Vivien,
IX. A
Katonasír*

Tartalom

Juhász Béla: <i>Álomvilág</i>	1
Révök Retép: <i>A Szövétnek istókhalmi olvasói Svédországban</i>	2
Irodalom, művészet	
Böszörményi Zoltán: <i>Versek</i>	4
Varga Melinda: <i>Versek</i>	5
Kurunczi Mária: <i>Hajléktalanok...</i>	5
Friedrich Hölderlin: <i>versei</i>	6
Francisc Vinganu: <i>Találkozás a kövel</i>	6
Szabó Péter: <i>(két öreg)</i>	7
Bencze Mihály: <i>A játék mámora</i>	8
Ódry Mária: <i>Menyháza</i>	8
Radnai István: <i>Egykori és egykorú</i>	9
Nagy Gizella: <i>Téli versek</i>	9
Frideczky Katalin: <i>Falkameleg</i>	10
Kocsik Krisztina: <i>Némaság</i>	12
Szávai Ilona: <i>Egy pseudoegyke édesanyja</i>	13
Juhász Béla: <i>Émelyeg a gyomrom</i>	14
Nienstedt Kovács Ildikó: <i>Fülön függő cseresznye</i>	15
Nótáros Lajos: <i>Arad marad (III/6.) – Az orosz kérdés</i>	16
Piroska István: <i>Petőfi-legenda</i>	18
Simpf Angelika: <i>Tetemek</i>	20
Kovács Nikole: <i>Farkasházasság</i>	21
<i>Hajnal Majláton</i>	21
Köteles Nikolett: <i>Csendek óceánja</i>	22
Memoár	
Botos Katalin: <i>A radnai Mária</i>	22
Koreck Aladár: <i>Karácsonyi maraton hóhullásban</i>	24
Dr. Markovics Radmila: <i>A borászat</i>	25
Helytörténet	
Sarusi Mihály: <i>Deák Ferenc Kisiratoson?</i>	26
Stefanov Titusz Sever Dan: <i>Az aradi turizmus rövid története (7.)</i>	28
Hitélet	
Horváth Tünde: <i>Laudate Dominum!</i>	29
Horváth Csaba: <i>Celeb vagy celem?</i>	30
Bátkai Sándor: <i>A Szent Korona keresztye</i>	32
Történelem	
Jankó András: <i>Jugoszlávia és Houston</i>	34
Egészség	
Dr. Vajda Sándor: <i>A nevetés és a humor egészségre gyakorolt hatásáról</i>	36
Oktatás	
Rudolf Ágnes: <i>Minden működik... ha együttműködünk</i>	38
Rogoz Marianna: <i>Ünnepre készülődve</i>	39
Pataky Lehel Zsolt: <i>Kilencven éve hunyt el a magyar elégia kiemelkedő művelője</i>	39
Sport	
Piros Dénes: <i>Emlékeim a fél évszázada elhunyt Pecsovszky Józsefről</i>	41
Keresztregény	
Brittich Erzsébet: <i>110 éve született</i>	43
Humor	
Kövér Péter: <i>A béka-díj, avagy a Kondukátor és a Machu Picchu</i>	44
Frideczky Katalin: <i>Kulturális örökség</i>	47
Tatár Etelka: <i>Chicagói levél: Szűlinapra – politikusokkal</i>	48
Szávai Géza: <i>Kinek a terhessége</i>	49
Szabó István: <i>Ufósok, az örökös és a nő</i>	50
Kövér Miklós: <i>A csodálatos szabólegény meséje</i>	52
Puskel Péter: <i>Klotyóhistória</i>	56
Ujj János: <i>Orvosanekdóták</i>	57
Z. Agyag Nelli: <i>Kombiné és társai</i>	58
Puskel Péter: <i>Aradi anekdotakincs</i>	59
Búcsúzunk	
Már az angyalokat fotózza – Elhunyt Siska-Szabó Zoltán	60

ÁLOMVILÁG

Tömve a nagyszínház nézőtere. Állnának is a bejáratok, ha engedné a szolgálatos tűzoltó.

Köszöntő beszédek, jó tanácsok a végzős fiúk, lányok részére. Köszönő szavak a szülőkhöz címezve.

Válaszok tisztázandó kérdésekre. „Igazán csak az a fiatal tudja megállni helyét – lelkileg, fizikailag – az életben, aki az anyanyelvén tanult.” A jelenlevők egyetértően bólogatnak.

De hol van a magyar szülők nagy része, akik nem magyarba, hanem az ország nyelvén működő iskolába íratják porontyaikat? Hogy, úgymond, jobban helyt álljanak az életben...

Őket ki világosítja fel? Az a pár magyar nyelvű sajtóorgánium, amelyeket ők amúgy sem olvasnak?

A Csiky Gergely Főgimnázium szalagavatója a színpadon.

Álomvilág.

Fehér ruhába öltözött alig tizenhét éves diáklányok túsarkú cipőben, sötét öltönybe bújtatott srácok fehér ingben; életük első csokornyakkendője szorítja nyakukat.

Mellre tűzött, jelképes szalag, vörös rózsza az oszítól.

Tapsolunk. Mosolygunk. Büszkéek vagyunk rájuk.

Csillogó szemű szülők, nagyszülők. Elégedetten feszítő pedagógusok.

A tiszta gyerekszemekben őszinte, megnyugtató üzenet: „Ne izguljatok! Tudjuk, hogy nem lesz könnyű. De azt a segítséget felhasználva, amit tőletek kaptunk, legyőzzük a nehézségeket!”

Juhász Béla

Kurunczi Ferenc felvétele

A SZÖVÉTNÉK ISTÓKHALMI OLVASÓI SVÉDORSZÁGBAN

Öröm látni, ahogy a *Szövétnek* hajt, virul, zöldell, virágzik és gyümölcsöt hoz, immáron több mint két évtizede, és megélt már több mint 125 kiadást, valamennyiünk örömére. Hála érte lelkes szerkesztőinek. Ma egy istókhalmi párt mutatnék be, akik e lap talán legészakibb húséges olvasói, mert az még Kappanhágónál is északabbra van. Elmondom, hogyan ismertem meg őket, és bennük különleges embereket.

Egy gyerekkori barátommal beszélgetve meséltem egy vacsorameghívásról, melynek házigazdája – Cs. Pista, aki jó barátom – nemcsak ismert ember és nagyszerű koponya, de kiváló szakács is. Az sem baj, ha ezt a dicséretet itt elolvassa (szintén a *Szövétnek* olvasója), legalább meghív máskor is!

– Mi az? Te ismered Cs. Pistát? Hát ez meg hogy van? Rég nem hallottam felőle!

– Mi az, hogy ismerem, évtizedek óta együtt járunk síelni! De te honnan ismered? Mert ez szinte hihetetlen. Nem lehet, hogy egy közös barátunk legyen ősidők óta, és ne tudjunk róla.

– Hát már hogyne ismerném! Jó gyerek. Együtt jártunk fizikára Kolozsváron a hetvenesek elején. Válogatott vívó volt. Svédországban él.

– Ja, vagy úgy! Hát ez a rejtély megoldása! Akkor ezek szerint Cs. Pista kétszer van. Így már értem! A te Cs. Pistád vívó volt, az enyém meg gitáros.

Innen már nem tartott sokáig, ameddig a kispattant ötletet megvalósítottuk: bemutatni Cs. Pistát... Cs. Pistának. Felvettem a kapcsolatot az éppen Budapesten tartózkodó Cs. Pistákkal, és meghívtam őket vacsorára, természetesen elhallgatva a poént. Ha már lepetés, akkor legyen lepetés.

Amikor megérkeztek, úgy tettem, mintha a kabátokkal bajlódnék még, menjenek nyugodtan be, a többiek már bent vannak, ismerkedjenek meg addig, jövök én is azonnal.

– Jó estét! Cs. István!

– Igen, az vagyok! – volt a válasz.

– Bocsánat, én nem kérdeztem, én bemutatkoztam. A nevemet mondtam.

– Ön téved, ön az enyémet mondta! – és már vette elő a személyi igazolványát, mert kutya ugat... papír beszél. Mielőtt elfajult volna a dolog, bejöttem én is, és lerántottam a leplet, amiből aztán egy, az éjszakába nyúló kellemes beszélgetés lett. Így szövődnek a barátságok. Karácsonyi aján-

déknak megrendeltem nekik a *Szövétneket*. Most, hogy megint közeledik a karácsony, ajánlom az ötletet minden nyálas olvasónak. Egyébként jó húsvétra, születésnapra, Bálint-napra és házassági évfordulóra is.

Lényeges a bemutatóm szempontjából, hogy a találkozón ott voltak a bájos Cs. Pistának is.

Persze, megkülönböztetésül, Cs. Pistát teljes nevén prof. dr. Csillag Istvánnak hívják! Melyiket? Hát mind a kettőt. De míg az egyik 1951-ben született, addig a másik 1950-ben. Azért csak találtam különbséget is. Az egyikük a makro-, míg a másik a nanodolgozók professzora. Ez úgy aránylik egymáshoz, mint a makroökonómia a nanomatériához.

Prof. dr. Stefan Csillag a Szilágyság megye központjában, Zilahon született, ahol a híres Wesselényi Kollégium, Ady Endre egykori iskolájának reál szakán érettségizett. A csenevész könyvmoly gyerekekre felfigyelt egy favágó, egy egykori ludovikás huszártiszt, aki mint okleveles vívómester a víváshoz csábította. Érdeklődését tanárai a matematika és fizika felé irányították. A kolozsvári egyetem fizika karán Gábos-tanítványként elitképzésben részesült a kutató szakon, kiemelt körülmények között. Ezzel párhuzamosan magas szinten vívott. Fél évvel a diplomaosztás előtt, 1974-ben a fojtogató politikai hangulat, a szólásszabadság hiánya és a szabad gondolkodás ellehetetlenítése elől kardvívóként kivívta magának a lehetőséget egy svédországi úthoz. Akkor ott menedékjogot kért. A legrövidebb időn belül úgy elsajátította a svéd nyelvet, hogy még abban az évben felvették doktorandusznak. 1978-ban a seattle-i egyetemen egy anyagszerkezet-vizsgáló módszert dolgozott ki csoportjával, ami doktorátusi dolgozata témája lett a stockholmi egyetemen. Majd két év amerikai posztdoktorátusi periódus után egy parád-riposzttal, Európát választotta, visszatért, és saját kutatócsoportot szervezett 1984-től. Több diák doktorátusát irányította. Amikor utoljára találkoztam vele egy budai cukrászdában, megsúgta, hogy a transzmissziós elektronmikroszkópia szakértőjeként főleg a sűrűlódáscsökkentő wolframdiszulfid-nanorészecskék segítségével 60-70%-os sűrűlódás- és kopáscsökkenést lehet elérni a Rolls-Royce és Airbus motorokban. A témához magam is magvasan hozzászóltam, megjegyezve, hogy ez nem semmi.

Az oktatás és az egyetemi kutatás mellett feladatának tekinti a kutatási eredmények terjesztését és ismertetését vállalkozások bevonásával, igazgatósági tagként, illetve EU-keretprogramok, pályázatok kiértékelőjeként.

A nyugdíjhoz közeledve, eredményeit számos rangos kitüntetéssel ismerték el, méltó helyeken. A svéd királyi kitüntetést ott adták át, ahol a Nobel-díjakat is, a magyart pedig a köztársasági elnök jelenlétében a stockholmi magyar nagykövetségen vehette át. De teniszezett már Björn Borggal is.

Mindezek dacára, saját bevallása szerint, Magyarországon nem erről ismerik, hanem mint Maros Magda férjét! Hát ki is ez a Maros Magda? – akartam megtudni mint Maros-parti gyerek.

Ha van B. B. (Brigitte Bardot), C. C. (Claudia Cardinale), akkor ő M. M., Maros Magda, 1980-ban az év sportolója, egy pesterzsébeti vásott kislány, aki előtt a vívás megnyitotta a világot, elismerést, sikereket, végül családi boldogságot szerezve. Szerintem nem vívhatott túl rosszul, ha mindenféle korosztályos bajnokságot nyert. Emellett nyert még egy világbajnoki bronzot (1981), valamint négy világbajnoki ezüstérmet ('74, '75, '79, '82). 1973-ban világbajnok csapatban. 1976-ban és 1980-ban világbajnok! Kétszeres olimpiai csapat bronzérmes (1976 és 1980 – egy csapatban az Ildikókkal: Bóbis és Rejtő) és a moszkvai olimpián egyéni ezüstérmes! Gyönyörű stockholmi, vízre néző lakásukban, ahol a legszebb kerámiakályhákat láttam eddig, külön szoba van berendezve a sportolói relikviáknak. Élmény volt számomra, hogy kézbe vehettem az olimpiai érmet. Akkor értettem meg igazán, mit jelent olimpiai érmesnek lenni. Félve érintettem meg, de a bajnoknő bátorított.

– Szabad megfogni! – mutatta vívmányát. Megtudtam, hogy a modern kori olimpiák minden érmeje egyforma. Az eleje és a fonákja is. Csak az érme harmadik oldala, az éle különbözik. Ott van a város, a sportág és az évszám feltüntetve.

Szeretném kiemelni, hogy egy világbajnoktól ilyen finom vacsorát eddig még sosem kaptam.

Magánéleti boldogságát is a vívásnak köszönheti. Élete utolsó törvívó versenyén fontos csörtéje volt, mert itt ismerkedett meg a svéd kardvívócsapat vezetőjével, Cs. Pistával, akit 1986-ban követett Svédországba. Az év sportolójaként figyelemmel kíséri a hazai vívósportot ma is. Budapestről sem szakadt el, ablakuk vízre néző!

Ugye, a nyálas olvasó egyetért velem, hogy az elmondottakat tudnia kell a *Szövétnek* többi olvasójának is, mert ez azért nem semmi. Szerintem

is, de nem ez készítetett arra, hogy tollat ragadjak. Ennek oka csak most jön. Egy apropó, amelyik 2019. január 27-én következik. Ady Endre halálának századik évfordulója!

A távolban élő, de magyarságát Stockholmban is ápoló Csillag házaspár (M. M. az Ady Endre úti általánosba járt, míg István így üzent egykori iskolájába), önkéntes vállalásban, bürokratikus akadályokat leküzdve keresztül vitte Ady sírmlékének a felújítását. Itt, hitem szerint minden *Szövétnek*-olvasó megáll egy pillanatra. Ezt nem méltatom, mert ez magáért beszél! Csorba Géza, híres szocreálos, felújított Ady-szobrát 2013-ban újra felavatták szűk körben. A világbajnok vívó társadalom jelenlétében. A jótevők szerénységét bizonyítja, hogy a szoboravatáson nem kértek szót, beérték a látvánnyal.

Ezek a gondolatok akkor estek vissza rám, amikor kimentem a fiumei úti Nemzeti Sírkertbe, mint a

„Föl földobott kő, földedre hullva.
Kicsi országom, újra meg újra.
Hazajön fiad!”

(Ady Endre)

**Első hallásra a svéd nyelv nem könnyű, de csak első hallásra.*

Mondanék egy példát: mi az első szó, amit minden gyerek elsőnek mond? Úgy van. Mama. Na, ez most svédül úgy hangzik, mor! A tata meg úgy, hogy fár! Ugye, nem is olyan nehéz, nem igaz? Na, most jön a nagymama, aki mormor. A nagytata pedig fárfár. Akkor megvan ez is. De hogy hívják az anyai nagyapát. Logikus, morfár (illetve fármor). Ezt tudva, felteszek két kérdést: Hogy mondd az anyai dédinek. Ez már nem olyan könnyű, de nem olyan nehéz, mint a súrlódás- és kopáscsökkentő wolframdiszulfid-nanorészecskék transzmissziós elektronmikroszkopos vizsgálata!

Böszörményi Zoltán

VERSEK

HELYZETRAJZOK

a vér csatornáiba hull az este
az univerzum megszerkesztve
szelíd szívem szivárványa
a távolba merevül

az idő kifeszített vásznain
fürgén peregnek a képek
szobám faláról inga int
ernyedő karjaim

*

önző a test
magának akar
mégis inog alatta
az érzelmi talaj

szeretném
másként alakulna minden
de a mélyben
valaki bántón felkacag
talán a távoli szellő
talán egy szellemi kaland
talán a kilátástalanság
szerteszórt hada

ESTI KÉP

Vak eget motoz a holdfény,
a fák ágai közt dereng.
Moccan a térben egy árnyék,
a sötétség partján feszeng.
A néma tó tükrén suhan,
visszanéz az éj tolvaja.
Szél rázza kabátja szárnyát,
alig látni, oly gyorsan szalad.

A VERS TÁJAIN

a költészet nem a valóságot tükrözi
a szóba rejtett anyag transzcendentális
ráolvasom a múlt pillanatára
a cserépre rovott történet ízeit
kiderül az ég
a szél szertefújja gondjaim
de a felhős ég marad
mint időbe rejtett kaland
emléke messze szalad
s az itt felejtett gondolat
újra szabad
történhet bármi
lehet bármikor bárki
a történet átalakul
a felszántott föld
a tapasztalat lábnyoma alatt
a félelem újra elveszít minden szint
jajongó alanyt

felsír a vers
fáj ami a sorok közt szertefoszlik
vagy mégis marad?

Kett Groza János grafikája

Varga Melinda

VERSEK

NULLA FOK, OKTÓBER

a szerelem
nullafokos tavat
átúszni októberben
fagyhalál nélkül.

ZUzMÓRA ÉS DÉR

zuzmóra és dér,
ősz levélpompa,
szellő a nyakszirt körül,
sárban tapicskolás
október végi estéken.

HALOTTAK NAPJA, ÉGI RÉS

ma résnyire marad a menny ajtaja.
ha sokat imádkozunk,
beférhetnek a kitaszított lelkek,
ha gyertyafény mellett gondolkodunk,
megtörik a sötétség páncélja,
ha nem engedjük el, nem lesz megnyugvásuk,
ha folyton szölongatjuk, a fájdalom kapar az ajtón,
élőnek nem lehet holt barátja,
de holtnak sem élő,
adj Urunk a szívünkbe csendes nyugalmat,
álmot, sűrűt, feloldozót, nagy havat,
búnkra téli fagytakarót.

Kurunczi Mária

HAJLÉKTALANOK...

A könyvtár belső lépcsőjén lassan lépegetett lefelé, óvatosan körülnézve, ki látja. Körülnézett, hol van megfelelő üres hely, ahova leülhet és melegedhet. Hátán kopott hátitáska, koszos ruhája kilátszott a bordó nagykabát alól, ami valaha akár piros is lehetett.

Talált egy üres széket messze a ruhatártól, ahova nem láthatnak oda. A mellette lévő székre tette le hátizsákját, s az aljáig turkálni kezdett benne.

Előkerült egy darab zsemle, és egy kisebb darab sült kolbász. Már hideg volt, de a sztaniolpapírba csomagolt étet rátette a radiátorra. Míg az melegedett, egy borospalackot vett elő. Igaz, csak az alján volt már az üvegnek, de jó nagyot húzott belőle. Ez is melegíti.

Aztán megjött a társa. Levette ő is a hátizsákját.

– Nézd, mit találtam! – egy vékonyka dobozt vett elő. Praliné, mutatták itt-ott a szakadt papíron a betűk. Igazi csemege.

– De lejárt a szavatossága.

– Na és, akkor is csokoládé, és még jó – harapott bele óvatosan a nő.

A férfi nem vette el tőle, nem is kért belőle, hagyta, hogy élvezze a csemegét.

– Lassan karácsony lesz – törte meg a csendet a nő –, hol leszünk akkor?

– Ki tudja – morgott valamit a férfi. Itt biztosan nem, mert a könyvtárat bezárják. Most inkább az izgatta, megfelel-e párjával a talált sült kolbászt, ami azóta már meg is melegedett a radiátoron. Milyen jó itt a könyvek illatával dúsított kis-sötét aulában. Valaha neki is rengeteg könyve volt. Ugyan hova lehettek?

Aztán más kezdte izgadni. Óvatosan beleharapott a kolbászba. A nő ráfigyelt.

– Mit eszel?

– Kolbászt, kérsz? – adta meg magát, rájött, csak meg kellene osztani az asszonnyal. Az nagyot nyelve nyúlt a letört falat után.

– Finom, hol találtad?

– Nem mindegy? – morgott durcásan a férfi, majd bekapta az utolsó falatot, ne kelljen még egy darabot adni belőle. Ezzel bevégezték az aznapi étkezést.

Aztán csendben ültek a radiátor előtt, levette kabátjukat. Nem nagyon szabad mozogniuk, mert ha észreveszi őket valaki, azonnal elzavarják.

A Dóm tornya hatot ütött, nemsokára zárnak. Azon tűnődtek összeborulva, innen hová is mennek?

FRIEDRICH HÖLDERLIN VERSEI

HUDY ÁRPÁD FORDÍTÁSÁBAN

ESTI ÁBRÁNDKÉP

(ABENDPHANTASIE)

Háza előtt árnyékban ül nyugodtan
A szántó, szerényen tűzhelye füstöl,
Vendégvárón kondul vándornak
Békés falun át esti harangszó.

Tán most térnek kikötőbe hajósok
Távol városban, elül a vásár víg,
Dolgos lármája; csöndes lugas
Fényes baráti lakomára hív.

De én – hová? A halandók élete
Munka s fizetség; fáradság s pihenés
Forgása öröm; mért csak az én
Mellemben nem nyughat már a tövis?

Az alkonyi égen tavasz ragyog fel;
Számptalanul virul a rózsza, nyugodt
Aranyvilág; oda vigyetek
Bíbor fellegek! Ott a magasban

Fénnyé s léggé oszlojkék öröm és kín! –
De ostoba kéréstől úzve tűnik
A varázs; sötét lesz, és árván,
Mint mindig, állok az ég alatt én –

Jöjj hát most, gyöngéd szender! Túl sokra vágj
A szív, de végre, Ifjúság, ellobbansz,
Te nyughatatlan, álmodozó!
Békés, derűs aztán az öregség.

A RÖVIDSÉG

(DIE KÜRZE)

„Miért oly röviden? Nem szereted már, miként
Egykoron, az éneket? Hiszen mint ifjú még,
A remény napjaiban
Dalod véget nem érő volt!”

Sorsom tükre dalom. Kívánsz-e alkonypírban
Víg fürdőt még? Oda már! És a föld hideg,
és éji madár surran
zavarón szemeidnél.

E VILÁG ÖRÖMEIBŐL...

(DAS ANGENEHME DIESER WELT...)

E világ örömeiből kivettem részem,
Az ifjúság, de rég! de rég! elszállt egészen,
Április, május, július – mivé lett?
Semmi vagyok, már nem szívesen élek.

Francisc Vinganu

TALÁLKOZÁS A KŐVEL

Nagyapa
egyre inkább
oldalt viseli
kőcylinderét.

Rajta
már nem is látható
sem a születési év,
sem a halál éve,
egyszerűen
kizöldült.

Októberben, mikor halálának
napját ünnepli, elmegyek hozzá,
hogy szóba álljak
önmagammal.

Regéczy Szabina Perle fordítása

Kovács Nikole illusztrációja

Szabó Péter

(KÉT ÖREG) /POLTURA/

ahol az „oxigén-gyár” állott
de sokat jártam arra én ott
hol szélesen hömpölygött az út
és nagy eperfák mögött megbújt
sok apró kis ház takaros lak

ahol a fűből libák bámultak
fölöttük a gyár csendet dohogott
állandó lármáját megszoktam ott
benn a csodakertes régi tájban
jó nagyapám bizakodásában

miben apró nagyanyám is hihetett
jaj két szegény öreg a kert hova lett
mivé a kitartó szorgalom nyara
hol van már onnan a termés nyugalma
a házba épült vágyak örök hitek...

pedig csak egy-sor-tégla két-sor-vályog fala lehetett
de mégis hányszor kinevettem bentről a mord teleket
jaj két öreg jaj két szívemhez nőtt öreg elmentetek...
és most kezetek nyoma is – tégláról téglára követ
benneteket – mi annyi időt kiállott és annyiszor
egybe fogott minket – mint nehéz emlék kövek
/s válaszol.../

nem maradt már semmi a változó tájban utánatok
– már nem látjátok
de őrzi mégis ki itt maradt – fájó emléketek
konok unokátok
ha a panelházak alatt arra most néha elhalad
– őszülő emléken
átfog múltó szeszélyes századot – felidéz mindig két
csendes embert kik ott
gyümölcsöt oltottak – töretlen hittek – és történetükben
Jövő álmodott

Madarász Izabella illusztrációja

*Kett Groza János
grafikája*

Bencze Mihály

A JÁTÉK MÁMORA (BARÁTKY GYULA EMLÉKÉRE)

Álmaimat adom az esti árnyak,
Színes mezeimet a szívárványnak.
Hadd bámuljanak ott fenn a csillagok,
Kilótt labdáim lidércvillanások.

Eukleidész, a kapus elhasal,
Minden vereség számára ravatal.
Bolyai térben pörgetem a labdát,
Isteni dimenziókból rúgom át.

Semmit se vártam, és semmit se kértem,
A stadionok lángra gyúltak értem.
Tombolt a tömeg, cipőm hegyén labda,
Mint egy földgömböt, úgy rúgtam kapuba.

Még vörös-narancsban izzik az égbolt,
Luther kocsmában a nő nekem táncolt.
Egy új reformáció a játékom,
Budapest és Bukarest közt aprózom.

Azt hittem, hogy Istent is kicselezem,
Ha labdámat az oltárra leteszem.
De játékom szenvedélye ráragadt,
Éjszaka rugdostuk a csillagokat.

Hasadt a hajnal, és benne a tükröm,
És eltűnt a fényben az összes trükköm.
A kíváncsi, felizzó tekintetek
Öröklétében egy góllal beintek.

(Bukarest, 2014. május 14.)

Ódry Mária

MENYHÁZA 2018. NOVEMBER

A hegy gyomrában
rózsaszínű a márvány,
– itt itthon van a menny,
a remény.

A sziklára épített házat
nem viszi el az ármány,
– itt minden biztos, tiszta,
a levegő kemény.

Mindez adott, ajándék,
– és mégis
miért folyik el, gazdátlanul?
a hévízforrás patakban
csordogál.

– a régi fürdő – rózsaszínű
épület – csontváz –
tanúként
a hegy lábánál áll.

Az egykori menyházai fürdő épülete

Radnai István

EGYKORI ÉS EGYKORÚ

a mindenki karácsonyfája alatt
nagyságos és kegyelmes asszonyok
bundában muffban és kalapban
annak akinek cipő kucsma nem jutott

miközben felette a vízesés megfagyott
s a háború arat a fronton
hadiárváknak ruhát s édes ajándékot
osztanak ma is bontom

jólesne ha valami sznob milliomosok
csak megállnának egy percre s a tőzsdét
felejtve megosztanák a zsíros profitot
puha kézzel pattintsanak erdejükből rőzsét

lezárva a gázóra s nem folyik a víz
s a feltörő gyomorsav biza keserű íz

Nagy Gizella

TÉLI VERSEK

GONDOLATOK TÉL ELŐTT

Vége van a hosszú nyárnak,
kurta őszi napok járnak.
Gyakran beborul az ég is,
eső esik, fúj a szél is.

Magányosan őgyelegve
szomorú vagy, mert a fecske
nem cikázik már az égen.
Útnak indult réges-régen.

Csak a seregély zsinatol.
Itt-ott még szólót szimatol.
Aztán elszáll ő is délre,
nem kíváncsi a zord télre.

Csak te maradsz. Mi mást tennél?
Behavaz a zimankós tél.
Dideregve várod, lesed,
mikor jön a szép kikelet.

Addig sem áll meg az élet.
Eteted a kékcinkéket.
A kis kosztosokra várva,
gyönyörködész a havas tájba'.

ITT A TÉL

Itt a tél az udvaron.
Bekukkant az ablakon.
Amint kilépsz, már köszönt:
marék hóval nyakon önt.

Aztán durván neked támad.
Még jó, hogy van sapkád, sálad.
Rajtad meleg nagykabát.
A kezedben hólapát.

Míg a havat félreketrod,
lassan cinkét fog az orrod.
S mint valami veszett eb,
vihar tombol feletted.

Szemed könnyes, szád kékül.
Nincs is hideg szél nélkül!
Ám, mielőtt leteperne,
iszkolj biztonságos helyre!

HÓESÉSBEN

Az égi pék szítál, szítál.
Szállong a liszt, fehér a táj.
A finom szemcsék belepik
a hajam és a nyakam is.

Bosszankodom az eseten,
s mert kéznél van, előveszem
jókedvemet, a tavalyit.
Jaj, csak kitartson tavaszig!

FALKAMELEG

Ágnes csúnya kislány volt. Legalábbis annak tartotta magát. Homlokából kicsatolt, egyenesre nyírt barna haja szögletes keretbe foglalta sovány arcocskáját, melynek nagy részét szinte eluralta az ormótlan, SZTK-keretes szemüveg. Vézna volt és beteges, ám kitűnő tanuló, és tornából fel volt mentve. Kell ennél több, hogy valaki utálat tárgya legyen egy osztályban? És mégis, Ágnest szerették. Szerették a tanárai, és szerették a gyerekek. Ritkán van ez így együtt. Otthon arra nevelték, hogy mindig mondjon igazat. Életében összesen tán két pofont ha kapott, azt is füllentésért. Ő volt az osztály bölcs kis kádija, akihez tanácsért, igazságtételért járultak a gyerekek. Bízta benne, mert Ágnes a tanárokkal szemben is megvédte őket, ha kellett. Ágnes nem vett részt a diákcsínyekben, de nem is árulkodott, sőt nemegyszer magára vállalta a bűnös szerepét. Érdekes volt ez is. Nem hősködésből tette, nem a gyerekek elismerésére pályázott, nem is a jó tanuló tét nélküli álbátorsága vezette. Ő valóban bűnösnek érezte magát. Ha lopás történt, vagy betört egy ablaküveg, vagy amikor ürülékre bukkantak az alagsori műhely lépcsőjén, zavartan viselkedett, szinte magára terelte a gyanút. Hogy miért, ki tudja? Talán azért, mert hiányzott belőle a képesség, hogy mindezeket megtegye? A tettes helyett szégyellte magát? Vagy büntudata abból fakadt, hogy jobb módon élt, mint az osztály többsége? Lehet. Apja a városka nagy tekintélyű bírása volt. Emeletes, szép házban laktak a Főtéren. Ágnes egyke volt, mindent megkapott, amit csak akart: zongoraleckéket, külföldi nyaralást, szép ruhákat. Sokáig az ő autójuk volt az egyetlen a városban. Szakácsnő főzött rájuk, asztalukra nap mint nap válogatott finomságok kerültek. Ágnes ennek ellenére (vagy épp ezért) menzakereső volt, napközire, nyári táborra, sok-sok testvérré, falkamelegre. Ha ruhája szebb, drágább volt a többiekénél, titkon foltot ejtett rajta, vagy beszakította. Néha észrevétlenül aprópénzt hullajtott el az utcán, hadd örüljön, aki megtalálja! Ha rossz tanuló mellé beosztották tanuló párnak, számtalan esetben döbbent rá, hogy gyámoltjai nem is olyan buták, s legfőképpen nem rosszak. Így derült ki pl. Sávári Pistiről, hogy gyönyörűen szaval, vagy Pék Sanyiról, hogy valóságos rajz tehetség!

Ágnes ösztönös pedagógiai érzékkel mindenki-ből a jót hozta ki, amit sajnos némely tanáráról nem lehetett elmondani. Különösen nem Irma néniről, aki üldözési mániában szenvedett, és azt képzelte, hogy a gyerekek a háta mögött mindenféle csúfnévvel illetik. Félelme nem volt alaptalan. Irma néni valóban közutálat tárgya volt, és változatosabbnál változatosabb csúfnevei voltak. Annyit nem is érdemelt. Egy ízben félrevonta Ágnest, és mézeshangon arra próbálta rávenni, hogy árulja el, miket mondanak róla a gyerekek a háta mögött. Ágnes gyomra összerándult. Fülében ott csengett az atyai intelem: „sose hazudj!”

De valami nem engedte, hogy most igazat mondjon.

– Nem tudom, Irma néni – motyogta szemlélődve –, semmit sem mondanak.

– Csalódtam benned, Ágika – mondta az űzött szemű Irma néni –, azt hittem, rád számíthatok!

Ágnes vöröses arccal lépett le a katedréről, és elvegyült a gyerekek közé.

– Mit akart a Pióca? – kérdezték a többiek.

– Semmit – volt a felelet.

Nem mondtam igazat – gondolta magában –, ma már kétszer is!

De ezúttal nem érzett büntudatot. Inkább szégyent. Szégyellte magát Irma néni helyett is.

Ágnes a felső tagozatot másik iskolában kezdte. Szülei a feje fölött döntöttek erről, Ágnes el sem tudott búcsúzni a pajtásaitól, de nem is érezte szükségét, úgyszintén gyakran találkoznak majd, mint ha mi sem történt volna. Az osztály azonban nem így gondolta. Leírhatatlan volt a csalódás, mikor kiderült, hogy Ágnes nincs közöttük. Cserbenhagyott minket! Áruló! – mondták ki rá az ítéletet, és a megcsalatottak bosszúvágyától fűtve elhatározták, hogy megleckéztetik.

Ágnes minderről mit sem sejtett, és amikor egy délután szembejött vele volt tanuló pára (az, aki olyan szépen mondott verset), széles mosolyra húzódott a szája, s már-már köszönt volna, de meggondolta magát, elvégre mégiscsak a fiúnak illene elsőként...

Pisti megvárta, míg Ágnes egészen közel ér hozzá, akkor megvetően köpött egyet az útszélre, és szó nélkül továbbment. Ágnes elvörösö-

dött, szíve hevesen kalapálni kezdett. Mi történt? Bántottam én ezt a gyereket? Micsoda modor ez? Szinte megbénította a szégyen. Egy szót sem tudott kinyögni. Napokig hordozta magában a tehetlenség feloldhatatlan kínját, míg lecsitult benne az indulat. Talán csak véletlen – gondolta. De nem így volt. Azontúl mindenki – még a legjobbnak hitt barátnője is – köpött, ha meglátta. Habos és hetyke sercintések szegélyezték az útját, amerre csak járt. Anyja azzal vigasztalta, hogy gyerekes dolog, majd kinövik, ne is törődjön velük! Talán meg vannak bántva, amiért otthagyták őket, és így fejezik ki a szeretetüket. Furcsa módja a szeretet kifejezésének – gondolta Ágnes, és attól kezdve, ha összefutott valamelyik régi osztálytársával, a mártírok átható tekintetével egyenesen a szemükbe nézett, vajon megteszik-e így is? Megtették. Szívósan és következetesen, évekig.

Időközben Ágnes szép nagylánnyá serdült. A rút kiskacsából sudár hattyú lett, nem véletlenül vigasztalta őt anyukája éppen ezzel a mesével kiskorában. Ágnes nem győzött betelni újdonság felfedezésével, hogy ő SZÉP! Öntudatosan lépkedett, mosolygott magában, ha megfűttengették az utcán, és még jobban kihúzta magát. Minden jól állt rajta, s bár korábban szolid ruhákat hordott, most nekibátorodott a mininek, a szűk halásznadrágnak, a túsarkú cipőnek, ami akkoriban divatozott. Már rég el is felejtette a volt osztálytársak gyerekes viselkedését, s nem kis elégtétellel vette tudomásul, hogy bizony a régi fiúk most csorgó nyállal, messziről követik. Falkában, mint a kutya. Még köpni is elfelejtettek. Ágnes hiúságának hízelgett, hogy fordult a kocka. Szinte bősztette őket kihívó pillantásaival. Kéjesen lassított a közelükben, még rájuk is mosolygott. Kellenék, ugye? – kérdezte a szeme. Igen. Kellott volna nekik. Nagyon. Ágnes, a régi pajtás nagyon messzire, elérhetetlen távolságra került tőlük. Érinthetetlen páriává tették, s most egyébre sem vágytak, mint hogy megérinthessek.

A beatforradalom szele Ágnesék kisvárosát is megcsapta. Gombamód szaporodtak az amatőr zenekarok, táncklubok. A parkok padjain esténként csapatokba verődve pengették gitárjukat a fiúk, magyarba törve az angol slágereket. Előszeregettel gyülekeztek Ágnes nyitott ablaka alatt. Furcsa párbaj keletkezett ilyenkor. Ágnes leült a zongora mellé, s a vonyító falkát igyekezett túlharsogni bős zongorajátékával. Vajon ki győzi tovább? Beethoven vagy a Beatles? Meg kell adni, egyikük sem hátrált meg. A macskazenének rendszere Ágnes apja vetett véget, egyszerre intve

csendre lányát, valamint a szerenádozó trubadúrokat.

Ágnes nem volt bulizós fajta, tánciskolánál tovább nem is jutott, de valami mégis vonzotta őt, hogy legalább egyszer kipróbálja, milyen is az a falkameleg, melyben kortársai mostanában megmártóznak. Sokáig kérlete anyját, míg az végre megengedte neki, hogy elmenjen egy ilyen buliba, bár hozzátette:

– Nem neked való szórakozás az, egy ilyen komoly kislánynak! Meglátod, nem fogod jól érezni magadat. Tízre legyél itthon! – kötötte még a lelke, mielőtt útnak eresztette.

És Ágnes elindult. Aranyöves fehér selyemruhát vett föl, magas sarkú cipőbe bújott. Fülében klipszek ragyogtak, nyakára vadító parfümöt permetezett. Barátnője, aki elkísérte, meg is jegyezte:

– Mi az, operába készülsz?

Mi tagadás, Ágnes valóban kirítt az öltözkészével, bár, hála istennek, senki sem figyelt föl rá.

Lárma, cigarettafüst és tömeg fogadta, amikor belépett. Barátnője elsodródott tőle, őt már várta egy társaság, akik azonnal magukba szippantották. Ágnes magára maradt. Füst, bömbölő zene, sötét sarkokban egymásba olvadt párok, tolongás a büfé körül, szardínia módra összezsúfolt táncosok. Ez hát a BULI – konstátálta magában Ágnes. – Nos, érezzük jól magunkat! – határozta el. Bement a mosdóba, és kisebb átalakításokat eszközölt magán. Elsőnek aranyövétől szabadult meg, a klipszeket is begyömöszölte a táskájába. Haját kissé összeborzolta, szájára rúzszt kent, amit sose tett azelőtt. A cipő... hát az bizony szorított, de Ágnes hősiesen tűrte. A mosdóból kilépve végigjártatta a szemét a termen, ismerős arcokat keresve. Egy sötét sarokasztalnál a régi fiúkat pillantotta meg. Sört ittak, handabandáztak, cigarettáztak. Ágnes elkapta a tekintetét a hirtelen elnémuló társaságról, és a büfépulthoz lépett. Nem nézett feléjük, de pillantásuk a hátában égett. Idegen fiúk kérték fel táncra. Tangóhoz és keringőhöz szokott lábai nehezen vették fel az újmódi, vad táncok ritmusát, és bár nagyon igyekezett, inkább tipegésnek volt nevezhető, amit művelt, mint táncnak. De mindenki járta, ahogy tudta. Szabály nem volt. A párok nem is érintették egymást, a tömeg mégis valami kollektív, egységes lüktetésben hullámozott. Ágnes, anyjával dacolva, minden erejével azon volt, hogy jól érezze magát, de igazából kívül maradt az általános őrjöngésen, s a tíz óra közeledtével szív fájdalom nélkül készült hazafele. Hát ezt is kipróbáltam – gondolta magában. Barátnőjét kereste, de az már rég megszökött a

buliból, és most éppen egy autó rugózását próbálgatta egy fiúval valami elhagyatott mellékutóban. Ágnes egyedül indult haza. Nem félt, nem olyan fajta volt. Az utána szűrődő zene ritmusára lépdelt a sötét, kihalt városszélen. Táskáját ütemesen himbálva vágott át a parkon. Még dúdolt is magában. Csendes eső szemerkélt, szinte jólesett a forró nyáréjszakában. Egyszerre valami puha és súlyos dolog huppant a vállára. Meleg hörrenés csapta meg a fülét, mintha párdúc ugrott volna rá hátulról. A földön találta magát, s hiába próbált

szabadulni, moccanni sem tudott. Hang nem jött ki a torkán. És akkor, mintha folytatódott volna a tánc, ziháló, vad tolongás monoton ritmusa cibálta ezerfelé. Úgy érezte, darabokra szakad. Parázsló szemek villantak fel előtte kusza kavargásban: a Sóvári Pistié, Pék Sanyié s a többieké. Konok, csillapíthatatlan étvágy falta magába, eltakarítva az eszmélet utolsó morzsáit is. Aztán csend lett. Ruhája foszlányain megcsillant a hold. A fák között kutyák néma árnyai ügettek.

Kocsik Krisztina

NÉMASÁG

István szíve és gondolatai együtt zakatoltak a vonattal. Még most sem tudta elhinni, hogy tényleg odamegy, és megkapta élete lehetőségét, azt, amelyről már álmodni sem mert. Jó pár éve már annak, hogy utoljára levelet írt Annának. 17 évesek lehetnek... Több tíz oldalon keresztül mesélt a lánynak érzéseiről, terveiről és az általa elképzelt gyönyörű közös jövőjükéről. A lány nem pont akkora lelkesedéssel, de válaszolt a leveleire, és mindegyiket azzal zárta, hogy majd személyesen megbeszélük.

Anna a legcsodálatosabb lány a földön! Amint meglátta, szerelmes lett belé, úgy érezte, mindig is szerette, és örökre szeretni is fogja. Természetesen ezeket is leírta leveleiben, biztos akart lenni benne, hogy a lány mindent tud róla, az érzéseiről. Hosszú hónapok múlva újra találkoztak a nyári szünetben. Teljesen lebénította a lány látványa, talán még varázslatosabb volt, mint amire emlékezett. Amikor kettesben maradtak, nem tudott mit mondani neki... úgy érezte, mindent elmondott leveleiben... pedig annyira szeretett volna beszélgetni a lánnyal. Semmi sem jutott eszébe, a kérdésekre csak tómondatokban tudott válaszolni. Amikor hazakísérte, néma csendben ballagtak, azt kívánta, bárcsak sose érne véget az út, vagy eszébe jutna valami, amiről beszélhetnének. A lány folyamatosan kérdezgette mindenféléről, érezte, hogy nagyon igyekszik valami beszélgetést erőltetni a mély csendbe, de István egyszerűen nem tudott mit mondani. Az út egyre fogyott, és egyszerre a lány háza előtt álltak, egymással szemben. Anna még megpróbált néhány szót kihúzni belőle, de

miután látta, hogy reménytelen és teljesen kínos a helyzet, elbúcsúzott, és bement. István állt, mint akit leforráztak, nem tudta, hol van, és mi történik. Hirtelen minden olyan világos lett. Nem értette, azelőtt miért volt képtelen megszólalni, hiszen most annyi mindent szeretett volna mondani a lánynak. Nem értette azt sem, miért nem csókolta meg búcsúzáskor, hiszen most oly sok csókot adna neki. Hazatérve mindent leírt levelekben, és elküldte őket. Anna azt válaszolta, hogy nem lehet egy kapcsolatot csak levélben fenntartani.

Most is összeszorul a gyomra, ha ezekre a dolgokra gondol. Akkor úgy érezte, sosem fog második esélyt kapni, ám néhány hete a lány felhívta, mint régi barátot, aztán a beszélgetések rendszerezések és hosszúak lettek, most pedig hozzá készül, hogy személyesen is találkozzanak, és végre elmondhassa a lánynak, mennyire szereti, és mennyire sajnálja az elvesztegetett időt. Zakatolt a vonat. István egy örökkévalóságnak érezte az utat. Azt hitte, hogy sosem ér már oda. Alig várta, hogy karjaiba vegye a lányt, és soha többé ne engedje el.

Végül közeledett a végállomás, a vonat lassan megállt, s az ablakon kinézve megpillantotta őt, az ő vörös hajú angyalát. Mosolyogva várt rá a peronon.

A lányhoz mentek, s közben egész úton egymás szavába vágva beszélgettek. Mindenről és mindenkiről szó esett, a régi és új dolgokról... csak épp kettejükéről nem.

István nemsokára 40 éves. Még mindig agglegény.

Szávai Ilona

EGY PSZEUDOEGYKE ÉDESANYJA*

Ha valamiképpen érintettek vagyunk egykeügyben, akkor beszédes és jelentéssé lehet mindannyiunk érzésvilága, rációja, közérzete, értékképzésének alakulása – minden magyarázó, determináló vagy akár katalizátorszerű, vagy akár mellékes adat e témában.

Elméletek helyett nézzünk egy valóságos, létező, élő, érző-gondolkodó egykét, vele az édesanyját és az édesapját... Erre gondoltam, amikor elhatároztam, megkérem „egyke” lányunkat és az édesapját, írják le (az csak természetes, hogy őszintén), mit éreznek, gondolnak, azaz mi a saját egykeélményük.

Úgy terveztem, hogy egymástól függetlenül, külön-külön vetjük papírra, amit fontosnak tartunk, és talán számkra is mond majd valamit az „összeolvasás”.

Én is alávettem magamat saját elgondolásomnak, leírtam néhány passzusnyi emléket és személyes vélekedést – alább ezzel kezdem az „összeállítást” –, de azt hiszem, az én „érintettségéből fakadó” foglalatosságom, alkatom okán is sokkal áttételesebb: pár évtizednyi szerkesztés, fordítás, kiadói programalkotás, vagy akár ez a könyv kimerítőbben beszél arról, amiről nekem nehezebb megszólalnom.

Álljon itt tehát az én vallomásom.

Elmondhatja egy asszony, hogy ő anya, ha világra jött gyermekét nem vehette soha karjaiba?

*

Első gyermekünk a szülés – császármetszés – után csupán pár órát élt.

Mozdulatlanul kellett feküdnöm a kórteremben a műtét után. Szilveszter éjszakája volt. Egyedül voltam.

Nem mutatták meg, nem érintették hozzám a gyermeket, nincs szag-, illat-, tapintásémlékem róla...

A kábulat múltával megtudtam, hogy kisfiú.

Aztán megsejtettem, hogy valami baj van. **Megtudni**, hogy meghalt, csak közös gyermekünk apjától voltam hajlandó. Felfogni a felfoghatatlant. Elfogadni az elfogadhatatlant.

*

1974-et írtunk. Egy másik évszázadban – sőt másik évezredben! – történt, egy másik világban... Erdélyben éltünk, a székelyföldi Gyergyószentmiklóson.

Közös gyermekünk édesapja (Szávai Géza író) több regénybe – felismerhetően – beleszötte a történetet. „Fikción” kívül nemigazán szeret beszélni róla.

Tőlem nem nagyon kérdezte senki, hogy most mi lesz, mihez kezdek. „Nyafogásra”, nyavalygásra nem volt idő, a rövid szülési szabadság után vissza kellett állni a munkába (szakközépiskolában tanítottam). „Gyászmunka”, feldolgozás, ki-beszélés, egymás karjaiban megnyugvás – ez akkoriban, ott, nekünk nem adatott meg.

A tanítás tartást ad: még a végzős osztályom tablójáról is egy derűs „tanár néni” néz szembe – velem is.

Aztán egy év múltán ismét várandós lettem.

Kilenc hónap múlva megszületett a kislányunk. „A” gyermekünk.

Utána az ottani, az akkori törvények nem engedélyeztek több császármetszést.

Hát így lett az én gyermekem EGYKE.

*

Gyerekei száma? – szembesültem számtalanszor a kérdéssel ilyen-olyan kérdőíveken.

És amikor már mertem, így válaszoltam: szülések száma kettő. Gyerekünk egy van.

*

Hogy hogyan telt az a kilenc hónap, hogyan teltek el az évek, milyen összeszorított lélekkel vártam – kivártam! –, hogy kislányom felnőjön, az egy másik történet. Amit vagy lesz időm elmesélni, vagy nem, vagy nem is érdemes már, hiszen kiadói munkám során megadatott, hogy egész könyvtárnyi könyvet olvashattam és szerkeszthettem gyász, gyermekkor témakörben.

Tudom, hogy életem érzelmi örökségét is hátrahagyom, óhatatlanul, gyermekemnek és unokáimnak, de ez a világ rendje.

*

Népes családba születtem bele: én voltam az ötödik gyerek hat közül. Igaz, hogy „két alomból”, ahogy Budapesten mondják, mert korán, fiatalon megözvegyült anyánk és apánk egy-egy gyermeket hozva a házasságba, összekötötték életüket.

Mind a hatan élünk, igaz, szanaszét a világban. Mindenkinek van legalább két gyereke. Ritkán találkozunk, és már reménytelen, hogy mindnyájan együtt. De a gyermekkor évei összekötnek. Volt kire féltékeny lenni, akit megvédeni, ha bántják, büszke lenni rá, sajnálni, segíteni, irigyelni stb. Érzések, amelyek a gyermekkorban megedzik a lelket, segítik felnőni az embert.

Juhász Béla

ÉMELYEG A GYOMROM

Reggelire tükörtojást kapok. Tudom, hogy émelegni fog tőle a gyomrom. De belenyugszom. Mint hogy mástól émelegjen...!

A tükörtojásról a spenótfőzelék jut eszembe. Mellé bundás kenyér. Nem jó az a sok kenyér, mert hizlal, cukorra alakul, és emeli a vércukorszintet. De nem tudok ellenállni. Tömöm magamba.

A spenótról Popeye, a tengerész ugrik be, duzzadó karizmai, groteszk vigyora, szájában pipája. A gyerekkor rajzfilmjei...

Popeye eszembe juttatja a tengert és Amerikát. Walt Disneyt meg Donald kacsát. Beugrik az elnök felhőkarcolója Chicagóban. Miky egér szélesen vigyorog.

Egy lányra gondolok. Balett-táncos lába volt. Mit keres ő Chicagóban? Miért került annyira messzire? Lehet, hogy ott találta meg a boldogságot?

Miki volt a legjobb barátom évekig. Vágta a matkot. Bűvészkedni is tudott. Megünnepeltük lányom születését. Leállította a villamosforgalmat, amikor átmentünk az úton. Tíz évvel volt öregebb nálam. Pár éve felhívták. Oda, fel. És vitték. Angyalszárnyak suhogása kísérte. Barátom volt. Az utolsó.

Érdeklődöm Emília felől. Nem kapok választ. Sem szóban, sem ajánlott levélben, sem e-mailben. Felkutatnám. Képbe lép az univerzális tudat... Hiába! Nehéz ügy! Halvány a remény.

Előveszem azt a nagy dobozt, amely a legkopottabb, amelyben a legrégebbi fényképek sorakoznak. Kiborítom emlékeimet az asztalra. Keresem Emíliát. Hullámos, hosszú haja volt. Az óvodában láttam utoljára. Gyűrött a fénykép...

Valaki fanyalogva viszonyul. Erre is. Beleszólna emlékeimbe. Mint mindenbe. Kioktatna. Tá-

Nekünk is két gyerekünk született, kislányunk mégis egyedül nőtt fel. Ő egy pszeudoegyke.

Talán baj, hogy nem lehetett tudatában, hogy van – volt – egy testvére. Talán nem is baj, hogy nem emlegettük fel ezt naponta.

*

*Szávai Ilona: Az *egyke*, PONT Kiadó, Budapest, 2018 – Elhangzott a 2018-as Soborsini Repkény találkozó alkalmával.

madással védekezik. Tart tőlem. De nem kéné! Inkább mosson kezet! A lelkét már úgysem moshatja tisztára...

Jól gondoltam. Már émeleg a gyomrom. Nem csak a tükörtojástól.

Keresem Emíliát. Nem találok érintetlenségét.

Kiborul a kávéscsésze. Valaki összefröcskölni próbálja emlékeimet. És személyemet. Fekete kávézaccal. És olcsó hazugságokkal. A legkönnyebb dolog hazugságokat szórni szerte a világba. Azokért még felelősséget sem kell vállalni. Azokat a hallgatóság csak elkönyveli, archiválja, és továbblép. Az archívumokat viszont nem lehet lerombolni, sem felgyújtani. Végtelen a memóriájuk. Ugyanúgy, mint nekik... Nekik nem számít semmi és senki. Kivéve önmagukat. A személyükről alkotott képért bármire képesek.

Még mindig émeleg a gyomrom... Az a szerencsém, hogy van itthon szódabikarbóna. Teszek egy késhegynyi a pohár vízbe. Csepegtetek bele kevés citromlét. Kacagva pezseg a pohárban. Leiszom jóízűen. Jólesik! Próbálok elfelejteni, hogy émeleg a gyomrom. Sikerül.

**Kett
Groza
János
grafikája**

FÜLÖN FÜGGŐ CSERESZNYE

Imola két- vagy hároméves volt, amikor először látta az apját. Ez volt az első emléke az édesapjáról. A második világháború után sokakat elhurcoltak fogságba, munkatáborokba.

Az 1944-es, 1945-ös évek nemcsak békét, hanem szenvedést is hoztak sokaknak.

A kislány iszonyúan megijedt az idegen, mocskos, rongyos embertől. A kertben játszott, amikor a sovány, zilált ember felbukkant. A lépcső mögé bújott előle. A férfi katona színű ruhában volt. Minden, ami katona színű vagy egyenruha, az ijesztő.

– Gyere, kislányom, kincsem, csinállok neked fülbevalókat.

És cseresznyéket akasztott kislánya fülére. Elkezdtek játszani, megszűnt az idegen érzés. Soha többé nem került elő a khaki színű katonaruha, valószínűleg elégették az esetleges tetvek miatt. A cseresznye fülbevalókat minden tavasszal Imola fülére akasztotta az édesapja.

A háború utáni évek békeje egyeseknek félelmet, rettegést hozott. Kétségbeesett menekülést, bujkálást, éhezést, deportálást.

Az oroszok minden német nevű vagy német származású férfit és nőt 16 és 40 év között összegyűjtöttek, és Szibériába szállítottak. Elhurcolták a németeket. Voltak, akik átmagyarosították a nevüket, azok, akik jól beszéltek magyarul. A Klein Kiss lett, a Firneis pedig Fábián.

A Mauer családnak Szalontán öt gyermeke volt. A családfő a második feleségével, egy berlini német nővel Bécsbe menekült. Ezt a második feleségét Berlinben ismerte meg, mindketten özvegyek voltak. Az özvegyesség nem volt ritkaság, a második világháború szedte az áldozatait.

Az első feleségtől volt öt gyermek, akiket a berlini második feleség sajátjaiként nevelt. Igazi önzetlenséggel, anyai szeretettel, gondoskodással. Úgy is nevezték a gyerekek, hogy Mutti, és úgy is szerették. A legkisebb gyerek nem ismerte az igazi édesanyját, aki a szülésbe halt bele.

Az öt gyermek otthon maradt a nagymamával, a két szülő elmenekült Bécsbe valami menekülttáborba. Mind az öt gyerek kisebb volt 16 évesnél, a nagymama pedig 40 évesnél öregebb volt.

A legnagyobb fiút Ludwignak hívták. 15 éves lehetett. Valaki a faluból mégis felírta a szibériai

listára. Hogy miért tette? Túl buzgóságból, áskálódásból, vagy csak egyszerűen egy zacskó krumpliban reménykedett? Gondolta, az oroszok meghálálják az ő igyekezetét. Egy emberélet kevesebbet ért, mint egy csomag krumpli?

Az összegyűjtött embereket Váradra vitték, a későbbi úti cél Focşani volt Vranceában. Onnan ment tovább a szállítmány Szibériába.

Egy orosz tiszt vizsgálta, osztályozta az embereket. Mint az árut, szortírozni kellett őket.

A fiatal Ludwig udvarias volt, barátságos megromlatlan, gyerekes fiatal srác. Már a sorozásnál feltűnt.

– Zdrásztvujtye Továris Kommandant – köszönt a fiú. Tudott valamit oroszul.

A tiszt, egy óriási, szőke orosz, elérzékenyülve nézett a hirtelenszőke, kék szemű fiúra.

– Úristen, pont úgy nézel ki, mint a fiam. Hogy hívnak, és hány éves vagy?

– Ludwig Mauer vagyok, 15 és fél éves.

– Mit keresel itt, a felnőttek között? Neked még otthon a helyed.

És valóban, az orosz tiszt hazaküldte a fiút, vissza Szalontára.

Ludwig minden, otthonról hozott elemózsiáját, szalonnát, kolbászt otthagyt, szétosztotta a többi rab között, meg a tisztnek is adott egy kis hazai kolbászt. Azoknak inkább kellett a hosszú útra. Úgyse tartott sokáig. A 15 éves fiú tudta, hogy Szibériában éhség és szenvedés a rabok sorsa. És a hideg.

Karácsony este volt, amikor hazaérkezett Szalontára, és bekopogott a konyha ajtaján. Szomorúan ült a nagymama a többi négy otthon maradt gyerekkel az asztal mellett. Sírva ugráltak fel, és borultak a nyakába. Élt is Ludwig 80 éves koráig.

A szülők egy évvel később mertek visszatérni Bécsből, 40 kilós soványan.

ARAD MARAD (III/6.)

P. S. kétségbeesett és pontatlan visszaemlékezése önmagára és viselt dolgaira.

Közreadja N. L.

HARMADIK SZAKASZ

AZ OROSZ KÉRDÉS

Az előszobából egyenesen a nagyszobába léptem, haladva óvatosan utána. Megterített asztal állt majdnem a közepén, nagy, masszív kerek asztal, melynek szélein csipketerítő hullámozott körbe. Lecsüngő rojtjai látszottak csupán az ugyancsak fehér abrosz alól, melyen két teríték foglalt helyet egymással szemben. A közepén, zománcos lábosban, a belehelyezett merőkanalat körbefogva, leves gőzölgött, illata után ítélve, finom tyúkhúsleves. Gondoltam, fordult felém a helyére érve, készíték valami hazait, biztos ritkán találász ilyesmit, ha találász egyáltalán, arrafelé. Megvártam, míg leül velem szemben, helyet foglaltam én is az egymásba tett virágos porcelántányérok mögött, azután válaszoltam elnézve valahová mellé, ahol a két ablak között a tizenhárom vértanút ábrázoló illusztráció függött csillogó üveg mögött: hát nem. Nem éhezünk, néha még tyúkhús is akad, de ilyen húslevest senki sem tud készíteni. Meg sem kóstoltad, szakított félbe óvatos kuncogással, aztán gyorsan rám hunyorított: vegyél!

Úgy engedelmeskedtem, mintha a felettesem szólt volna rám, a tányérral a bal kezemben, mertem a gőzölgő tálból. Tegyel bátran, ne éhezz, mint otthon, szólt rám az előbbi kuncogással, majd felnevetett és hozzátette: akarom mondani, katonáéknál. Két kanállal tettem, majd óvatosan visszahelyeztem a tányért magam elé. Csigaleves, mondtam, és ránéztem, mint aki nem hisz a szemének. Az hát, mi lenne, nem gondolod, hogy ha már megvendégellek, laskára vetemednék. Vagy nem szereted a csigát?

Már hogyan szeretném, de az olyan ünnepi, vagy nem? – próbáltam én visszavenni az előbbi elképedésemből. Nevetett megint, nem válaszolt, szemével biztatott, hogy kóstoljam meg. Megkóstoltam, miután fújtam a kanálra néhányat, aztán még merítettem párszor, óvatosan, hogy a csigák megfelelő arányban kerüljenek a kanálba. Hát ez valóban finom, enyhén csípős, épp annyira, amennyire kell, mondtam a végén teljes meggyőződéssel, mert még annál is jobb volt, mint amire számítottam. Meggyőző lehettem, nem szólt sem-

mit, mosolygott csupán, annyit mondott: örülök, hogy tetszik.

Tetszett nagyon, mint ahogy a második fogás is, a tyúkhúst valami különös szósszal tálalta, savanyú káposzta és uborkaszeletek voltak mellé, meg sem mertem kérdezni, kitől tanult meg főzni ilyen finoman. Mintha kitalálta volna a gondolatomat, mondtam a második fogás végén: a szósz az én receptem, a többi anyám után szabadon, és nevetett megint.

Annyira jó volt, hogy már kezdett fájni. A meleg, a finom ételek, aztán Márta kuncogásai és nevetése. Hát, mondtam, csak hogy válaszoljak udvariasan, épp azon gondolkoztam, hogy tanultál meg ilyen jól főzni. Aztán, látva óvatos pillantását, hozzátettem még: merthogy ott a gyárban, soha nem tudtalak elképzelni konyhatündérnek. A bor nem valami különleges, ménesi, de nem a legjobb, mondtam erre finoman továbblépve, mintha éreznél, hogy mellébeszélék, s ideje lesz lezárni a témát. Jut is eszembe, ti ott miket isztok? Nem tudom, miért, úgy gondolom, hogy a katonának az ital fontosabb, mint az étel.

Amikor ezt mondta, megvilágosodtam. Mártánál minden a helyén van. Semmi sem több vagy kevesebb a kelleténél, épp ott van és annyi, amennyi odavaló. És ez általános vonás nála, nem csupán a testére vonatkozik. Talán ezért van az, hogy első látásra nincs benne semmi különleges, figyelemfelhívó, netán provokatív. A lényeg azután tárul föl, hogy közelebb kerülsz, megismered egyre alaposabban, egyre részletesebben. Teljesen ellentétben az általános tapasztalattal és férfias előítéletekkel: Márta annál vonzóbb lesz, minél jobban megközelíted, elmerülsz benne, hagyod, hogy hasson rád a maga lassú és egyszerű módján.

Merengésemet is úgy szakította meg, hogy majdnem tátva maradt a szám, de így visszagondolva, azt hiszem, a *majdnemet* akár el is hagyhatjuk: én még nem voltam férfival soha. Látva tanácstalanságomat, folytatta nagy nyugalommal: de, azt hiszem, te ezt nagyon jól tudod, nem is

várok választ, inkább magam megnyugtatósára mondtam. Hallgatva, egyre jobban elmerülve a szétáradó melegben, amely mintha mindenhol áradt volna, nem csak a sarokban álló cserépkályhából, vártam a folytatást, amely érkezett is, ahogy az várható volt: meg azért, hogy ne gondolkozz rajta, eldöntöttem, nem őrzöm tovább a szüzességemet, és nem érdekel, hogy te mész vissza a háborúba. Értem, szólaltam meg úgy, hogy magam sem ismertem hangomra, ne félj, de hát pontosan tudom, hogy nem félsz, hazajövök, ezt biztosan tudom.

Mosolygott, miközben ezeket kinyögtem: tudom, hogy nem én leszek az első, de ez nem zavar, ellenkezőleg, mi lenne most, ha te is olyan tapasztalatlan lennél, mint én. Szinte egyszerre álltunk fel ezek után, és indultunk a hálósoba felé, ahol, mintegy megerősítéseként mindannak, amit addig tettünk, kibontott ág várta ránk. Nem öleltem át rögtön, hagytam, hogy meztelenre vetközzön, jólesett minden mozdulata, ahogy nagyon pontosan és természetesen dobálta le magáról a felső ruhákat, hogy ott maradjon előttem harisnyásan és a bugyihoz csatolt harisnyakötőben. Melltartója nem is volt, nem volt miért és minek, nagyra nőtt gránátalma méretű csecsei tökéletesen álltak, mint rapporta hívott katonák. Vetközni kezdtem én is, nyugodtan, lassan, anyaszült meztelenre, így léptem hozzá, és húztam magamhoz. Alig észrevehetően reszketett, de ahogy testünk teljes hosszában összeért, megszűnt ez is, nem maradt más a jó szagú forróságnál.

Heves volt és finom mégis, a végén kuncogott és nevetett, ahogy vacsora közben, de azért mégse egészen úgy. Tudom, hogy nevetséges vagyok, mondtam neki hanyatt fekve, ahogy fogtam a kezét, de már nem zavar, egyáltalán nem. És valóban nem zavart. Semmi sem zavart, talán most először az életemben éreztem azt, hogy ott vagyok, ahol lennem kell, innen csak elmenni lehet, hogy legyen hova visszajönni. Nem rajta, éppen hogy magamon nevettem, mondta Márta, miközben mutatójával nyomogatta a tenyeremet. Nem mintha különösebb várakozásom lett volna vagy félelmem, azon túl vagyok már rég, azt azonban nem vártam, hogy ennyire jó lesz, és kuncogott megint. Kezét ki nem engedve az enyémből, feléje fordultam, hogy lássam a szemét. Ó, mondta ő, és lenézett oda, ahol férfiasságom újult erővel ágaskodott, és még ez is, tette hozzá, ahogy lassan, finoman és mégis erőteljesen húzott maga felé.

Nem kell hazamenned, itt aludhatsz, jegyezte meg, miután legurultam róla újra, és zihálva ke-

restem a fix pontot az életemben. Mikor kell visszamenned, kérdezte utána, látván, hogy nem szólok, csak nézem mereven a plafont. Pár nap, nem tudom pontosan, ahogy befejezték a kipakolást, és átvették a síneket meg a talpfákat. Miket, kérdezte élénk érdeklődéssel, és könyökére támaszkodva nézett le rám. Elfelejtettem, hogy számára a vasút és mindaz, ami vele kapcsolatos, hazai terület. Miért, nem tudta, kérdeztem vissza, és ezzel a mozdulattal át is öleltem magamra húzva, s úgy suttogtam a szájába: hoztam neked egy kis odesszai villamost karácsonyra. Vagy mit gondolsz, olyan ember vagyok én, aki megelégszik egy arany cservonyeccel, amikor a szerelméről van szó? De most komolyan, Odesszából elloptátok a villamost? Nem loptunk, drágám, hadizsákmány. A hadsereg nem lop, hanem zsákmányol. Mindegy mit, nőket, gyerekeket... Gyerekeket, szakított félbe, és ült fel heves mozdulattal. Nem mi, most már nem divat, a janicsárookra gondoltam, mondtam neki nagyon komolyan, mivel hirtelen rájöttem még valamire: Mártának saját fogalma volt a rosszról és a bűnről, sajátos keveréke a gyermeki naivságnak és a szakember gyakorlati érzékének. Nézett rám, mintha bele szeretne látni a szavaim alatt lapuló valóságba. De igazán, mondta egy idő után, ugye te nem vettél részt semmilyen embertelenségben?

Nyugodj meg, válaszoltam, megfogva mindkét vállát, én csak egy lógós raktáros vagyok, mióta elmentem, egyszer sem süttöttem el a puskámat.

Talán majd most, még egyszer, harmadszorra, nézett rám komolyan, miközben keze már újra ott volt, ahol férfiasságom ágaskodott.

Kett
Groza
János
grafikája

PETŐFI-LEGENDA

Közeledik a szilveszter, amikor mi, magyarok, nemcsak az új év beköszöntét, hanem Petőfi Sándor születését is ünnepeljük. A magyarul beszélők körében ő nemcsak egy poéta, ő a **KÖLTŐ**. Úgy tudjuk, nevét talán az egész világon ismerik, verseit felsorolhatatlanul sok nyelvre lefordították, kínaira például állítólag az összeset, s a Tienanmen téren 1989 júniusában tüntető diákok a költő *Szabadság, szerelem* című versét kínaiul skandálva szálltak szembe a rájuk rontó harckocsikkal.

Személye a magyar legendák gyakori hőse, életéről, haláláról számtalan monda kering, a születési helye megtisztelő címéért még napjainkban is több város áll harcban egymással, ahogy a hét görög város Homéroszért egykoron, az ókori görög világban.

A Petőfi-szülöhely körüli vitában egyedüli konkrét dokumentum a keresztlevél, amely azt igazolja, hogy 1823. január elsején a Kunság „szívében”, Kiskőrösön, az ottani evangélikus templomban kapta meg a keresztvizet, lévén a szlovák származású édesanya ilyen vallású, s a környéken ez volt az egyedüli lutheránus templom. De hogy a család ezt megelőzően és ezt követően ott élt volna, erre kevés a bizonyíték. Elképzelhető tehát, hogy a család az evangélikus kereszteltetés céljából utazott ide még a születés előtt, vagy ad absurdum az újszülöttnel. Az akkor még javarészt szlovákoktól, németektől lakott települést szülőhelyül a költő sem tudta igazán elfogadni, a számos iskola nyilvántartásában, ahol a kis Petrovits gyerek megfordult – magyarsága igazolásaként –, szülőhelyül például Szabadszállás, de elsősorban egy igazi magyar város, Kiskunfélegyháza van megnevezve, a költeményeiben, házasságlevelében, s máshol is szülővárosaként ez szerepel. Ebből kiindulva kezdődtek a kutatások a születés idejéről, körülményeiről, no meg keletkeztek – a nép körében – a szebbnél szebb legendák. Egy ilyennel nemrég találkoztam a kiskőrösi születésű író, Szalay (Zalay) László (1879–1944) *Halálos tánc* című betyárregényében.

Gondolom, Szalay László neve nem sokat mond az aradi olvasóknak, pedig jó nevű író, újságíró (a *Kecskeméti Hírlap* alapítója), színműíró, színikriti-

kus volt a maga idejében, valamint 1934–44 között a Budapesten megjelenő *Sztár* című film- és színházi lap főszerkesztője és tulajdonosa. Színdarabjait (*A kovács, Szuhay, Ez a föld, Mihály bácsi, Aranyos város Jeruzsálem, A puszta balladája, Zörgessetek, Ólmos eső*) sok helyen játszották, Aradon azonban nem kerültek színre. Népi tárgyú novelláinak jó részét a kiskunhalasi (Bács-Kiskun megye) adatközlők elbeszélései nyomán vetette papírra.

A *halálos tánc* című alkotása a betyárok, illetve a csárdák világát idézi, beleszöve az ezekhez kapcsolódó regényes történeteket. Következzék tehát a regényből a nagy költőnk születését bemutató talán legszebb, legköltőibb legenda, melynek hatását az sem tudja lerontani, hogy valóságos alapja nem igazolható.

„(...) Egyetlen egy csárdát ösmertem az egész Kiskunságban, amelynek nem szörnyűséges, hanem legendás a története: az orgoványit. Ahol a sors szeszélyéből a nagy költő született.

Ezt a világtörténeti nevezetességű csárdát a kunszentmiklósi közbirtokosság építtette, mikor még az orgoványi osztatlan puszta mint legelő a tulajdonában volt, s ebben a csárdában gyakorolta a regálé jogot. Itt született aztán Petőfi – ebben a csárdában. És telt, múlt az idő – csodálatos virágot hozva: a csárdát a reformátusok a hetvenes években alakították – imaháznak! Lehet-e elképzelni ennél nagyszerűbb szándékosságát a véletlennek?

Alkonyodik. Távolságok szürkülő köde lapangva közeledik. Először a messziről kéklő dombokat nyeli el. Aztán a közelebbi erdőket, tanyákat. Végre csak itt, ahol állunk, a kecskeméti országút menti magános orgoványi csárda birkózik szürke árjával.

Ezernyolcszázhuszonkettőt írnak, december harmincegyedikét – Szilvesztert.

Az óesztendei búcsúztatásra innét és onnét pásztorkodó népek érkeznek szórványosan a csárdába. Öles juhászok a kecskeméti Zubornyákdinasztiából, cifrán kivarrott, sarkot verő sárga báránybőrsüben.

Villogó szemű, hetyke csikósok rövid bőrbekecsben, sarkantyús csizmában, vállon átve-

tett karikás ostorral, a Gáspárok, Fáriak közül, a szentmiklósi ménes téli szállásáról.

Aztán a télen-nyáron szabadban háló, rekedt, rideg marhapásztorok – a Rőfiek, Lefántiak, Meskók – a különböző baromszállástól.

Köszöntik egymást illendőségből. Lekezelnek. Aztán abban a sorrendben, ahogy érkeztek, végigülik a kecskelábú asztalt, bort forraltatnak, beszélgetnek és isznak.

Idegen rajtuk kívül csak egy van a szállóban.

Egy tömzsi kis ember. Olyan úrféle. Búsul álltában, hátát a banyakemencének vetve. Egyszer csak az egyik öreg pásztor – megszánta, vagy mi – odafordul hozzá:

– Hallja az úr! Ha meg nem sértem, tartson velünk! Beszélgetünk, oszt forralt bort iszunk, igyék velünk, majd megenyhül a szíve! Mert amondó vagyok, bánata van!

Az erre előjön, megköszöni a barátságot, és elfogadja. Helyet szorítanak neki.

– Osztán kinek tiszteljük öcsémuram?

– Petrovics István az én nevem!

– Isten éltesse!

– Osztán hunnét hová? Azt is mondja mán meg!

– Megmondom én. Félegyházáról igyekeztünk Kiskőrösre, de itt megrekedtünk.

– Még hogy? A hívásokba ugye?

– Nem bizony, hanem a feleségem itt az orgoványi csárdában – lebabázott!

A vén juhász hátrakapta a fejét, oszt felhőrrént:

– No, ne mondja, öcsém!

Nagyon hallgattak az esetre – ki tudná ki mit gondolt –, de ettől kezdve melegen nézték Petrovicsot.

Egyszer csak az öreg juhász magához intette a bojtárját, és a fülébe súgott. Elszaladt a bojtár, de kisértetve előkerült egy báránkával.

– Petrovics öcsém! Hol az újszülött?

– A konyhán túl az első szobában.

– Vezessen hozzá!

– Megálljunk – mondta a másik öreg –, én is megyek! Adjatok egy tiszta poharat!

Elejbe tették, fölvette, a másik kezébe meg egy üveg, asztalkendőbe csavart forró cukros bort fogott.

– Mehetünk!

– Ohó. Hát csikós egy se? Csak csupa juhász?

– Gyühet, aki akar!

Az egyik sarkantyús legény föl pattant.

– No, még egy gulyást! Hadd legyék minden fajtaból!

Aztán elindultak, elől a báránkás öreg.

Kopogtak. Beléptek. Petrovicsné szorongva nézett. A gyermek ott feküdt mellette.

A borral az öreg megállt az ágy előtt. Hosszú szakállával, fehér hajával olyan volt, akár néhai édesapánk, Koppán. Emelé a poharat nyugodt szertartással, s az üvegből színig töltötte, aztán megszólalt

– Áldás, békesség, jóakarát! Vette az örömhírt a pásztorok népe, hogy eggyel többen levénk a kiskunsági pusztán! Eljöttünk hát a kised megtekintésére, s hogy köszöntsük a boldog édesanyát.

Adja a magyarok istene, hogy nagyra nőjön, mint a jegenyevár – testileg lelkileg –, hogy öröme és büszkesége legyen, ne csak a szüleinek, hanem ennek a pusztának, ennek a népnek is, ahol született. Ez a pohár bor az édesanyáé! Kérjük, hogy ürítse, és kívánjuk, hogy váljék egészségére! Erősödjék tőle!

Petrovicsné fogta a poharat és kiürítette. És mosolygott a könnyein át.

A másik vén juhász meg fogta a báránkát, és fektette a kised mellé:

– Nagy pásztor légy a népek között!

A csikós lekanyarította válláról a karikást, s ágyra tette:

– Ostorod is legyen!

Negyedik a szüre ujjából előkotorászta a furulyáját:

– Ehol a furulyám!

Aztán elköszöntek, és kivonultak áldomást inni.

Ittak, ittak – de nem sok szavuk volt.

Valahogy megérezték, hogy valami csodálatos, nagy dologgal terhes ez a hóviharos, fehér szilveszteri éccaka.”

PIHETOLLAK A CSIKYBÓL

Simpf Angelika

TETEMEK

Gyötrelem hangjai visszhangoznak a kútból, az alagsorból, a padlásról, de ő már nem figyel rájuk. Azt hiszem, továbblépett, s ha ehhez az kell, hogy süket legyen, hát megéri neki. Mert ezek a sikolyok fertőző karmaikat belevájva próbálják visszahúzni a múltba, ahová nem kíván gondolatban sem visszatérni.

Kezd sötétedni, sárga levelek között sétálva galambtetemekbe ütköznek bakancsai, melyre meg se rezdül már, csak megy tovább. Élete mementói lehetnének, egy-egy halott, egy-egy mocskos titok. De gyalogol rendületlenül, üresen, kifosztott érzelmekkel, már nem érinti semmi. Fontosabb dolgai vannak, az összeesküvés-elméletek lassanként elmaradnak, a merengő órák elfogynak, mert neki mennie kell tovább. Ha agytekevénységei újra indulnának, csak egy helyben toporogna, s nem haladna, túlságosan lefoglalná az elméjében zajló világ. Lehet, hogy nincs tudatában annak, hogy megváltozik, hogy idővel beolvad, ugyanolyan agyhalott, szürke ember lesz, mint akik körülveszik, akiktől a leginkább akar különbözni. Valakinek szólnia kéne neki, figyelmeztető szirénáknak kéne vijjogniuk. Valaminek történnie kéne.

Léptei dobbanására varjak röppennek fel egy göcsörtös platánfa ágairól, belepve az eget, fülsértően káromolva hozzák az iszonyatot a falura. E kicsiny porfészek az otthona, a régi, viharvert fész-

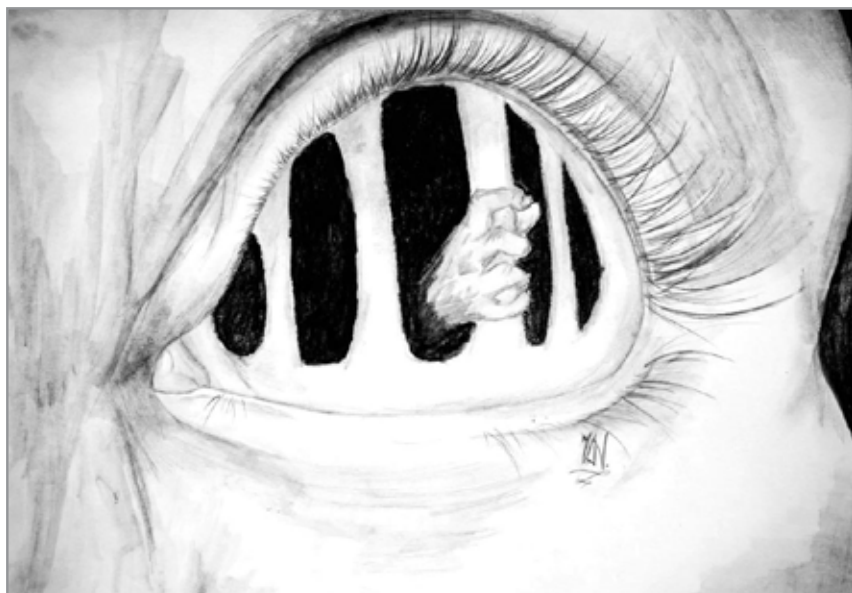
ke, mégis, mintha búcsúzna, úgy néz körül. A hátrába menetel, szúrós gazok közt csörtet, mire kiér egy tisztásra, vércsíkok indulnak meg lábszárain. Egy kőhalom áll ott magányosan, körülötte mezei virágok mosolyognak a lenyugvó napra. A rothadást idővel elfedte a szépség, rejtve marad tán évtizedekig egy csontkupac, s néhány húscafat.

Talán a tragédia indította el benne a folyamatot, amiatt vált különlegessé, merthogy letörölhetetlenül benne maradtak a fájdalmak. Most pedig vakolatot pakol rá, elszigeteli érzékeny lényét, elzárja személyiségének azt a részét, amely miatt megállíthatatlanul a virágok helyett az alattuk bomló döghúst látja. A jelent kéne megélnie, azt pedig hátratekintgetve nem teheti meg, így vakká és süketté teszi magát a múlttal szemben. Hogy, ahol eddig a mezítelen valóságot látta, ott ezentúl a közös bódító tévképzet maradjon szeme előtt.

Azt mondták, örült, hogy idegösszeomlása van, hogy túl sokat rágódik, hogy a képzelete iszonyat-vad. Hogy bizonyos dolgok nem történtek meg, bizonyos helyek nem léteznek, ezért rácsokat tapogat, csak a börtönrács helyett a pszichiátriáét.

Őt mégse lehet meggyőzni. Ő tudja.

A karjára tekint, végighúzza a karcolások régi és friss nyomain földes ujjait, felemel egy eső áztatta, valamikor véres volt követ, amivel új stigmát vág magára. Érzí a kiserkenő nedvet, a bíborlé fanyar aromáját. Nyelvén oldódik az utolsó bizonyíték arra, hogy él, hogy a kórakás alatt az anyja holtteste poshadt el, hogy a tisztás létezik, és hogy valójában eddig volt józan, s csak ezután következik a téboly...

Kovács Nikole illusztrációja

Kovács Nikole

FARKASHÁZASSÁG

(IDÉZET ALAPJÁN)

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy magányos farkas. Magányosabb az angyaloknál. Elvetődött egyszer egy faluba, és beleszeretett az első házba, amit meglátott. De nem merte megközelíteni.

Minden éjszaka holdfényes vacsoránál, az erdő sikongó peremén, hűvös távolságban várta udvarló szavalattal, de sose kapott választ, csak mikor az első harmat vöröses fényt vetített. Akkor felkiáltott utána a ház tollba, pikkelyező gyöngybe öltözve.

Ezt farkas lassan egy éve hűséggel játszotta. Mikor a rétek illatozó port vertek. Mikor a forró égi forgács felgyulladt. Mikor az erdők haldokló, bár eleven szőnyeget kaptak. De mikorra leszállt az első csillámló angyalkönnny, farkas egyre gyengébb, magányosabb lett. Ház is ritkán válaszolt, sőt többet már soha. Már csak a vér és perzselt hús szagát érezte a korábbi harmatozó toll helyett. Új hangot kapott. Disznóként visított fel utolsó dalát lehelve. Külseje is más volt, tornyosuló fa takarta dicsőjét beárnyékolva, de mégis színesen villámlott, mikor már a nap sem volt.

Farkas aggódni kezdett. Lehullott a hótenger, s feljött a magasztaló éji pap. Farkas vére kiduzzasztotta ereit. Bemérészkedett. Elbujdosott udvarán, s nyomban megkérte házasságra.

Megkezdődött az esküvő. Felsikoltott a zenekar. Felgyúltak a szikrázó fények. S farkas megcsókolta a halált tüzelő, vasas, puskaforos ajkán.

Megtalálta igaz angyalát. Ásó, kapa és a nagyharang válassza el őket!

Kovács Nikole illusztrációja

HAJNAL MAJLÁTON

Sötétség. Reggel van már, felriad a kakas, és kíméletlenül kukorékol itt, Majláton, de az ég még mindig mozdulatlan, szürke. Mintha ráfagyott volna a fekete tudatlanság az égre.

Egy kis töprengés után a Nap eldönti, hogy szikrázó aranylepelbe teríti falunkat. Az ég titkára fény derül. Meggyvörös színskálában játszik az ég pereme. Az őszi fák csupasz ujjai között, a régimódi, szellemes kertés házak mögött bujdosnak a kis fénycsóvák, melyek egy pillantás, szemdörzsölés alatt óriás lángokká nőnek, elárasztva, magával sodorva mindent, kerteket s utcát.

Különös melegség önti el a deres elmét. Párja nincs e napszaknak.

Kovács Nikole illusztrációja

Köteles Nikolett

CSENDEK ÓCEÁNJA

Már nem emlékszik, mióta úszik a csendek óceánjában. Alámerült a mélységbe, s azóta szilánkként hasítanak lényébe a jeges víz cseppjei, melyek a legmelegebb reménysugarakat is képesek fagyos köddé változtatni. Most úgy gondolja, talán sosem létezett olyan idő, amikor az elfojtott gondolatok sója nem marta volna némára az ajkát. Valótlan, bolondos képzelgés a szeretethullámok melegségének áramlata. Csak a dermesztő, végtelen víztömeg valósága létezik. Egy világ, amely bebörtönözi, amely magába akarja zárni a segélykiáltásai minden dallamát. Nem akar ordítani. Nem akarja elmondani, mennyire őrlí a fájdalom. Azt hiszi, a jeges pengék kivágták a nyelvét, s nem tud szólni. De ha ajkán meg tudna születni a könnyörgés, tán akkor is csak süket fülekre találna e jajszó... Már nem is úszik. Görcsbe rándult végtagjai természetellenes mozdulatokkal kapálóznak egy talpalatnyi menedéket jelentő földdarabért... Hiába küzd, verejtéke csak a ha-

lálós vízszintet növeli, hiába sír, saját tüdejében pusztítanak könnyei. A hullámozó víz felemészti, s hullaként sodorja, mint egy megtört embert, aki csak hánykódik az élet bugyraiban, kétségbeesetten keresve a kijáratot a boldogság felé az önsajnálat legnagyobb labirintusában.

Kovács Nikole illusztrációja

M e m o á r

Botos Katalin

A RADNAI MÁRIA HÉTKÖZNAPI CSODÁK

Családunk Aradon élt. Édesanyám is ott született. Nagyapámék öten voltak testvérek, két lánytestvére vele élt. Nagyapámnak hét gyereke volt. Mint mondta: az én vagyonom a családom... Nyakas református volt az öreg. Katolikus lányt vett feleségül, de reverzalist nem adott. Így a fiúk reformátusok, a lányok katolikusok lettek. S nagyanyánk, az akkori szabályoknak megfelelően, nem járulhatott a szentségekhez... Hét gyereket azonban szegénységben ugyan, de tisztességben felneveltek – hiszen nagyapának ott kellett hagynia az állását, mert Trianon után nem esküdött fel az új hatalomra...

Sőt: egy ideig egy pótgyereket is felvállaltak, akinek az édesanyját a 19-es forradalom miatt letartóztatták, börtönbe került, majd kicserélték a magyar hadifoglyokkal, s a Szovjetunióba került. Csak évek múlva a Vöröskereszt révén tudta az édesanyja kivitetni magához. A gyerek az én anyámmal egy ágyban aludt, lábtól-fejtől, hisz több fekhely nem volt... A zsidó egyházközség adott valami szerény támogatást az eltartásához. (Édesapja zsidó házitanító volt egy grófi családnál, ott fogant meg a kislány mint szerelemgyerek – persze a grófi család kitagadta a leányanyát... így sodródott a forradalomba...) Mindenesetre,

más nem akadt az osztályból, aki felvállalta volna a magára maradt kislányt, csak az én hétgyerekes nagyszüleim. Együtt jártak iskolába Aradon az édesanyámmal az apákához.

Telt-múlt az idő, nagyapám meghalt. A családi legenda szerint ágyban, párnák közt, s körülötte volt az egész család. Úgy mesélik, hogy nagyapám szelíden felnézett, az ajtó megcsikordult, és kinyílt, de a családtagok nem láttak senkit. Nagyapám elmosolyodott: „Hát megjöttél...” – mondta. A jelenlévők szerint az Urat látta...

Nemsokára lezárult a II. világháború. A hadi cselekmények idején mintegy 20 orosz katona volt beszállásolva az aradi lakásba. Nagyanyám főzött rájuk. Van egy fényképünk 1944-ből, a családi archívumból, amelyen 1944. december 30-án 17 orosz katona és tiszt látható a kis karácsonyfa körül... Nem történt semmi atrocitás a család hölgytagjaival szemben, nem úgy, mint számos magyarországi településen, így például Csongrádon is. Természetesen a környékbeli, vidéki tanyákat megsarcolták; nyilván onnan került hozzánk az általuk hozott főznivaló...

Mindenesetre a háború után... Arad maradt. Mint számos történelmi nagyvárosunk a határ mentén, a Kisantant országaihoz lett csatolva. Szülővárosom, Nagyvárad is, 15 km-nyire a határtól. A szovjet érdekövezetbe kerültünk mindnyájan. A nagy béketábor barátsága azonban nem terjedt annyira, hogy szabadon lehetett volna a román határon át közlekedni. Barátom, Gyöngyössy István mesélte, hogy kijelölt nagykövet volt a háború után. Petru Grozáék azonban nem fogadták el, mert Nagyváradon született, és így elfogult lehet. A búcsúvacsora alkalmával „magyaros” zene volt. Az új nagykövetjelölt – aki nem is tudott románul – elámult: milyen rendesek ezek a Grozáék... De Gyöngyössy István szomorúan mondta: Te nem tudod e dal szövegét: „Vakulj magyar, ne láss tót...” Ennyit a román kormány akkori „barátságáról”.

Mi édesanyámékkal a Dunántúlra kerültünk, még az első bécsi döntés után, mivel édesapám ott kapott állást. Jómagam itt éltem át a II. világháborút. Ipari város volt, rengeteget bombázták...

Így aztán hosszú évekig nem láthatta anyám a testvéreit és az édesanyját. Pedig rendkívüli módon összetartó família voltunk. Sokszor idézte anyám nagyapám mondását: „Hogyan legyen egy országban összetartás, ha nincsen a családban?!“ Később, amikor már lehetett utazni, a hatvanas és hetvenes években édesanyám rendszeresen ment

is ki, s nyugdíjasként hónapokat töltött a nagyanyai házban, ahol több testvére is élt.

Az ötvenes évek legelején még bizony sehogy sem kaptunk útlevelet. Nagyanyám, aki akkor már özvegy volt, elzarándokolt a radnai Szűzhöz. Meggyónt, megáldozott. Most már, hogy özvegy volt, tehette... Könyörgött Máriához, hadd lássa meg még egyszer az anyaországba szakadt Etelka lányát, aki ráadásul az ő nevét viselte...

És ilyenek a hétköznapi csodák. *Másnap megkaptuk otthon az útlevelet...*

S ha már Máriaradna és a radnai búcsú, akkor hadd toldjam meg a történetet a Horváth Ferenc barátomtól kapott családi emlékezettel:

„Anyai ági felmenőim az elmúlt 150 évet Püspöklelén megtelepülve élték. A települést 1950-ben »keresztelték« Maroslele névre, de az egykori püspöki uradalom területén épült falu máig is zömében katolikus hitben él.

A magyar katolikus hívek körében a Mária-kultusz a legelterjedtebb, így a hitbuzgó leleiek is Szűz Máriát keresték imáikban. A legközelebbi híres kegyhely pedig Máriaradna, ezért a zarándoklatokat minden évben oda szervezték.

Mivel mind Lele, mind Radna a Maros folyó partján fekszik, így a jámbor leleieket a Maros vezette a kegytemplomhoz. A Maros jobb partján, a töltésen, a folyásiránnyal szemben ballagtak a hívek a feszület után, zászlókat tartva, énekelve... A bő 120 km-nyi utat 3-4 nap alatt teheték meg, éjszakánként az útba eső falvakban, tanyákon kaptak szállást: az asszonyok házakban, fészerekben, az embörök néha csak a szabad ég alatt. A búcsú két napjával együtt 10-12 napig is odavoltak, de ezek a zarándoklatok mindig felüdítették a hívek lelkét és a falu hitéletét.

A zarándoklatokat a Magyarországot 1944-ben elérő front söpörte el véglegesen. A hívek és a hitélet határokon átnyúló áramlását az új román hatalom már nem engedélyezte.

A máriaradnai kegytemplom fél évszázadig »elfeledve« állt. Az épület állaga és környezete lehangoló állapotba került. II. János Pál pápa 1992-ben „*Basilica Minor*” rangra emelte. Románia 2007. évi EU-csatlakozása után nyílt lehetőség, hogy uniós alapok bevonásával és a hívek támogatásával megújuljon a templom.

...Már csak a lelei hívek buzgalmát kellene fel-támasztani a korábbi zárandoklatok hagyomá-nyának folytatására.”

”Botos Katalin, prof. em., szül.: Krebsz Katalin, Nagyváradon, 1941. dec. 13-án

Koreck Aladár

KARÁCSONYI MARATON HÓHULLÁSBAN (RÉSZLET EGY KÉSZÜLŐ REGÉNYBŐL)

Sok régi karácsonyi emlékem közül van egy, amit nem felejtettem el, talán azért sem, mert különbözött a többiektől.

Egyetemista voltam Kolozsváron az ötvenes évek közepén, amikor a lakáshiány a tetőpontra hágott. Mai szemmel hihetetlennek tűnnek azok a körülmények, amikben akkor éltünk – lakosok és egyetemisták egyaránt. Egy kis része a diákoknak az egyetemi diákotthonokban zsúfolt körülmények között lakott. Ezekben az otthonokban általában egy szobára tíz diák jutott, a vécé és a mosdó pedig a folyosó végén volt.

A legtöbb egyetemista viszont kénytelen volt magánlakásokban albérletben lakni, annak dacára, hogy ezek nagyon drágák és kényelmetlenek voltak.

Szerencsémre egy kollégámmal együtt a központban fekvő lakást találtunk. Két szobából állt, s még tartozott hozzá egy konyha és egy fürdőszoba. Az első szobában Dénes György szavalóművész lakott a feleségével és a lányával. A másodikban Péro Sándor orgonaművész volt, ahova mi is beköltözhattünk. Így a házban hatan szorongtunk.

A fenti leírás nagy vonalakban majdnem minden kolozsvári lakásra érvényes volt akkoriban.

Néhány héttel a karácsonyi ünnepek előtt váratlanul bejelentkezett Magyarországról Sanyi bácsi fia a feleségével és négy gyerekkel. Hotel-szobát lehetetlen volt találni, így került sor arra, hogy minket, diákokat ideiglenesen el kellett költöztetni.

Nekem egy külvárosi lakás cselédszobája jutott, ahol a vécé az udvaron volt. Mivel csak rövid időt töltöttem a lakásban, szinte nem is néztem igazából körül. Karácsony estére a háziak rokonok-

hoz voltak hivatalosak, így egyedül maradtam a lakásban. Bár én is készülődtem estére elmenni társaságba.

Késő délután negligzében olvasgattam, tornanadrágban, ingben és papucscipőben.

Egy idő után vécére kellett mennem az udvarra. Szokásom szerint hirtelen felugrottam, kitártam a külső ajtót, és már kint is voltam az udvaron. Az ajtó becsukódott mögöttem, és nekem csak akkor jutott eszembe a háziak intelme, hogy ha bármikor elhagyom a lakást, mindig vigyem magammal a kulcsokat, még ha csak vécére megyek is.

Megpróbáltam kinyitni az ajtót, de sikertelenül, mivel vasalt tölgyfából volt. Körülnéztem, hogy miként tudnék behatolni a házba, de az ablakon vasrács díszelgett. Döbbsenten álltam az udvar közepén, és nem tudtam, hogy mit csináljak. A szomszéd házak lakóit csak látásból ismertem. Fázni kezdtem. A hó dél óta szállingózott, de mostanra igazi havazás kezdődött, és megerősödött a szél is.

Nem láttam semmi kiutat, de fiatal voltam és vakmerő, aki a nehézségeken nem sokat rágódott, hanem bátran nekivágott a megoldásnak.

Némi mérlegelés után rájöttem, hogy csak egy járható út van. Határoztam: visszamegyek a volt lakásomba, hiszen itt maradni katasztrófát jelentett volna.

Elindultam!

A külső kapu be volt zárva, de rozogának tűnt, és egy erős rántással kifeszítettem, így máris az utcán találtam magamat. Szaladni kezdtem, de megcsapott a hideg levegővel párosult havazás. Egy pillanatra megtorpantam, de aztán rájöttem, hogy ha továbbra is tétovázom, annak súlyos következményei lehetnek.

Hogy bátorítsam magamat, eszembe jutott egy szovjet híradó (elég sok volt belőlük), amely mezőtelen férfiak fürdését mutatta az úszó jégtáblák között a Moszkva folyóban. Jó hatással volt rám ebben a nehéz helyzetben ugyanezen híradó képsora, amely ezeket a fürdőzőket napozni mutatta a dermesztő hidegben.

Az utakon kevés jármű közlekedett, de annál több gyalogos a járdákon téli kabátban, kucsmával és hócipőben.

Hogy gyorsan tudjak haladni, az úttesten futottam, mint ahogy a maratonokon szokás. Nem változtattam a tempón, és bár már közel jártam a célhoz, s kezdtem el is fáradni, nem álltam meg egy pillanatra sem, így kevésbé fáztam. A járókelők csodálkozva néztek rám, de voltak, akik biztattak is. Főleg a nők.

Rövid idő alatt már úgy néztem ki, mint egy hóember – egy futó hóember.

Szerencsémre a havazás és a szél gyengülni kezdett, ami bátorságot öntött belém, és így a

hőmérséklet sem volt túl fagyos. Amikor végre a Sétátérhez értem, még gyorsabbra kapcsoltam, a Bolyai Egyetem épülete előtt futva egy pillanatra felötlött bennem a lehetőség, hogy megpihenjek pár percre betérve a meleg portásfülkébe, de megembereltem magam, és nem álltam meg. Ennek köszönhetően néhány perc múlva már majdnem hazaértem, de a fáradtság kiütöközt rajtam. Makacsul haladtam a havas úton, mígnem befutottam az udvarunkba, és szinte beestem a lakásba a Dénes család megrökönyödésére. A Péro család gyerekei üdvözléssel fogadtak, hiszen megjött a „hóember”.

Nem pazarolva az időt magyarázkodásra, gyorsan bevettem magam a fürdőszobába, és megengedtem a forró vizet. Ledobva a gönceimet beléptem a kádba, hogy megpihenjek néhány percre, és hogy felmelegedjek, mivel már egész testemben reszkettem.

Fél óra múlva gőzölgő teát szűrészelve már vidáman meséltem a kicsinyeknek a maratonról.

Dr. Markovics Radmila

A BORÁSZAT

Baráti összejövetel volt nálunk. A gyerekek az egyik szobában játszottak, mi, felnőttek a másik szobában beszélgettünk, nevetgeltünk. Fiatalkori emlékeinket meséltük, amik főleg muris történetek voltak. Mikor rám került a sor, egyetemista koromból való élménnyel rukkoltam elő.

– Tudjátok, népi hagyományokat gyűjtöttünk a tanárnőnek. Horgosra mentünk, ahol diákok vittek bennünket elszállásolásra. Engem a tanárnő a szőlészettel és a borászattal bízott meg. Próbáltam tiltakozni, hogy én nem tudok semmit sem erről a témáról, talán a fiúk között van olyan, aki ért hozzá. Nem jártam eredménnyel. Mennem kellett a szőlészettel, borászattal foglalkozó gazdákhöz. Magam sem tudom, hol kezdtem a kérdezősködést, de csak borivás mellett volt hajlandó a gazda beszélni. A legértékesebb hiedelmet, ami a kereszténységhez fűződik, még sikerült leírnom. Így hangzik: amikor az Isten a földön járt, megtanította az embereket, hogyan kell a szőlőtőkéket elültetni. Amikor kiássák a gödröt, először ró-

zsaleveleket hintsenek bele, másodszor oroszlánvért öntsének a gödörbe, harmadszor meg disznó vérével locsolják meg a gödröt. Ezért van az, ha kevés bort iszik az ember, akkor rózsaszínben látja a világot, ha többet iszik, akkor olyan erősnek érzi magát, mint az oroszlán, ha sokat iszik az ember, akkor részeg disznó lesz belőle.

Mire este lett, több borgazdánál jártam, és én, aki nem voltam hozzászokva az alkoholhoz, olyan részeg lettem, hogy a disznó enyhe kifejezés a számomra. Valahogy elhagytam az utolsó gazda házát, egy nagy eperfa alá álltam, és késő éjjelig ott ácsorogtam, mire végre magamhoz tértem.

Két hétig voltunk Horgoson. A második hét végére vedelhettem a bort, semmi bajom sem lett, mert jól ettem, és egyfajta bort kértem mindenhol.

Ott-tartózkodásunk utolsó estéjén, a búcsúvacsorán hangosan megkérdeztem: „Mit mondott az öreg Kis?” Kórusban válaszoltak: „Hogy egy kicsit igyunk is.” „Mit mondott az öreg Nagy?” „Ha nem iszol, bolond vagy!”

Sarusi Mihály

DEÁK FERENC KISIRATOSON?

...Aligha járt. Az esélye kicsi. Bár a (családi) legenda tartja magát... 2018-ban is. Aradon. Tömösvárt és (Nagy- meg Kis-)Iratoson úgyszintén?

Lehetett volna.

Buziásra menet, onnét gyüvet.

2018 pünkösdi havában kaptam a levelet:

Tisztelt Sarusi Mihály Úr!

Tisztelettel köszöntöm Aradról.

Nevem Bátкаи Sándor. Időnként a Nyugati Jelen Hírtel oldalán lehet találkozni a nevemmel is. Ezt csak a bemutatkozásért írtam, nincsen jelentősége.

Réhon tanár úrral találkoztam a napokban, és érdekes beszélgetés alakult ki közöttünk a családi múltunkkal kapcsolatban. Tekintettel arra, hogy Kisiratoson is kapcsolatos, ő felvetette a gondolatot, hogy írjam meg röviden önnek, amit tudunk e témában, hátha ön többet tud, vagy esetleg ki tud deríteni valamit.

Nos, feleségem dédnagyanyja zalai származású, aki a híres haza bölcsének, Deák Ferencnek leánytestvére. Őt vette el feleségül a kisiratosi Tóth Béla. Leányuk – Tóth Vera – felesége lett a nagyiratosi Farkas Imrének. További érdekesség, hogy ennek a bizonyos Farkas Imrének a dédunokája jelen pillanatban Temesvár városának alpolgármestere. Felmerült bennünk a kérdés, beszélgetve Réhon tanár úrral, hogy vajon van-e valós alapja, hogy Deák Ferenc eljutott esetleg Kisiratosra is...? Annyit még hozzá kell fűznöm, hogy a 70-es évek közepén, amikor fiam a feleségem nagyanyjával Buziáson töltött 2 hetet üdüléssel, meglátogattuk őket, és kellemes meglepetésünkre volt ott egy szép, tekintélyes nagyságú kőpad azzal a felirattal: DEÁK FERENC KŐPADJA. A „legenda” szerint Deák Ferenc szívbántalmait Buziáson kezelte, és onnan maradt meg a tiszteletére létrehozott kőpad, amit tudomásunk szerint valamikor a '80-as években Budapestre szállítottak.

Maradok nagy tisztelettel: ...

Válaszunk:

Kedves Sándor!

A Wikipédia, az Építészfórum.hu és az Ön által leírt családi emlékezet alapján rakosgattam így

össze... /Mellékelve a családfa-terv./ A lényeg, hogy a Deák gyermekek közül csak Jozefának volt folytatása, a világhálón emlegetett 8 gyermek – máshol 7-et írnak. És Jozefának a paksi földbirtokos, Kiss József volt a férje. A kisiratosi Tóth Béla – mert a családi legenda valószínűleg nem alaptalan, de nem föltétlen pontos – az ő lányát vagy Szeniczey nevű leányunokáját vehette el.

Kérdés, hogy Bátkainé hogy kapcsolódik ehhez a családfához? Ha tudja, kérem, egészítse ki! És javítsa ki azzal, amit a családi emlékezet még tud.

Köszönöm, hogy értesített erről a kapcsolódásról, nagyon érdekes, izgalmas! Tovább nézegetem majd a szakirodalomban, hátha ráakadok valamire! Ha tudja, egészítse ki e lehetséges családfát azzal, hogy megírja, mi a neve a feleségének, a felesége szüleinek, nagyszüleinek... Mert ez szépen kiegészíti e képet.

És hát adott egy ötletet, mert ezzel tovább kerekedik kisiratosi falurajzom!

Köszönettel: ...

Az újabb aradi levél:

Tisztelt Sarusi Úr!

Most csak nagyon röviden: feleségem – Bátкаи Sándorné – leánykori neve Ambrózfalvi Ilona. Szapáryligeten született. Apja családja szlovák eredetű (korábban Csirik néven szerepeltek), majd a magyarosítás után Szapáryligetre költözve származási helyük nevét vették fel, ugyanis Ambrózfalváról érkeztek. Így lett Ambrózfalvi család.

Ennél természetesen fontosabb az anyai ág, amely kapcsolódik Kisiratoshoz... Deákhoz... Nos, feleségem édesanyjának leánykori neve Farkas Vera. Az ő édesanyjának neve (feleségem anyai nagyanyja) Tóth Vera – kisiratosi, akit feleségül vett a nagyiratosi Farkas Imre. Ebből az ágból származik a temesvári alpolgármester. Tehát (anyósomnak) Farkas Verának volt egy Farkas Imre bátyja, akinek fia (feleségem első unokatestvére) Temesvárra került, ott végezte iskoláit, majd házasságából született a jelenlegi alpolgármester. Ami még érdekesség, hogy az Imre nevet nem hagyták ki-

veszni, ugyanis az alpolgármester Farkas Imrének is van egy kisiskolás fia, aki szintén az Imre nevet kapta.

Hát, ennyit most, levelem késő este írom.

Maradok tisztelettel: ...

Deák Ferencék négyen voltak testvérek. A két fiú, Antal és Ferenc sosem házasodott meg, Klára (Tarányi–Oszterhuber Józsefné) gyermektelen, egyedül Jozefának voltak, vannak utódai. Deák Jozefának, aki Pakson élt földbirtokos férjével, Kiss Józseffel, gyermekei közül négy volt lány – Emma (Nedeczky Lajosné), Katalin (Szeniczey Ferencné), Anna-Mária (Molnár Ferencné), Eleonóra (Szeniczey Gusztávné) –; közülük eszerint nem vehetett el egyet sem a Bátkaiban emlegetett kisiratosi Tóth Béla...

Ha igaz. Márpedig a családi legendák sosem alaptalanok. Legföljebb kiigazításra szorulnak. Mert hát az emlékezet, emlékezetünk...

A *Női sorsok, szerepek Deák Ferenc környezetében* című tanulmánykötetből kiderül, hogy Jozefa Katalin nevű leányának köszönhetően hét unokája lett, hét Szeniczey gyermek – akik egyike lehetett az aradi (kisiratosi, nagyiratosi?) családi legendában emlegetett Deák leszármazott.

Mint az Építészfórum világhálós honlapján olvassuk, „...Deák Ferenc 1830-ban járt először Pakson, amikor özvegy nővére anyagi gondjait jó gazda módjára rendbe rakta. Később a politikát kipihenni érkezett ide, hol Jozefa unokái mindig nagy szeretettel vették körbe... Ferenc nagybácsit.

A legszomorúbb viszontlátás szereteteivel egy őszi borongós napon, 1853. október 13-án történt, amikor nővére temetésére érkezett gőzhajón Paksra. Deák 1869 októberéig járt rendszeresen ide húsvét és pünkösdtől, valamint az őszi szüret alkalmával; évente akár kétszer is meglátogatta egyetlen élő rokonait, a paksi Szeniczey családot...”

Azaz – eszerint – egyetlen élő rokonai a Szeniczeyek voltak. Legalábbis akikkel tartotta a kapcsolatot.

Képes falurajzunk (Kisiratos 200 éve képekben) egyik fölvétele alatt ez áll: A kismemesi eredetű makói Dávid család a XX. sz. elején, Rozál leányuk (balról az első) a csanádi megyeszékhelyen katonáskodó szerelmével Kisiratosra szökött.

Azaz... szöktették a nemesek lányait, szöktették... Tán Deák nemzeti uram... unokahúgát is?

Ha valaki utánanézne... Paksról nekivágva, Deák Jozefa családjából indulván...

Mindönesetre: kemény magyar gyerekek vótak ezek az iratosi fiúk! Gazdalegényökként nem töhető nömös leányát szöktették mög? Tóthék Béla fia, mög az a másik... Tóth József, aki a Dávid lányt szöktette mög Makóru, hogy itthon később iskolaszolgaként boldoguljon. (2015-ben tudósít Vajda Noémi: „Ilyen pl. a makói Dávid családot ábrázoló kép, mely nem parasztcsalád, hanem kismemesi. Csupán a lányuk, Rozál (balról) szökött kisiratosra a Makón katonáskodó Tóth Józseffel, és lett itt később jó hosszasan iskolaszolga. Ő Pelle Icu néni nagymamája, a kép is az övé.”)

Gazdaöntudat? Vagy... elég volt... vérbeli legénynek lönni? Ha zsillér fia-borja is az embör?

„Iskolaszolga”... A dicső emlékezőtű kolhozvilágnak köszönhetően gazdaembör is emelkedhetett ily módon az „uralkodó osztályba” – mondhatni: egyikből a másikba.

Kisnömös, köznömös, középnömös? Hogyne! Amikor a nemerusa gazda s adta alább!

Vót tartásunk.

Míg meg nem törték.

Be nem törtek.

Minket, ezek?!

A szerelöm, a szerelöm. Mire nem vót jó.

– Embör lögyél, fiam, embör.

Ezök azok vótak.

– Akinek kis nemerusa vót, a vót a kisnömös! Akinek nagy, az mög a nagynömös – hallhattad Gergő öcsédül.

Azaz az egytelkes kertészgazda kismemesnek, a kéttelkes nagynemesnek gondolhatta magát. Joggal, mert abból már mög löhetett élni.

A fél-, egész- vagy épp kéttelkes kertész meg, ha nem szaladt el vele a szekér, tudhatta: ha nem gazdálkodik okosan, vagy épp nincs szerencséje, mert épp évekig nincs jó termés, és elfogy a megtakarítás, bajba kerülhet. Vagy épp a földbirtokos gondolja meg, mint tette Almásyiratos kertészgazda népével az uraság: lötött a szörződés, möhettek világgá! Vót, nincs kertészbérlet, kis- avagy nagynemerusa. S úgy jár, mint Kissarusi János dédapám Kakuja Rozália nevezetű dédanyámmal: földönfutóvá tött minapi kertészgazda párként Szalbekiratos szegényfertályán, a Kekecsön húzza mög magát a gyermekeivel.

Az ám, hazám.

Tudton tudva.

– Apádat is gazdalanok szömrevételözték...

Hogy kigazdalanynézzön ki magának.

Majd mögijed tüllük az embör.

Buziás? Kúraltatta magát (szívujával, aranyerével?) Deák uram Marienbádiban (többször),

járt német, svájci városokban. Visszafelé: „Haza-tértében útközbe eső ismerősökhöz, rokonokhoz többször betért egy estére, fél napra...” (Írja Széll Kálmánné Vörösmarty Ilona Deákra emlékezve.) S ha igaz, hogy Buziáson is járt, és megállja a helyét a legenda, tehát valóban élt Kisiratoson (másod-, harmad-)unokahúga a haza bölcsének, miért ne tett volna kitérőt kelet-csanádi községünkbe?

Aligha. A főrangúakkal egy tálból cseresznyéző középnyemes Deák, a nemzet egyik büszkesége, a róla szóló könyvek tanúsága szerint nem merült le ebbe a világba. Legföljebb ha a földbirtokos Szalbek Jakabhoz és képviselő fiához, Györgyhoz

nem. Ők voltak vele egyenrangúak. Pórfi – még ha Deák származék is – aligha.

Buziásfürdő? Deák ide többször is ellátogatott. Gyógyulni, pihenni, kikapcsolódni. Tömösben. Ahol „1849 után Ormós Zsigmond háza lett a Temes megyei magyar hazafiak találkozóhelye.” – írja a Wikipédia.

Erre jutottunk. Hát még ha családfakutatók lennénk! Falukutatóként erre hogy vállalkozhatnánk?

Történet, történetünk.

Stefanov Titusz Sever Dan

AZ ARADI TURIZMUS RÖVID TÖRTÉNETE (7.)

II. FEJEZET: 1919–1946 (2. rész)

Kérések és információk érkeztek a bukaresti *Vándorlási vágy* (Dor de ducă) turistaegyesülettől és a *Havasi kürt* (Buciumul) turistaakadémiától, valamint Ștefan Bălcești írótól. A kirándulásokon térképeket és az útvonalra vonatkozó információkat, valamint annak időtartamára vonatkozó jegyzeteket osztottak szét a résztvevők között.

A *Tribuna Nouă* 1925. július 1-jén megjelent számában meghirdettek egy kirándulást Besszarábiába a Moise Nicoară (volt Királyi Főgimnázium) szervezésében. Ugyanebben a lapszámban értesítették az olvasókat, hogy Aradon alakult meg az első román turistaegyesület Erdélyben.

1925. július 26-án megjelent a *Képek az Erdélyi-szigethegységről* és a *Naplóm a kladovai táborról*, mindkettő Traian Mager tollából.

Az 1927-es év, úgy tűnik, hogy eseménydúsabb lesz. Az *Útra* (La drum) egyesület kirándulást szervezett a gajnai (Găina) leányvásárra és az Aranyosfői (Scărișoara) jégbarlanghoz. A túra érdekessége, hogy mind a négy égtáj felől indultak csoportok, és egy adott helyen találkoztak, ráadásul az egész útvonalat lefilmezték.

Augusztus 21. és szeptember 4. között megtörtént a rendszerváltás utáni első magyar szervezésű kirándulás dr. Wild Endre római katolikus pap vezetésével. A 10 fős csapat a következő útvonalat járta be: Gajna-tető–Detunátai bazaltoszlopok–

Aranyosfői jégbarlang–Ördögös-völgy (Ordâncușă)–Felsőgirda (Gârda de Sus).

1927. november 27-én irodalmi estet szerveztek a minorita kultúrházban, amelyen szerepelt a Justh Júlia, Alföldy Paula, Rétháty Kövér Erzsébet, gróf Porcia Lajos által alkotott kamarazenekar. Közreműködött Dálnoky Nagy Lajos és Fischer Aladár. Az est záróakkordjaként képeket vetítettek a gajnai leányvásárról. A fényképek megjelentek a *Vasárnap* című újságban is. Ez alkalommal Erdély szépségeit ábrázoló fotóalbumokat bocsátottak áruba.

1928-ban Biru Nicolae pap, tanár vezetésével felépítették a firigyói (Feredeu) kis templomot, kápolnát (l. Fotó 1) (ami ma már nemcsak egy kápolna, ahova szívesen látogatnak az aradi turisták, hanem egy teljesen kiépített kolostorkomplexum,

minek következtében elvesztette egykori varázsát – ford. megj.). Ugyanebben az évben alakult meg az Aradi Postások Turistaköre (1. Fotó 2).

1929. július 22–30. között a Katolikus Gimnázium szervezett kirándulást Fischer Aladár, dr. Berthe Nándor és dr. Wild Endre vezetésével a végzős diákok részére a Brád–Vulcan–Detunáta–Flóra-rét (Poiana Florilor)–Pádis–Szamos-bazár–Eszkimó jegesbarlang (Peștera Focul Viu)–Csodavár (Cetățile Ponorului) útvonalon. Ez a kirándulás volt az elindító rugója az egykori aradi turistaegyesület újjászületésének.

Az 1929-es év érdekessége és helyi viszonylatban kimagasló eredménye az aradi színház magyar színészenek, Várszeghy Vékás Istvánnak egyedülálló teljesítménye: Európa gyalogos körüljárása.

Az év vége felé a turisták egy fiatal csoportja elhatározta, hogy a kolozsvári EKE (Erdélyi Kár-

pát Egyesület) mintájára Aradon is újraalakítják az egykori magyar turistaegyesületet, az egykori idősebb tagok tanácsát követve, a nemes cél érdekében. A társaság elismerése mint egyesület 1929-ben történt meg 380-as szám alatt, de hivatalosan 1930. április 12-én, 84-es szám alatt lett iktatva, elnöke ifj. Mátyás Vilmos (1911. 04. 22., Arad – 1986. 06. 02., Sopron). Számunkra az *Utazások Erdélyben* című könyve tette ismertté a nevét. (ford. megj.)

Fordította: Siska-Szabó Zoltán

Fotó 1

Fotó 2

Az egyesület első, majd második jelvénye

Hitélet

Horváth Tünde

LAUDATE DOMINUM!

A Karácsonyi István-emlékév keretében 2018. november 9-én este a Partiumi Keresztény Egyetem Énekkara dr. Kovács Gábor karnagy vezetésével gyönyörű koncerttel ajándékozta meg a zenekedvelő hallgatóságot az aradi minorita templomban, ahol Tankó László kántor-karnagy köszöntötte a kórust.

Nagy öröm töltötte el a szívemet látva a 28 csillogó szemű, mosolygós arcú énekest (ifjakat és

tanáraikat), és hallgatva csodás hangjukat, mely betöltötte ég felé szárnyalva a kiváló akusztikájú templomot.

Eszembe jutott, hogy évekkal ezelőtt a Partiumi Keresztény Egyetem alakulásánál az a megtiszteltetés ért, hogy Angi István prof. tanárom javaslatára felkértek az induló karvezetői tanszék vezetésére. Köszönettel visszautasítottam az ajánlatot, hiszen akkor Aradon vezettem szeretett gyermek-

karomat, a *Vox Juventutis*. Itt nekünk küldetésünk, feladatunk volt, erről semmiért sem tudtam volna lemondani.

Most, hogy eltelt annyi év, generációk jöttek-mentek, én is régóta nyugdíjba vonultam, kíváncsian és várakozással siettem a koncertre, hiszen a *Vox Juventutis* is sokszor énekelt a minorita templomban.

Az áhítatos templomi csendben egyszer csak távolból, pianissimóban hangok hallatszottak, majd egyre crescendóban egy gyönyörű kánonnal bevonult a kórus.

A fiatal énekesek teli reménnyel, örömmel és vidáman adták elő a gondosan összeállított repertoárt. Az előadás kiművelt hangzatai a nagyszerű karnagy, dr. Kovács Gábor hosszas, kitartó, hozzáértő, lelkes és dinamikus munkáját dicsérik. Hallottunk finom pianókat és egységes, nagy dinamikai íveket. Minden előadott kórusmű egy-egy gyöngyszem volt. A kóruson látszott, hogy összeszokott csapat, egy nagy család, mely dr. Kovács Gábor minden karlendítésére, mosolyára tökéletesen reagált.

A kórustagok hangját kímélve, egy kis szünet alatt orgonajátékkal (Ch. M. Widor: Toccata az 5. Orgonaszimfóniából) örvendeztetett meg prof.

dr. Kristófi János orgonaművész, aki maga is énekel az ifjakkal a kórusban.

A kórusrepertoár zömét egyházi művek alkották, és énekeltek az „angyalok” a hallgatóság gyönyörűségére és Isten dicsőségére. A műsorban elhangzottak Henry Purcell, Alessandro Scarlatti, Claude Goudimel, Kodály Zoltán, Jan Pieterszoon Sweelinck, Liszt Ferenc, Thomas Tallis, Szergej Rahmanyinov, Gyöngyösi Levente, Horváth Márton Levente egyházi zenei kórusművei.

Az egyházi művek mellett laikus, fiatalos, dinamikus műveket is szoktak előadni. Bárdos Lajos: *Régi táncdal* és Tóth Árpád: *Csillagoknak teremtmője* című kórusművekkel zárták ezt a felejthetetlen estét.

Dr. Kristófi János orgonaművész november 10-i orgonakoncertjének részletes programja:

J. S. Bach: G-dúr fuga (Gigue), BWV 577

J. S. Bach: d-moll triószonáta, BWV 527

Lászlóffy Zsolt: In memoriam Kacsó Sándor

Liszt Ferenc: Orpheus

Askell Masson: Larghetto

Wagner–Liszt: Pilgerchor aus Tannhäuser

Ch. M. Widor: Toccata az 5. Orgonaszimfóniából

Horváth Csaba

CELEB VAGY CELEM?

Az ajtó nagy robajjal becsapódott. Azt gondoltam, itt a világvége. Majdnem. Aztán énekhangot hallottam, egy ismerős Mozart-melódiát, amitől már majdnem biztos voltam, hogy itt a világvége, így hát kicsit aggódva figyeltem a sült krumplimat és a flekkenemet. Igazán várhatott volna a világvége még egy kicsit. Pedig az a jó kovászos uborka minden pénzt megér, de hát ott fönn nem evés és ivás, hanem szentlélekben való öröm. Újabb ajtócsapódás. Megremegett a föld, mész hullt a szobára, sápadt arccal tekintettem az utcára... Kitti dúdolva ült le a konyhában, játékmackóját és csillámpóniját az asztalra tette. Még mindig énekelt

a Mozart-melódiát: „Fönn a csillagok felett, halleluja, ámen, boldog lelkek zengenek, halleluja, ámen.” Szia pap bácsi. Ismered ezt az éneklet? Hatalmas dörrenés, a maradék mész is lehull a plafonról. Ez az, amikor nagy kő esik le a szívemről. Végre az Úr megkegyelmezett, megehetem a kovászos uborkát is. Így még nem örültem Kittinek. Kérsz sült krumplit? Micsoda beszéd?! Jött a válasz. Más nincs? De. Spenót. Akkor inkább a húst kérem. Húst? Érzem az illatát. Minket egy fából faragtak, mondom. Micsoda? Ezt arra mondják, amikor összeillünk. Vagy ugyanaz az ízlésünk. Pap bácsi, találkoztál már olyan emberrel, aki

szereti a spenótot? Nem. De Popeye igen. Jaj, ne, ő csak rajzfilm. De igazból? Igazból még nem. Te sem szereted? De. Tényleg? Aham. Amennyi a húsrá ragad. Vicces vagy pap bácsi, kacagott fel Kitti. Ismered a dalt? Fönn a csillagok felett? Igen, ismerem. Elénekeljük? Elénekeljük. Lelkesedtem fel, és a palacsintaforogató inoxkanállal vezényeltem a Mozart-dallamot, és tiszta erőből énekeltük a refrént, hogy „halleluja, ámen”. Nagyot nevtünk a végén. Olajgőzös halleluja, hozzá sült hús pácolva és kovászos uborka. Tisztára római levél, nem evés és ivás, hanem szentlélekben való öröm. Hát... olyasmi. Öröm, az volt. És voltál a gyűliben? Aham, mondta Kitti. Hóna alatt a csillámpóni, szájában egy forró hasábkrumpli. És? Ott tanultam az éneket. Klassz. Mondd, pap bácsi, te tényleg hiszel ebben az Ádám-Évában? Ez nekem érzékeny pont. Letettem az ötágú villát (ez a kezem). Igen. Miért? Mert olyan gyerekesen hangzik. Gyerekesen? Aham. Csámcsogott Kitti, és mellé egy olyan unott arcot vágott, hogy majdnem rám ragadt. Hogy érted azt, hogy gyerekes? Ebben, pap bácsi, már csak te hiszel. Ez bók volt? Mi az, hogy bók? Dicséret. Hááát? Azt hiszem. Kedves vagy. Tényleg hiszel abban, hogy volt egy kert meg Ádám meg Éva és a kígyó... meg ilyenek? Meg milyenek? Pap bácsi! A kígyók nem beszélnek! Mondta határozottan. Jól fel van vágva a nyelved, mondtam halkán. Igen, kacagott Kitti. A tata mindig azt mondta, jó anyós leszek. Bölcs ember volt a tata. Igen. Ezt mondtad. Mikor? A temetésen. Kicsit későn, vallottam be. Nem válaszoltál. De válaszoltam. Azt mondtam, hogy igen, hiszek benne. Akkor Ádámnak volt köldöke vagy nem? Nem volt, válaszoltam. De ezt én kérdeztem tőled. Felkacagtunk. És Évának sem? Neki sem. Tovább rágtuk a sült krumplit. És hogy teremtette Isten az embert? Én ember vagyok? A föld porából. És aztán fölé hajolt és belelehelt. Akkor az ujjlenyomatai rajtam kellene hogy legyenek, nem? Ha én is Isten teremtménye vagyok. Igen. Szép megfogalmazás. De engem nem Isten teremtett! Anyukám szült. Értem. Akkor hogy lesz az ember? Isten teremti, vagy születik? A kettő nem zárja ki egymást. Pap bácsi, én tudom, hogy születik a kisbaba. Már nem vagyok gyerek. Már elsős vagyok. Értem, válaszoltam. És hogy? Hát apuka meg anyuka nagyon szeretik egymást, és akkor lesz kisbabájuk. Ezt az iskolában mondták? Nem. Akkor a tabon láttad? Olyasmi. Értem. Nézd, Kitti, nekem is van két gyerekem, de bármennyire is szeretem a feleségem, nem lettek volna meg Isten teremtményei akarata nélkül. Jaj, pap bácsi! Te

mindig tudsz valami istenes választ. Nem istenes. Ez az igazság! Jól van. Hiszek neked. Válaszolt Kitti. Megnyugodtam. És mitől vagyok ember? Na végre! Kittikém, ez egy normális kérdés! Nem az, hogy Ádámnak volt-e köldöke meg mit álmódott Ádám az első este Édenben? Az is izgi. De te tanítottál erre is. Ja, akkor visszaszívom. Mi tesz emberré? – ismételt meg Kitti kérdését, és egy darab húst tettem a számba. Képzeld el, hogy Isten egy uralkodó. Király, mondjuk. Rendben, egyezett bele Kitti. Van valaki, aki képviseli a királyt. Nevezzük ezt celemnek. Celebnek? Nem drága. A celeb az, aki bugyi nélkül riszálja magát a tévében, és azt hiszi, ettől majd híres lesz, a celem egy másik szó, régi, igazi szent kifejezés, az ősi zsidók nyelvén. Aha. A celebeket szoktam nézni a tévében. Tényleg olyanok, ahogy mondod. Erre nem mondok semmit, Kitti. Tudom, pap bácsi, haragszol rám, mert olyasmit nézek, ami nem nekem való. Ígérem, nem nézem már a valóságshow-kat. Rendben. És én is celem vagyok? Amikor valóságshow-kat és ilyesmiket nézel, akkor nem. Hanem mikor válhatsz celemmé? Csak akkor, amikor Isten uralma valósul meg rajtad keresztül. Nem értem. Figyelj! Látod, ahogy átsüt a nap az ablakon? Látom. Mondjuk, te vagy az ablaküveg, és Isten a napfény. Te csak átengeded a fényt. Nem te ragyogsz, hanem a nap. Értem, pap bácsi. De megmoshatnád az ablakot, kicsit maszatos. Igaza volt a tatának, mormoltam. Majd sor kerül arra is. Az élet során bemaszatólódik az ember fényáteresztő képessége. Érted? Vágom, pap bácsi. Nevetünk. És ha nem vagyok celem, akkor mi vagyok? Akkor fejlett állat vagy. Hány kiló vagy? Nem tudom. Húsz? A körül. Akkor húsz kiló hús vagy, de nem Isten gyermeke. De az előbb mondtad, hogy Isten teremtett. Igen. Akkor hazudtál? Nem. Nem hazudtam. Isten azt akarja, hogy ne csak a teremtményei legyünk, hanem a gyermekei is. És hogy lehetek a gyermeke? Jézusban. Ha hiszel Jézusban, és befogadod a szívedbe, akkor gyermekévé fogad. Ja, erről már beszéltünk a múltkor. Igen. Akkor érted. Hát... nagyjából. És a kutyám? Fuxi? Mi van vele? Ő is jön velem a mennybe? Neki is van lelke? Kicsit elgondolkodtam. Nézd, az állatoknak pszichéjük van. Az olyan, mint a lélek, de más. Az embereknek, és csakis az embereknek van pneümájuk. Ez abban különbözik az állatokétól, hogy kérdezhetik Istent, és hallják Isten választát. Pap bácsi, ez kicsit bonyolult nekem. Figyelj. Itt a kabátom. Igaz? Igaz. Felvettem a kabátom, és megfogtam a sarkát. Figyelj, Kitti, ez úgy néz ki, mint a disznó füle. Igen, nevetett Kitti. A disznó-

nak is van füle, még sincs hallása. Mármint zenei hallása. Nagyot kacagott. Vicces vagy, pap bácsi. Igen. Ültem vissza a helyemre. Szóval a kutyámnak is van füle, mégsem hallja Isten szavát, mert nem a hallással van a baj, hanem a lélekkel. Értem. De azért ott lesz velem? Én szeretném, pap bácsi. Ott lesz, Kitti. Szóval, enélkül a hogyismondják nélkül – pneüma, egészítettem ki – csak egy állat vagyok? Olyasmi. Egy versenyló. Amelyik húz, szalad, fut, gürcöl a győzelemért, átszakítja a cél-szalagot, tapsolnak neki, lájkolnak neki, tele van a híradó vele, mint a celebekkel, meg a sportújság is, aztán egy nap beledöglük a sírba. Beledöglük? – ismételte a szót kicsit fintorogva Kitti. Igen. Állatról beszélünk, használhatjuk a kifejezést. Igen, bólintott nagy későre. Igazad van. Tehát van bennem

valami más, mint a kutyámban, amivel képes vagyok hallani Isten szavát. És akkor uralkodhatok az embereken? Uralkodni? Igen. Mint a királyok. Nem Kitti. Isten a Király. Csak Ő uralkodik. Nem kaptunk parancsot, hogy a másik ember fölött uralkodjunk. Csak az állatokon és a tenger halain. Feladatunk, hogy felfelé, Isten felé hálát adjunk, mint te, amikor becsörtetted ide hallelujázva, és lefelé, a nálunk alacsonyabb rendű teremtmények felé pedig az uralkodás. Vagyis Isten uralmának közvetítése. Átengedni a napsugarat, fordított Kitti. Igen. Egyél még sült krumplit! Nem kérek, köszönöm. Na, ezt az egyet. Fogtam egy hasáburgonyát, és Kitti szája felé közelítettem. Ismered a mondókát? Ádám bátyám száját tátván, fánál állván lábát rázván pávává vált? Nevettünk.

Bátkai Sándor

A SZENT KORONA KERESZTJE

A Szent Korona nemzeti történelmünk szimbóluma. Története mintha a magyar nép viharos ezer évének hányattatásait, sorsát példázná napjaink embere számára. Az egyedülálló módon 27 zománcképpel díszített koronának származása, készítése ideje, körülményei és jelképrendszere ma is vita tárgya. Az ékszer már az Árpádok alatt azonosult a királyi hatalommal, majd az országgal. Először III. András nevezte Szent István koronájának. A 16. században a bécsi kincstárban őrizték. Itt készült az első hiteles és részletes, ráadásul színes ábrázolás, amelyet a magyar Szent Koronáról ismerünk. Ekkor a kereszt még láthatóan egyenes volt. Későbbi kutatások számos magyarázattal szolgálnak a kereszt elferdülését illetően. Ami egybehangzó: erőszakos emberi beavatkozás eredményezte a kereszt elferdülését.

A kereszt világszerte szimbólum, amelynek elsősorban vallási, de napjainkban inkább kulturális jelentősége van. Gyakran dísz tárgyként szerepel. A világtörténelem legnagyobb jelentőséggel bíró keresztjét a Golgotán állították fel, ahol Jézus Krisztus mint Isten Báránya életáldozatával lefizette a bűnre kimondott halálos ítéletet. Így lett a kereszt az egész világ számára Jézus megváltó szenvedésének és Isten tökéletes szeretetének a jele. Ezt maga Jézus Krisztus fogalmazta meg cso-

dálatos tömörséggel: „Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” (Jn 3,16) A kereszt ugyanakkor a „szégyen fája” is, mert a bűn nem dicséretes, hanem szégyenteljes dolog, és ilyenformán történt a megbüntetése is a „szégyen fáján”... A kereszt függőleges oszlopa egyértelműen a Magasságos Isten felé mutat, míg a vízszintes keresztlécre szegezett Krisztus-kéz azt sugallja, hogy áldozatos szeretetével átöleli az egész világot.

Kedves nemzettársaim! Jézus Krisztus megváltói földre jövetelét a Teremtő Isten már az Édenkertben megígérte, amikor bekövetkezett a bűnbeesés. A megmentésnek üzenetét évezredek során az Örökkévaló számos prófétán keresztül is hirdette az emberek számára. Amikor pedig „betelt az idő”, és felragyogott a betlehemi csillag, az „Ige testté lett” egy kegyelembe fogadott fiatal zsidó leányon keresztül. A világtörténelemben egyedüli olyan, fizikai testben megszületett ember, aki nem férfi akaratából lépett e világba, s így nem hozta magával az Ádám-tól örökölt eredendő bűnt. Isten akaratából a Szentlélek természetfeletti közreműködése nyomán. Máriának szavai is utalnak erre a csodára, hiszen a születés hírért hozó angyaltól csodálkozva kérdezi: „hogyan lehetséges ez, mi-

kor én férfit nem ismerek?” Igen, a Teremtő akarat előtt nincsen lehetetlen, a csoda megtörtént, és a SZERETET a földre jött. Harminc évig „rangrejtve” élt családja és kortársai között, majd megkezdte küldetésének legfontosabb szakaszát, tanítói munkásságát, végül pedig következett földre jötének csúcspontja, a „keresztáldozat”!

Karácsonyt megelőzően advent napjait éljük. Az ünnepre készülődés forgatagában sokan elfelejtünk igazán arra gondolni, akinek a születésnapját ünnepeljük minden év decemberében. Jézus Krisztus tanítói munkája során (most már nem próféták által) maga mondta el, hogy lesz még egy világtörténelmi jelentőségű „Adventus Domini”, amikor eljön nagy hatalommal, az ő angyalainak kíséretében, hogy elvigye e földről az Ő csodálatos országába azokat, akik Őt szívükbe fogadva elkérték a kegyelmet, és elfogadták magukra nézve az Ő helyettesítő áldozatát. Amikor erről a második eljövételéről tudósította tanítványait, azok a nagy esemény bekövetkezésének időpontjáról érdeklődtek. Jézus világossá tette, hogy az időpontot a mennyei Atya a maga hatalmába rejtette, így tehát pontos évszámot, történelmi időpontot nem mondhat, de több olyan jelet sorolt fel nekik, amelyek egyértelműen jelzik majd eljövételének közeli voltát. Az első és legfontosabb figyelmeztetése, amikor a végidőkről beszélt, a következő mondat volt: „Vigyázzatok, hogy meg ne tévesszen valaki titeket!” (Mk 13,5) Nos, ahogy a magyar Szent Korona keresztjének elferdülését emberi kéz erőszakos beavatkozása okozta, hasonlóan a megtévesztés is emberek által történik, akiknek hátterében sátáni-démoni erők munkálkodnak. Az Isten tiszta, szent ígétjéről való eltévelyedés azért lesz olyan nagy méretű, mert „látszólag” hiteles emberek közreműködésével történik. Jézus arról szól ugyanis, hogy jönnek majd hamis Krisztusok, hamis próféták. Nos, a „próféták” szóval Jézus egyértelműen arra utal, hogy a megtévesztés nem Istentagadó ateisták részéről érkezik, hanem olyan emberek ajkáról hangzik el, akik a népnek Isten tiszta ígétjét kellene hogy szólják. Jézus a kortárs írástudók szeméretette: „Így tettétek érvénytelenné Isten ígétjét a ti hagyományotokért... De hiába tisztelnek engem, ha olyan tanításokat tanítanak, amelyek emberek parancsolatai.” (Mt 15,6; 9) Ha ez a megtévesztés igaz volt Jézus korának írástudóira vonatkozóan, napjainkra még inkább érvényes a figyelmeztető bírálat. Az összekevert féligazság egyértelműen rosszabb, mint a teljes hazugság, mert az ígét nem igazán ismerő ember könnyen „beveszi a lecsót”,

különösen, ha az ma is az elismert „írástudók” részéről érkezik, hiszen a háttérben a Sátán démoni erői tevékenykednek, és így egyre többen lesznek a megtévesztés áldozatai. Ezért hangzik Jézus figyelmeztetése, hogy „szoros az a kapu és keskeny az az út, amely az életre visz, és kevesen vannak, akik azt megtalálják.” Ugyanakkor ennek ellentéte is igaz, mert róluk, a megtévesztőkről és áldozataikról azt mondja Jézus, hogy „tágas az a kapu és széles az az út, amely a kárhozatba visz, és sokan vannak, akik azon járnak.” (Mt 7,13–14.)

Drága magyar testvéreim! Mit használ az nekünk, ha a Messiás Krisztus egyszer megszületett Betlehemben, de nem születik meg bennünk, az Ige által szívünkben? Az egyre fokozódó zűrzavaros, nehéz időkben egyedül csak Hozzá menekülhetünk, hiszen néki adatott minden hatalom mennyben és földön. Jézus Krisztus Istentől kapott hatalmát csodálatosan fogalmazta meg Pál apostol a Filippiben lévő gyülekezetnek írt levelében: „És mikor olyan állapotban találtatott, mint ember, megalázta magát, engedelmes lévén haláláig, mégpedig a keresztfának haláláig. Annak okáért az Isten is felmagasztalá őt, és ajándékozta néki oly nevet, amely minden név fölött való; hogy a Jézus nevére minden térd meghajoljon, mennyieiké, földieké és föld alatt valóké. És minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére.” (Fil 2,8–11.) Imádatunk tehát egyedül csak Jézus Krisztuson keresztül szállhat a Teremtő Istenhez. Minden más közbenjárót keresni hasztalan, sőt ellenkezik Isten ígétével. Drága magyar testvéreim, még tart a kegyelem ideje. De közeledik a „végelszámolás” napja is, amikor az emberiség két csoportra oszlik. Az egyik csoport azt mondja: „Örülünk és örvendezzünk, és dicsőítsük Őt, mert eljött a Bárány menyegzője...” (Jel 19,7) A másik csoportba tartozók kérést fogalmaznak meg: „a föld királyai, a fejedelmek és a vezérek, a gazdagok és hatalmasok, a szolgák és szabadok mind elrejtőznek a barlangokban és a hegyek szikláiban, és így szólnak a hegyekhez és a sziklákhöz: esetek ránk és rejtsetek el minket a királyi trónuson ülő arca elől, és a Bárány haragja elől, mert eljött az ő haragjuk nagy napja és ki állhat meg?” (Jel 6,15–17.)

Annyi történelmi vész és vihar után ragadjuk meg végre Jézus Krisztusnak felénk nyújtott, kereszten átszegzett kezét, hogy bevihesse a mi népünket is abba az országba, amelyet saját vérén vásárolt meg a mi számunkra is. Isten áldását kérve, kívánok minden kedves olvasó számára üdvösségszerző karácsonyt.

Jankó András

JUGOSZLÁVIA ÉS HOUSTON

Nemrég egy érdekes dokumentumfilmet láttam. Az *Itt Houston, van egy kis gondunk* c. film a hidegháború úrkutatási versenyének egyik legnagyobb titkát leplezi le. Azt akarja bizonyítani, hogy a világűr meghódításért vívott harcban az amerikaiak csak jugoszláv segítséggel tudták megelőzni a Szovjetuniót.

Miért figyeltem föl erre a filmre? Azért, mert már régóta foglalkoztatott az a kérdés, hogy a múlt század hetvenes-nyolcvanas éveiben miért volt olyan jó gazdasági helyzet szomszédainknál.

Emlékszem, a hetvenes évek közepén, amikor Aradra kerültem rendőrként, nagyon sok problémánk volt a szerb csencselő turistákkal, akik különbnél külön árakat hoztak magukkal (nejloningeket, tergál, rakott szoknyákat, orkáncabátokat stb.), azokat árulták, és nagy mennyiségben vettek élelmiszert, például szalámit. Nemcsak a piacokon árultak, de sokfelé az utcákon is, és sokszor meglopták őket. Ha az irataik is eltűntek, akkor foglalkozni kellett az ügyükkel, hogy haza tudjanak jutni. Akkor pár hónap alatt megtanultam szerbül (valójában egy magyar–román–szerb–angol–német–orosz keveréknyelvet, amivel meg tudtam értetni magam mindenkiel.)

Nemcsak a rádióból és a televízióból ismertem tehát a jugoszláv helyzetet (az íróasztalomon lévő kis rádión csak szerb adókat hallgattam, mert midig nagyon jó zenét adtak, s már a híreket is kezdtem érteni), hanem közvetlen kapcsolatokon keresztül is, és csodálkoztam a két ország állapota közti különbségen. A 90-es évek elején, amikor mi is át tudtunk jutni, akkor saját szememmel is láthattam a különbséget. Még a kis falvakban is, ahol rokonokat kerestünk, minden utcában szép, új házak, aszfaltozott utak, mindenfelé boltok, termelőegységek stb. Akkoriban sokkal jobban éltek a jugoszlávok, mint mi, és szabadabbak is voltak.

Nem találtam magyarázatot erre a helyzetre, s akkor túltettem magam ezen a kérdésen. Csak most jutott újra eszembe, amikor ezt a filmet lát-

tam. Arra gondoltam, no lám, megvan a válasz, honnan volt a szerbeknek pénzük a robbanásszerű fejlődéshez. Nem tudtam, mennyi a realitása a filmben közölt adatoknak, s elkezdtem utánanézni a dolgoknak.

Egy pár szót szólnék magáról Jugoszláviáról is.

Kettős egyetértésen alapul Jugoszlávia megalakítása. Az egyik: a Monarchia széthullása után, a délszláv népek biztonságra törekedtek, hisz Olaszország a béketárgyalásokon hangos szóval követelte a dalmát városokat, még az Adria Királynője, a velencei köztársasági időkre hivatkozva (aminek meg is volt az alapja, elég még ma is végigmenni a dalmát óvárosokon). Ez a veszély érdekközösségbe tömörítette a szerb–horvát–szlovén népeket. Nem akarták az osztrák–magyar uralmat olaszra cserélni.

A másik: az egyetértés a nagyhatalmak között is megvolt, akik jobbnak látták a rebellis délszláv népeket egy közös országba tömöríteni („legalább egymással ne legyen bajuk” alapon), s akik Jugoszlávia létrejöttét az erőegyensúly részének tekintették.

Az idők során azonban sorra kiütköztek a történelmi különbségek a különböző népek között, a II. világháború alatt csak az erős szerb vezetés tartotta össze őket, később pedig a koszovói albán válság szép lassan kikezdte, felémésztette az összetartó erőt, s kitermelte a Milosevici-jelenséget, ami a 90-es évek elején háborúba sodorta a délszláv népeket.

1948-ban Jugoszláviát kizárták a Kominformból, a Szovjetunió pedig politikai és gazdasági blokádnak alá fogta a sorba beállni nem akaró országot. Ekkor már a túlélés követelményei alapján, mivel akkor még nem számíthattak a Nyugat segítségére, bevezették az öngazgatás elve alapján a közigazgatási és gazdasági decentralizációt, ami jól illeszkedett a soknemzetiségű térség történelmi tradíciójához, és így megosztották a felelősséget is, így nem a központi vezetés volt minden nehézségért okolható. A helyi, regionális önrendelkezés segített is a megélhetési problémákon, de csak rövidtávon (lám, mi okozta a régebben olyannyira irigyelt tartományok autonómiáját déli szomszédainknál).

S még egy zárójel: így oldotta meg az észak-koreaiak éhezési problémáját Kim Jong-il is: önállóságot adott a vidéki tartományoknak, területi egységeknek, amelyek így el tudják látni magukat. Szocialista rend csak nagyvárosokban maradt meg.

A külön út azonban nagy gazdasági nehézségeket okozott, és Titónak valamivel meg kellett teremtenie az önállóság költségeit. Ekkor került elő a szlovén eredetű Herman Potočniknak, az egykori Osztrák–Magyar Monarchia katonai mérnökének 1928-ban publikált szakkönyve a rakéták működési elvéről és annak hasznosításáról a repülőgépgyártásban.

Tito ez alapján, előbb egyedül, saját erőből, rohamtempóban építette ki űrprogramját, konkrétan: építtetett egy föld alatti, titkos űrkutatóközpontot, mégpedig a bosnyák–horvát határon, Bihać közelében fekvő Zeljaván, ami ma is létezik, s ahol 1990-ig vadászrepülőket gyártottak. Most romos állapotban látható a mellékelt ábrán. Itt gyártottak is harci repülőgépeket, de csak egyetlen államnak, Malajziának tudtak eladni egy párat.

Amikor minden kötél szakadt, elfogytak a tartalékok, valamit tenni kellett. Tito hasznosítani próbálta az űrprogramját áruba bocsátva azt, az amerikaiak pedig ráharaptak, mert akármit megtettek volna, csak hogy lekörözzék a Szovjetuniót az űrkutatás terén. (Gondolom, arra is számítottak, hogy a megvásárolt program adataiból rájöhetnek az oroszok néhány titkos adatára is.)

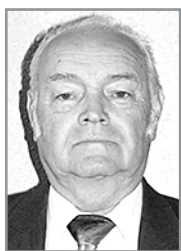
S az így több százmilliárd dollárhoz jutott Tito a pénzt az egész ország gazdasági fellendítésére használta. Ez látszott a 70-es évek elején, amikor már sok téren tapasztalható volt a különbség Jugoszlávia és a szomszédos országok között. A baj csak az volt, hogy nagyon szétaprózta a támogatásokat, de mivel nem fektetett nagy beruházásokba (egyedül csak a Zastava autógyárat építette fel), egy idő után a sok dollár is elfogyott, s újra jelentkeztek a bajok.

Az amerikai tudósok hamar rájöttek, hogy zsák-bamacskát vettek, mert a programot nem tudták hasznosítani, s akkor írták a politikai vezetésnek azt a mondatot, ami a film címe is lett: „Itt Houston, van egy kis gondunk.”

John Kennedy elnök engedélyezte ezt az üzletet, aki mindent megtett, hogy visszaszerezze a kiadott pénz legalább egy részét. Igaz, Tito is igyekezett: akkoriban már termelt a kapott pénzből épített Zastava autógyár, és 2-3 hajórakománynyi kisautót el is küldött Amerikába. Ott azonban a nagyméretű autókhoz szokott amerikaiak nem vásárolták a mini autókat, más pedig, amivel fizetni lehetett volna, nem volt. A filmben azt is mondják, hogy bombázással is megfenyegették Jugoszláviát, de az se hozott eredményt.

S ha elengedem a gondolataimat, szerintem még az is lehetséges, hogy az 1999-es bombázások elhatározásakor még voltak olyan emberek a vezetésben, akik emlékeztek erre a malőrre, és ez is adott egy löketet a bombázási parancs kiadására.

Dr. Vajda Sándor

A NEVETÉS ÉS A HUMOR EGÉSZSÉGRE GYAKOROLT HATÁSÁRÓL

*„Az emberiségnek egy hatékony fegyvere van, ez pedig a nevetés.”
(Mark Twain)*

A humor és a nevetés életünk fontos része, ez a komplex és dinamikus jelenség jellegzetesen emberi élmény, amely az adott ember fejlettségi szintjéhez és érdeklődési területeihez igazodik. A mosoly és nevetés mélyen ösztöngerjedésű, biológiai gyökerű, genetikailag kódolt, egyszersmind magasröptűen humán érzelemkifejező, kommunikációs jelenség. A humorosság relatív fogalom, függ a kultúrától, az iskolázottságtól, nemtől, életkortól, személyiségtől, de még a hangulattól, a pillanatnyi egészségi állapottól is. A humor eredeti jelentése testnedv, és az ókori, valamint a középkori elképzelések szerint a különböző jellemeket a testnedvek (humores) bizonyos arányú keveredése határozza meg. Hippokratész és Galénosz négy vérmérsékleti típusba sorolták az embereket aszerint, hogy a különböző testnedvek, vagyis a vér, a nyálka, illetve a fekete és a sárga epe milyen arányban találhatóak meg szervezetükben. 2500 évvel ezelőtt tehát úgy gondolták, hogy zsigeri szinten dől el, hogy valaki érti a tréfát vagy sem. A „homour” szót az angolok már a 16. század második felétől hangulat, kedélyállapot értelemben használják, majd a jelentése excentrikus magatartást jelöl. A 18. századtól a humor már esztétikai kategóriaként is megjelenik, főleg Jean Paul, F. W. J. von Schelling és F. Schlegel munkáinak köszönhetően. Jean Paul azonosítja a humorost a romantikussal, illetve összekapcsolja azt a komikussal. Szerinte a humor fő forrása az egyén és a világ meghasonlása. S. Freud fejleszti tovább ezután a humor elméletét, szerinte a humor indulatmegtakarítás, a feszültség oldásának eszköze. Ma főleg két meghatározása létezik a humornak. Az egyik az esztétikából származik, itt a humor a komikumnak csak egy részét jelenti, meg van különböztetve a szellemességtől, a gúnytól és a mókától. A humor ebben a felfogásban a különböző helyzetek feldolgozására szolgál, főleg kognitív és érzelmi eszközökkel. A másik értelmezés

szerint a humor egy gyűjtőfogalom, felölelve minden olyan fogalmat, ami egy komikus vagy mókás helyzettel kapcsolatba hozható.

Az utóbbi időben egyre többet és többet foglalkoznak a humor, a jóízű nevetés élettanával. Az érdeklődés oka a nevetés pozitív és nagy erejű hatása a szervezet szinte minden fiziológiai folyamatára. Számos átfogó laboratóriumi vizsgálat során írták le a nevetés légzőrendszerre, a szív- és érrendszerre, az izmokra, a központi idegrendszerre, a hormon- és immunrendszerre gyakorolt hatásait. A jóízű nevetés az egész szervezetet aktivizáló folyamat, mely során az egész testre kiterjedő változások figyelhetők meg. A szervi és központi idegrendszeri működések, illetve a testnedvek és hormonok termelésének szabályozása szorosan összefüggenek a kedélyállapottal. Ha például jókedvűek vagyunk, a szervezetünk nagyobb mennyiségű endorfint (boldogsághormont) termel, amely fájdalomcsillapító és kedélyjavító hatású, kedvezően befolyásolja a gyomor- és bélműködéshez szükséges serkentőanyagok (enzimek) termelését. A humor nemcsak a mindennapi problémák leküzdésében lehet nagy segítségünkre, hanem a stressz és a betegségek legyőzésének is egyik legkellemesebb, ugyanakkor hatékony eszköze, így egyre nagyobb szerep jut a nevetésnek a gyógyászatban. A hahotázás a teljes testünket ellazítja (a rázkódás során legkevesebb 80 különféle izom jön mozgásba), így enyhíti a fizikai feszültséget és a stresszt.

A humor pozitív hatásai testi és mentális téren egyaránt jelentősek, hatására nő például a vér oxigénszintje, növekszik a vérben áramló antitestek koncentrációja, valamint a fehérvérsejt-koncentráció, amelyeknek fontos szerepük van az idegen fehérjék kiszűrésében. Ennek következtében megnő a szervezet ellenálló képessége a fertőzésekkel szemben, csökken a fertőzések veszélye az őszi-téli időben is. Jó hatással van az arcbőrre is, mivel a

kacagás legalább 15 arcizmot mozgat meg. Helen Pilcher angol neurológus kutatásai szerint egy órán át tartó erős nevetés során szervezetünk száz kalóriát éget el, ami megfelel félórányi súlyemelésnek, tehát a kacagás ideális fogyókúramódszer is. A nevetés és a jókedv előnye sok gyógyszerrel szemben az azonnali pozitív hatása. Kacagáskor a keringési rendszer is „felpörög”, a légzés felgyorsul, több oxigén jut be és több szén-dioxid távozik szervezetünkől, így javítja a szív és az erek működését, ezáltal segít a szívroham megelőzésében. Dr. Michael Miller floridai kardiológus szerint, bár a nevetés nagyon pozitív hatású, de nem helyettesítheti a mindennapos testmozgást, szerinte napi tizenöt perc felszabadult kacagás és heti háromszori, harmincperces mozgás rendkívül jól tesz az érrendszernek.

A kutatók a gyógyító humornak hét pozitív fajtáját nevezik meg: az anekdota, a vicc, a szójáték, a szellemes társalgási fordulatok, az ironia, a túlzás, illetve amikor a beszélő önmagát „hangsúlyozza”. Ezekhez képest a humor másik öt formája negatív hatású: a szarkazmus, a szatirikusság, a fekete, kíméletlen, lehangoló humor, a kötekedő ugratás és a sikamlós, durva humor.

Ha gondosan, elővigyázatosan alkalmazzuk, a humornak helye van a gyógyításban, megkönynyítheti azt az időszakot, amelyet a páciensnek a beavatkozás során át kell élnie. Több mint fél évszázados praxisom során, egy alkalommal, mikor a gumikesztyűt vettem fel, egy jó humorú, nyugdíjas tanárnő páciensem megkérdezte: „Azért húz kesztyűt a doktor úr, hogy ne maradjon ujjenyomat?” Vettem a lapot, s rábólintva megkérdeztem, hogy tudja-e, hogyan készülnek a gumikesztyűk? Nemet intett, és én azt a változatot mondtam el, hogy behoznak egy nagy tartályt olvasztott gumi-val, az alkalmazottak, akik különböző kézműretekkel rendelkeznek, csuklóiig belemártják a kezüket, aztán a gumi megkeményedése után lehúzzák, és már csomagolhatják is. Közben elzsibbadt a műtéti terület, és elkezdhattük a beavatkozást. Észrevettem, hogy a páciens erősen kuncog – megjegyzem, hogy ha valakinek az állcsontját vesszük, általában más hangokat szokott hallatni. Megkérdeztem, hogy annyira élvez-e a műtétet. „Nem, felelte, csak eszébe jutott, hogy az általam ismertett technológiával hogyan készülhetnek az óvszerek.” A kezelés további része oldott hangulatban folytatódott. Sokféleképpen csillanhat fel a humor a kezelése során, de a humornak nem az a fő célja, hogy kellemes perceket szerezzen, hanem az, hogy előmozdítsa a folyamatot, és

belátásra vagy változásra inspiráljon.

Hogyan teremtsünk lehetőséget a nevetésre? Keressük a vicces, szórakoztató emberek, barátok társaságát; nézzünk vicces filmeket, előadásokat; játsszunk egy kisállattal, a házi kedvencek bizonyítottan kedvező hatással vannak az általános kedélyállapotra; olvassunk vicclapokat, vicces könyveket; butáskodjunk kisgyerekekkel; ha történik velünk valami rossz, próbáljuk meg viccesen, öniróniával elmesélni. Azoknak megy legjobban a kacagás, akik jóban vannak saját magukkal. Érdemes ezért inkább kinevetni az élet abszurditását, mint szomorkodni rajta. Fontos, hogy megtaláljuk a humort a hétköznapi életben, mivel a kacagás nem is olyan bonyolult, hiszen ez a legragadosabb „betegség”. Fontos tanulásgként így összegezhetjük a humor, vicc, nevetés, derű és optimizmus üzenetét: magunk is felelősek vagyunk kedélyállapotunkért, és ha e vonatkozásban másnak segítünk (rámosolygással, derűs közeledéssel), akkor mi magunk is visszasugárzó derűt, jó kapcsolati atmoszférát élhetünk át – így kölcsönösen erősíthetjük testi-lelki egészségünket. Érdemes elgondolkodni G. B. Shaw megállapításán is: *„Ha egy dolog humoros, keresd benne az elrejtett igazságot.”*

A fent említett kiváló íróval kapcsolatban: A gyerek egyest hoz haza az iskolából, és az apa kérdésére elmondja, hogy kémiaórán sókat kellett felsorolni, és ő azt mondta, hogy bernárdsó, ezért kapta a szekundát. Az apa, miután áttanulmányozta a lexikonokat, egy nyakleves kíséretében megmagyarázta a fiának, hogy az nem só, hanem sav.

Kett
Groza
János
grafikája

Rudolf Ágnes

MINDEN MŰKÖDIK... HA EGYÜTTMŰKÖDÜNK

A tavalyi évhez hasonlóan, a Csiky Gergely Főgimnázium 9. osztályos tanulói a tanév kezdetén egy osztályösszerázó hétvégén vehettek részt.

A kezdeményezés a Pro Schola Csiky Gergely Egyesületnek köszönhető, mely pályázatot nyújtott be a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt-hez a program költségeinek fedezésére. A sikeres pályázat eredményeként október 19–21. között összesen 51 tanuló, valamint három osztályfőnök vehetett részt a képzésen.

A tevékenységeknek két fő helyszíne volt: a Csiky Gergely Főgimnázium osztálytermeiben és a díszteremben zajlottak a foglalkozások, a szállás pedig az iskola bentlakásában volt, itt étkeztek a résztvevők, s a reggeli ébresztőként szolgáló játékokra is itt került sor.

A képzést a Nagyító Alapítvány főként önkéntesekből álló csapata tartotta, összesen 11 tréner.

Pénteken délután mindenki beköltözött a bentlakásba, majd vacsora után a díszteremben sor került a megnyitóra, melyen Spier Tünde igazgató, valamint Tóthpál Renáta igazgató-helyettes köszöntötték a vendégeket és a diákokat, majd Vikor Csaba, az alapítvány vezetője bemutatta a csapatot, és ismertette a hétvége szabályait.

A foglalkozások összesen 4 csapatban zajlottak: a 9. A osztályt – a nagy létszám miatt – két csoportra osztották, illetve a 9. B és a 9. C tanulói képeztek 1-1 csapatot, s ezek mindegyikében 2-2 tréner vezette a tevékenységeket. A megnyitó után a csoportok osztálytermekbe vonultak, s egy házirend összeállítása után el is kezdődtek a különböző játékok, feladatok, melyeknek célja a diákok személyiségének fejlesztése volt, önmaguk és egymás jobb megismerése, az egymásra való odafigyelés, az együttműködés gyakorlása. Egy-egy feladatot mindig megbeszélés követett, mely során a diákok megfogalmazhatták, hogy érezték magukat, mi okozott nehézséget, mit figyeltek meg, mit tanultak, hogyan dolgoztak egyénenként, illetve csapatban. Voltak olyan tevékenységek is, melyeken a teljes évfolyam együtt vett

részt, és az osztályfőnökök is bekapcsolódhattak, így nem csupán egy-egy osztály, hanem az egész évfolyam jobban összerázódott, s erre nagy szükség is van, hiszen a következő években számos olyan rendezvény lesz, melynek megszervezése az egész évfolyam együttműködését igényli. Ugyanakkor a diákok elmondása szerint nagyon jó volt, amikor az osztályfőnökök is bekapcsolódtak, mert így őket is jobban megismerhették.

A számos foglalkozás közül két tevékenységet emelnék ki. Az egyik játék neve Alcatraz volt, s nagy kihívás elé állította az egész osztályt, mert a feladat az volt, hogy egy kifeszített kötél fölött mindenki úgy jusson át, hogy nem érinti azt meg. Jó volt látni, ahogy az osztálytársak odafigyelnek egymásra, arra, hogy kinek van szüksége segítségre, és nem is tétozáztak azt megadni. Második körben nehezebb lett a feladat, ugyanis úgy kellett átjutni, hogy a tanulók egymás kezét fogták, s azt nem engedhették el. Ugyan többszöri próbálkozás után, de ezt a kihívást is sikeresen teljesítették.

A másik tevékenység a WordCafé volt, amikor is a díszteremben elhelyezett asztalok mindegyikénél más-más témáról (pl. szerelem, család, boldogság) lehetett beszélgetni egy-egy tréner irányításával. Ezek a beszélgetések lehetőséget nyújtottak arra, hogy a résztvevők kérdéseket tegyenek fel, illetve őszintén elmondják véleményüket.

Köszönjük a Pro Schola Csiky Gergely Egyesületnek és a Csiky Gergely Főgimnázium vezetőségének, hogy lehetővé tették ezt a hétvégét, mely mindenkit átformált egy kicsit.

Rogoz Marianna

ÜNNEPRE KÉSZÜLŐDVE

Ilyenkor, november végén, december elején, már nagy a sürgés-forgás az otthonokban, így a tanügyi intézményekben is. Mindenki szebbé akarja varázsolni környezetét, feldíszíti lakását, munkahelyét. Az iskolában pedig a tantermek, a folyosók válnak hangulatosabbakká. Úgy, ahogy városaink utcáin az épületekre, oszlopokra is felkerülnek az alkalomhoz illő díszek.

Családon belül az ajándék, a meglepetés beszerzése okoz sok gondot. Mi legyen? Milyen legyen? Vajon tetszeni fog? Örül-e majd neki? Mindenkit foglalkoztatnak ezek a kérdések, hiszen akkor vagy a legboldogabb, ha örömet tudsz szerezni szeretteidnek.

Mind az óvodákban, mind az iskolákban már nagyban zajlanak a próbák a karácsonyi előadásokra. Versek, dalok, táncok, betlehemes játékok előadására készülődnek kicsik és nagyok egyaránt.

Eszünkbe jutnak azok a gyerekek is, akik nem családban, hanem otthonban nevelkednek. Gondolunk azokra az idősekre is, akiknél az élet úgy hozta, hogy elkerültek a családi házból, és gondozóintézetben vannak. Eljuttatjuk hozzájuk is, habár csak kis mértékben, az ünnep hangulatát, hogy érezhessék az ajándékokból sugárzó meleget, kedvességet, szeretetet. Házi sütemény, mézeskalács, saját készítésű díszek kerülnek a cso-

magokba. Igyekszünk mosolyt csalni arcukra, hogy részesei lehessenek ezáltal egy meghittebb ünnepnek.

Természetesen szomorúan emlékszünk azokra is, akik sajnos már nem ünnepelhetnek velünk. S ha távozásuk így, ünnep közelében történt, talán még jobban fáj. Beárnyékolja az amúgy csillogó, ragyogó, örömteli napok hangulatát, és mély sebet ejt szívünkben.

Huszonegy évvel ezelőtt, osztályommal mi is az ünnepi műsorra készültünk. Lelkesen próbáltunk, tanultuk a szerepeket. Fellépésünkre viszont már nem került sor, mert váratlanul elhunyt nagymamám.

Ugyancsak beárnyékolja az ünnepet egyik kedves kollégánk elvesztése, akinek hirtelen távozását mindig felidézzük ilyentájt, pedig annak is lassan már tíz éve.

Fontos megőrizni emléküket!

A szeretet ünnepén gondolnunk kell azokra is, akikről már csak múlt időben beszélhetünk, akikkel már nem tudunk együtt nevetni, örülni vagy éppen szomorkodni. A karácsonyi gyertya égjen értük is, akár közelebbi vagy távolabbi hozzátartozóink, barátaink, kollégáink vagy szomszédaink voltak!

Békés, boldog ünnepet!

Pataky Lehel Zsolt

KILENCVEN ÉVE HUNYT EL A MAGYAR ELÉGIA KIEMELKEDŐ MŰVELŐJE

Novemberben két rendezvénnel is Tóth Árpádra emlékezett a Pro Move Arad Egyesület: a nevét viselő irodalmi körben, valamint a Csiky Gergely Főgimnáziumban is az aradi költő szellemiségét idézték meg.

A magyar líra legelégikusabb poétájának tartják az aradi születésű Tóth Árpádot. Az utókor „méla, halk szavú költőként” emlegeti az újság-

íróként, szerkesztőként és műfordítóként is jelentős életművet maga után hagyó Tóth Árpádot, aki kisgyerekként (hároméves korában) elkerült szülővárosából Debrecenbe, ahol – bár szobrász édesapja rajztanárnak szánta – később rabul ejtette az irodalom.

Kortársai közül is sokan úgy hitték, hogy a hajdúsági város szülötte volt. Aradon azonban próbálják a köztudatban tartani, hogy itt látta meg a

napvilágot. Halálának 90. évfordulóján (idén november 7-én) rá emlékeztek a Tóth Árpád Irodalmi Kör és a helyi szellemi örökség ápolását, népszerűsítését felvállaló Pro Move Arad Egyesület közös szervezésében az Arad Megyei Könyvtárban. A rendezvényen felolvasásokkal közreműködtek az ágyai Olosz Lajos Általános Iskola diákjai, akiket Erdős Márta magyartanár készített fel. A kör tagjai közül Tóth Árpád-verseket szavalt Regéczy Szabina Perle körelnök, Czernák Ferenc, Nagy Gizella, Kolumbán Zsolt és Hevesi József.

Tóth Árpád Irodalmi Kör

Dr. Brauch Magda nyelvész, nyugalmazott magyartanár Tóth Árpád impresszionizmusáról tartott előadást, kiemelve, hogy egyrészt tudóbaja és szegényes egzisztenciája miatt volt oly mélabús Tóth Árpád költészete, másrészt korának irányzatát követte, „az irodalmi stílusforradalom része volt a dekadencia és a haláltéma.” (Tóth Árpád fiatalon, 42 évesen hunyt el 1928. november 7-én, miután gyerekkorában szerzett tudóbaja elhatalmasodott rajta.) Az irodalmi esten levetítették a Pro Move Arad Egyesület által, a Communitas Alapítvány támogatásával tavaly készített dokumentumfilmet, amely Tóth Árpád munkásságát, magánéletét és debreceni emlékhelyeit mutatja be.

November 21-én az aradi Csiky Gergely Főgimnázium Tóth Árpádról elnevezett dísztermében

szervezte meg második alkalommal az *aradi magyar költészet napját* a Pro Move Arad Egyesület. Spier Tünde iskolaigazgató köszöntötte a nagy számban megjelent diákokat és a pedagógusokat, majd Pataky Lehel Zsolt, az egyesület elnöke ismertette a civil szervezet törekvéseit, kiemelve, hogy a már létező aradi kulturális és hagyományörző egyesületekkel karöltve, azok munkáját kiegészítve próbálják ápolni és népszerűsíteni az aradi magyar értékeket. A másodszor megszervezett *aradi magyar költészet napjával* nemcsak Tóth Árpád emléke előtt tisztelegnek, hanem a néhai és a kortárs aradi magyar tollforgatókra is fel akarják hívni a figyelmet, a szárnybontogató fiataloknak is megjelenési fórumot kívánnak biztosítani.

A főgimnázium középiskolai tagozatos diákjai közül Köteles Nikolett, Mártonfi Gedeon, Naschauer Kinga, Musteața Izabella, Albert Dóra, Godó Ákos és Tóthpál Eszter szavalatokkal, levélrészletek felolvasásával és megzenésített versekkel mutatták be a költő debreceni kibontakozását és munkásságát, magánéletét. Az igényesen összeállított műsort Rudolf Ágnes magyartanár irányításával készítették el a fiatalok. Ezt követően az ötödikes Lészay Sarolta és Gyarmati Tímea is szavallattal állt a közönség elé.

A megemlékezés alkalmával a díszterem előterében kiállították azokat a versillusztrációkat, amelyeket az általános és középiskolás tanulók készítettek az évfordulóra. Siska-Szabó Hajnalka képzőművész-rajztanár elmondta, hogy mintegy 80 alkotás készült, ebből 40 tekinthető meg. Mikes Sarolta nyugalmazott magyartanár azt értékelte nagyra, hogy a versillusztrációk elkészítése során több tucat diák elolvasott egy-egy Tóth Árpád-költeményt, a maga módján értelmezte azt, és alkotásra készítette őket, ezáltal is közelebb kerültek Tóth Árpádhoz.

Mindkét rendezvényt a Communitas Alapítvány támogatásával szervezte meg a Pro Move Arad Egyesület, amelynek célja, hogy a versillusztrációkat jövőre egy albumban jelentesse meg.

Spier Tünde igazgató és Pataky Lehel Zsolt megnyitják a rendezvényt

A Tóth Árpád terem színpadán

Piros Dénes

EMLÉKEIM A FÉL ÉVSZÁZADA ELHUNYT PECSOVSZKY JÓZSEFRŐL

A textilgyári csapat több neves labdarúgójáról írtam már, de úgy érzem, az idei, szomorú évforduló alkalmával feltétlenül meg kell emlékeznem arról a játékosról, aki vitán felül a legjobbja volt nemcsak együttesének, de az egész országnak is, és akihez meleg, baráti kapcsolat fűzött.

1946 tavaszán már majdnem befejeződött a rekordidő alatt felépülő új stadion, rajtra készen várta az augusztusban meginduló bajnokságot Neuman báró tizenegye, és már csak egy valaki hiányzott, akit utolsóként sikerült is leigazolni. Fiatal diákként én szintén az ITA-ban kezdtem el teniszkarrierem, a stadion mögötti pályákon. Egy délutáni edzésemen trénerem, Grünwald Imre, egy szőke fiatalemberrel jelent meg. Magához hívott, mondván: bemutatom neked Európa egyik legjobb labdarúgóját, Pecsovszky Józsefet.

Már az egész város lelkesen csak arról beszélt, hogy végre sikerült őt Aradra hozni. Nyilván én is hallottam róla, így megilletődötten fogtam vele kezét. Ő mosolyogva átölelt, és röviden szólt hozzám: most már nemcsak klubbársak, hanem barátok is leszünk...

Így indult el az akkor 25 éves Csalával (a becenév eredetéről később írok) az ismeretségem. Meglepetésemre másnap az edzése után újra eljött, és megkért, hogy teniszezsek vele. Mondanom sem kell, hogy az először játszó, de remek gömbérzéssel megáldott sportoló alig egy óra múlva, igen ügyesen ütötte vissza a labdát, és befejezéskor megállapította, hogy nem is olyan nehéz ez a teniszezés...

Még játszottunk néhányszor, de aztán beindult a bajnokság, elkezdődött az ITA diadalmenete, amely két bajnokságot és egy kupagyőzelmet hozott, amelyekben oroszánrészt vállalt. Közben hódolt egy má-

sik szenvedélynek is: remekül asztaliteniszezett. Amikor megtudta, hogy én szintén jól pingpongozom (Arad középiskolás bajnoka voltam), meghívott pár közös edzésre. Élmény volt vele játszani, és hamarosan az akkor igen fejlett aradi asztalitenisz sportnak legjobbja lett. Mondták is neki, hagyjon fel a focival, hiszen klasszis versenyző lehet belőle. Erre ő csak röviden válaszolt: nekem a labdarúgás az életem!

A továbbiakban sokat mesélt nekem gyerekkoráról, Temesvárról, arról az időről, amikor a hatgyermekes család szorongatott anyagi helyzete miatt kénytelen volt 14 évesen abbahagyni tanulmányait a józsefvárosi elemi iskolában és kifutófiúként dolgozni a híres Baruch-féle csemegeüzletben. Erre én megjegyeztem, hogy a tulajdonosnak volt egy nagyon szép lánya, Hédike, akit később az egyik legjobb barátom vett feleségül. Mosolyogva válaszolt: látod, milyen kicsi a világ?

Aztán elmondta, honnan ered a beceneve. Régen a klubok megfigyelőket küldtek a grundokra, hogy felfedezzék az ott játszó, tehetséges fiatalokat. Ilyen volt a híres Kinizsi csapata részéről Böhm bácsi, aki az eleven, örökmozgó kis Jocit látva közölte: ebből a csalafinta fiúból nagy focista lesz! Végül ráragadt a Csala név. És tényleg nagy focista lett!

A továbbiakban már nem volt megállás. 19 évesen, 1940-ben megházasodott, egy évvel később pedig Nagyváradon kezdődött el több mint két évtizedes, bravúros pályafutása. A NAC-cal lett magyar bajnok és háromszoros válogatott. Itt változtatták Perényire a nevét, mire dühösen kifakadt: a Csálát elfogadtam, de ezt az újabbat már nem tudom megszokni, hiszen ugyanolyan magyarnak érzem magam Pecsovszkyként is!

A háború után a báró ITA-jában hamar beilleszkedtem – mondta egyszer –, bajnokságok, kupagyőzelem, válogatottság, rendes lakás, végre minden megvolt. Amikor Lóránt és Tóth III. 1947-ben visszamentek Budapestre, benne is megfordult a távozás gondolata. Erről többször beszélgettünk. Ha mégis elment volna, a biztosan kialakuló Bozsik–Pecsovszky–Kocsis–Puskás *bűvös négy*-szöggel felálló magyar válogatott bizonyára megnyerte volna az elvesztett 1954-es berni vb-döntőt.

A váratlan 1951–1955 közötti bukaresti „kirándulásról” röviden beszélt: a katonacsapatnál mindenem megvolt, két bajnokság, kupagyőzelem, először kaptam meg a labdarúgók közül az érdemes sportmesteri címet, mégis egyedül éreztem magam, nagyon hiányzott a családom. Aradról állandóan hívtak vissza az UTA-hoz, és amikor a város vezetősége Maros-parti telket ajánlott fel, hogy házat építhessek, azonnal és boldogan igent mondtam.

Itthon már egy teljesen kicserélődött csapat várta, ahol a kiesés elkerülése volt a fő gond, és dolgozni is kellett. Mivel sohasem idegenkedett a kétkezi munkától, az esztergapadot, például, otthonosan kezelte, így minden reggel szorgalmasan megjelent a gyárban. A textiliskola tanáraként én is hetente jártam az üzembe diákjaink gyakorlati oktatását ellenőrizni. Csala tudta ezt, és kis autójával gyakran állt meg Kossuth utcai házuk előtt, hogy felvegyen engem, és együtt menjünk a gyárba; közben jókat beszélgettünk.

Akkor már 34 évesen egyre gyakrabban hangoztatta, hogy sajnálja a cserelehetőség hiányát a mérkőzéseken, mivel úgy érzi, egy félidőt akár még 10 évig is játszani tudna...

Közben lassan felette is elszállt az idő. 1960-ban a szakszövetség egy Bukarest–Vidék mérkőzéssel szándékozott megünnepelni játékos pályafutásának 25. évfordulóját. Ez azonban végül elmaradt, és ugyanígy halasztódott el az egy évvel későbbre tervezett aradi búcsúmérkőzése is. Ezek után az önérzetében mélyen megbántott Csala egyik napról a másikra végleg szögre akasztotta a focipót...

Nem hittem volna – mesélte nekem –, hogy egyszer majd, ha elmenni kényszerülök, búcsúmérkőzés és kézszerítés nélkül, a hátsó kijáraton fogom elhagyni a labdarúgás világát. A briliáns technikájú játékos balszerencsés csillagzat alatt született, hiszen még további két dolgot sem sikerült elérnie: nem jutott ki a világbajnokságra, és nem lehetett Európa-válogatott.

Nemsokára szörnyű betegség támadta meg szervezetét, és a két párizsi kezelés is eredménytelen maradt. Amikor vészesen megromlott egészsége, elmentem meglátogatni. Sápadtan, legyengülve fogadott. Már nagyon nehezen beszélt, aztán közöltem vele, hogy otthon nagy esemény előtt állunk: hamarosan megszületik első gyermekünk. Látod, ilyen az élet – felelte rezignáltan –, egyik tele bizakodással, a másik pedig reménytelenül várja a jövőt...

Elérkezett a búcsú pillanata. Tudtam, hogy utoljára látom. Kezet fogtunk, ő pedig csak ennyit mondott: Tudod, öregem, nem is olyan nagy dolog a teniszezés...

Idén október 6-án, halálának 50. évfordulóján a felső temetői sírhelyén ifj. Váczi György kezdeményezésére szép ünnepséget tartottak. Ezen megjelent fia családja, számos játékos, edző, szurkoló, és több beszéd is elhangzott. Én is megemlékeztem róla. Következőképpen fejeztem be: Csala valóban nagy játékos volt, aki mindenben megelőzte korát, de sajnos abban is, hogy túl korán, alig 47 évesen ment el.

Csala szobra az UTA stadion előtt

Brittich Erzsébet**110 ÉVE SZÜLETETT**

Vízszintes: 1. Ki festette a mellékelt reprodukción látható képet (1908–1993)?

11. Egyenes felület 12. Az a bizonyos kis palota Versailles-ban 13. **Vízs.** 1. itt élt és alkotott 14. Bór vegyjele 15. Vonatkozó névmás, keverve, többes számban 16. Kicsinyítő képző 17. Idősebb, röv. 19. Durva szövésű anyag 20. Gléda 22. Becézett férfinév 23. Oxigén vj. 24. Többes szám jele 25. Férfi név, becézve 27. Régi 28. Létezik 29. **A festmény címe** 34. Nitrogén és szelén vj. 36. Hajdú-Bihar megyei település 37. Kérdőszócska 38. **Vízs.** 1. itt tanult és alkotott (folytatása a vízsz. 47. szám) 41. Határozott névelő 42. Kötőszó 43. Kén vj. 44. Deutérium vj. 45. Kiejtett mássalhangzó 48. **A vízsz. 38. folytatása**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	I↓
11				12						
13					14		15			
16			17	18		19				
	20	21			22					23
24		25		26			27		28	
29	30					31	32	33		A
34		35		36						37
38			39						40	
41		42			43		44		45	46
47	48			49		50		51		

Függőleges: 1. Alig, éppen 2. Közismert 3. Fohász 4. Kitöröl 5. Igeképző (ék. h.) 6. Laurencium és bór vj. 7. Juhok, románul 8. Kaparó 9. Lappföldi tó 10. Glaciális tó az Alpokban (ék. f.) 18. Deutérium vj. 19. Ellentétes kötőszó 21. ... et labora! (Imádkozz és dolgozz!) 22. Újságíró, régiesen, tréfás szóval 24. Víz és tej tárolására használt nagyobb edény 26. Majomkenyérfa darabja! 28. Éjszaka 30. Gábor ... (duplázva az amerikai színésznő keresztnéve) 31. Csárda, románul, fonetikusán 32. Fogágy 33. Vissza: agyad páratlan betűi 35. Vissza: befejeződött 39. Ittrium és szelén vj. (ék. f.) 40. Erre a helyre 44. Ellentétes kötőszó 46. Sértetlen 47. Méter 48. Személyes névmás, népiesen 49. Kötőszó 50. Tárgyrag 51. Liter.

Októberi keresztrejtvényünk megfejtése:

Vízszintes: 13. Fialka Olga 20. Október 31. Valér 40. Noémi 43. Béni

Függőleges: 19. Ferenczy Károly

Kövér Péter

A BÉKA-DÍJ, AVAGY A KONDUKÁTOR ÉS A MACHU PICCHU

Különösebb baja nem volt vele. Bántani sem bántotta túlzottan, mindössze amennyire megérdemelte. Endrét provokálta az egész jelenség. Egy jelentéktelen jelenség. Szürke, fantáziátlan, átlátszó, alacsony alkatú és homlokú fiú volt, aki a Regátból került a bánsági nagyvárosba, ahol teljesen el volt veszve. Átnéztek rajta, hiába görcsölt. Semmibe vették. A nagymenő felsőévesek elnéztek mellette, a miniszoknyás medikák átnéztek fölötté, vagy egyszerűen meg se látták. A tanárai sem. A „tizenkettő egy tucat” fiókba osztályozták, mintha az emberi evolúció nála szünetet tartana, és a legszomorúbb az életében az volt, hogy egy valós történeten alapult. Nem csoda, hogy a lépcsőházban észre sem vették, mert mindkettő sötét volt és korlátolt. Igaz, ő sem vett észre senkit, mert nem volt esze, nem volt, mire vegyen valakit. A problémazónája mindjárt a homloka mögött kezdődött. Nyomorából nem tudott más kiutat, mint könyökölni. Fizikailag próbált meg kimagasodni, haját szőkiteni kezdte, hogy nyugatiasabb legyen, és felfelé fésülte. Cipőjére vastag gumitalpat talpaltatott. Olcsó konfekció öltönyben járt, aminek kifényesedett az ülepe. Kalapjával anakronisztikus, idegen test volt a farmeres, garbó pulóveres fiúk és főleg a luxus lányok között, akiket fekete limuzinokkal hoztak, míg ő csak BMW-vel járt (értsd: Busszal, Metróval, Willamossal). Az életrajzában és a káderlapján levő hézagokat is ezzel magyarázta ki: éppen a villamost várta. És aki BMW-vel jár, az vagy ellenőr vagy sikertelen, tartották a Medicinán! Ezt nyakkendőviseléssel próbálta kiegyenlíteni, de nem tudott nyakkendőt kötni, és egy gumikötős változattal kívánta megkerülni, vesztére. Endre nem akarta froclizni, nem érte el nála ezt az ingerszintet, de mégse tudott úgy elmenni mellette, hogy valamilyen trükkel meg ne húzza a gumis nyakkendőjét. Hogy az nagyot ütött az ádámcsutkáján, az hagyján, de a lányok, ezek a divatlapból kilépett, illatozó felsőbbrendű sztárok is mindig kinevették. Azt mondták neki:

„Figyelj! A műveltség pont olyan, mint az erekció. Akinek van, azon látszik!” És nevettek.

A megaláztatása csak gyúlt és gyúlt. Ő meg csak nyelte, nyelte. Nyelte, de nem feledte. Keresztbe állt a torkában, de lenyelni nem bírta, a gumis nyakkendő miatt, gondolom. Gyúlt és gyúlt, és ő már tudta, nem kell sok, hogy túlcserdüljön. Egyszer még visszafizeti Endrének.

„Megállj Happy! Ezt még megbánod, a hülye vicceiddel, a sikamlós bemondásaiddal, amin a lányok olyan nyíltan viháncolnak. Akkor majd megnézlek én téged a fölényeskedő modoroddal és a nagy pofáddal. Beszélünk mi még másképpen. Várd csak ki!” – gondolta magában, pedig a nevét se tudta rendesen kiejteni Happy Endrének. „Éndré Hápi”!

Félt az őt mellőző melles lányoktól, akik mindenütt tündököltek. Inkább kerülte őket. Szerinte nem kell őket olyan komolyan venni, akkor majd nem hordják az orrukat olyan magasan. Minden férfi tudna nő nélkül élni. Na jó, a nőgyógyász kivételével.

Másodévben elkezdte ördögi terve kivitelezését, és megindult a vonalon, fölfelé az uborkafán. Először az évfolyamon lett diákszervezeti párttitkár, majd a fakultáson, végül az egyetemen, jó könyöktechnikájának köszönhetően. Megbízható káder lett, de ez sem használt a csoporttársai által való elismerésnek. Tudomásul vették, hogy ezt is kell valakinek, de nem díjazták. Elviselték, de közutálták. Elfogadták, hogy megkerülhetetlen perszóna lett. Muszáj volt átugrani! A helyzet megcsontosodott. A párttitkárunk, akit senki nem szólított a nevéen, egyszerűen csak „te” – így, kisbetűvel – volt a neve, frusztráltan beletörődött szerepébe. Mikor olcsó diplomatautójával (az imidzse része), amiben a teniszcipője mellett fokhagymát is tartott (ez az illatelegy lett a márkavédjegye), átment a képen, és nem köszönt neki senki, csak morgott valami érthetlent a bajusza alatt.

„Eljön még az én időm! Megbánjátok ti még ezt!” Végül is már saját irodája volt az orvosi

egyetem patinás épületében. Ott tanulmányozta a központi pártsajtót, miközben fokhagymát evett.

Amikor a folyosón szembejött, Endre odavetette neki, hogy: hé „te”, mi ez itt, a hajtókádon? – odanyúlt, mintha levenné, és közben meghúzta a gumis nyakkendőjét.

Ez lehetett az utolsó csepp. Ez készítette a lavina elindítására. Bosszú, bosszú, édes bosszú. Szent Bertalan éjszakája, amivel előállt váratlanul.

„Figyelj Éndré Hápi! Beszédem van veled. Beidézik hivatalosan a pártirodámba, holnap 14 órára. Megértetted?”

Hát, éppen megértette, de mi a francot akarhat? Ha beidézték, akkor menni kell, ezt tudta Endre. Semmi jót nem várt ettől a kisstilú, korlátolt, gátlátalan, törtető, féltékeny nímandtól.

„A Földön hétmilliárd ember él, és pont ezt a csupasz csigát kellett kifognom?” – sóhajtotta lemondóan.

Pedig Happy Endre természete szerint optimista volt, aki valahogyan szerette a szerencsés megoldásokat, a boldog kifejeleteket. Essünk túl rajta, nyitott be másnap a pártirodába. Ott ült a „te” fontoskodva, az úrhatnám titkár, de nem ült semmittevően, hanem jelenlétével rondábbá tette az irodát. Úgy tett, mintha nagyon sok dolga lenne, megpróbált úgy kinézni az íróasztala mögül, mint egy fontos ember, már ami kilátszott belőle a túl nagy asztalától. Már azt hitte, nincs is bent, de illata elárulta. Körülbástyázta magát hatalmi jelképekkel. Pártlapok, Lenin-szobor, a falon üveg alatt kissé légyszaros, nagy Ceaușescu-kép jelezte, kinek a nevében beszél, majd miután hosszasan kivárt, szúrósan nézett, és közölte a beidézés célját.

„Figyelj, Hápi elvtárs! Rád esett a választásom. Most megmutathatod a világ szeme előtt, mennyit érsz. Megadom neked a lehetőséget, Éndré!” – fenyegetőzött „te” penetráns illatot árasztva.

„Dögölj meg „te”, fokhagymaszagú sertés! Hogy lenne belőled abált szalonna!” – de ezt csak gondolta Endre.

„Miről van szó?” – kérdezte bizalmatlanul, mert érezte, hogy ez a görény leszámolásra készül.

„Hát nézd, mint minden lelkiismeretes polgára a hazának, biztosan te is büszkén vetted tudomásul, hogy pártunk és államunk szeretett vezetői egy egyhetes politikai misszió van Dél-Amerikában, hogy poggyászukban elvigyék oda is hazánk hírnevét, amikor a sajátjuk már messze megelőzte őket. Kilenc országgal fűzzük szorosabbra a kapcsolatainkat a sport, a gazdaság, a politika és a kultúra terén. Nos, az én közbenjárásomra téged

nagy megtiszteltetés ér. Neked lesz a feladatod erről az útról, a béke újáról beszámolni, a nagy amfiteátrumban, az egész egyetem összegyűlt tanári kara és a teljes diákság előtt, egy, az egyetemi diákszervezet által rendezett politikai ismertetőn.” – mondta egy hiéna mosolyával, és elérte az undor egy magasabb fokát. Ehhez kellett a fokhagyma mint fokszabályzó. Ezzel tartotta biztos távolságban a delnököt, akik vitriolos nyelvükkel szájról szájra (site-ról site-ra) szálltak.

„Nekem? Hát mit is mondjak? Köszönöm a megtiszteltetést. Ott lesz mindenki?”

„Ott, ott! A rektorral kezdve, meg a párttól mindenki. De te ezt biztosan megoldod, nem igaz?”

„Ó, hogy nőne be az orrod lyuka!” – de ezt csak magában mondta Endre, és igencsak elment a jókedve.

„Megoldom persze, de hogy csináljam, „te” elvtárs?”

„Egyszerű! Tanulmányozod a központi pártsajtót (*Scântea*), ott megmondják, hogy mennyi az annyi. De nagyon vigyázz, nehogy mellélőjél, mert nagyon megütheted a bokádat! Ugye, értesz, Hápi elvtárs? Hát akkor kedden este 20 órakor az amfiteátrumban! Munkára fel, elvtárs! És ne feledd, ezt én intéztem el neked!” – mondta kéjesen, miközben megigazította a nyakkendőjét.

„Na, ezt bekaptam!” – összegezte magában Bandi, és bevonult a könyvtárba pártsajtót olvasni és jegyzetelni. Arra gondolt, hogy az arrogancia az a hiedelem, mikor büszke vagy a saját hülyeségedre. Ezek a kommunisták és a pártjuk mi mindent nem csinálnak! Az almából almáriumot, a szilvából szilvóriumot. A semmiből meg szemináriumot!

„Hogy nőne köröm a farkára!” – dohogott magában tovább, miközben napokig faragta, csiszolgatta szövegét, hogy az akkori vonalas sajtó bikkfanyelvén szóljon. Elkészült a szemináriumi anyaggal, úgy-ahogy, de biztos nem volt a dolgában.

*

A nagy amfiteátrum dugig megtelt, még a lépcsőkön is ültek, hiszen a jelenlétet feltételül szabták a vizsgákhoz. Hogy a tanári kart mivel zsarolták meg, azt Bandi nem tudta, de az első két sort ők foglalták el. A zsibongás csak nehezen halkult el, amikor „te”, aki jól leplezte, hogy agyhalott, a pulpitusra lépett, és vontatott orrhangon bejelentette, hogy ma azért gyűltünk itt össze spontánul ilyen nagy számban, hogy megismerjük és méltassuk, amit hazánk legszeretettebb fia és az ő bájos felesége értünk tesznek Dél-Amerikában. Ezen történelmi jelentőségű eseményt minden ál-

lampolgárnak ismernie kell, és büszkeséggel kell eltöltenie szívét, ezért most egy kimerítő, minden fontos részletre kiterjedő ismertető következik.

„Át is adom a szót, és az emelvényre kérem Éndré Hápi elvtársat, a másodévből, hogy tartsa meg a beszámolóját a béke útról.”

Mindenki tudta, mire megy a játék. A címkór-
ságos kondukátor kinézte magának a Nobel-bé-
ka-díjat, és arra hajt rá Dél-Amerikában. Erre ját-
szott rá az irányított sajtó is.

Endrének egyszerre száradt ki a torka, és izzadt a tenyere, amikor az emelvényre lépett, még egy pillantást vetett oldalra, ahol „te” ült. „Hogy szar-
ná össze magát az eljegyzése napján!” – kortyolt egyet az előtte levő pohárból, és belevágott.

Fontosnak tartom megjegyezni, hogy innen szó szerint idézem, a két idézőjel között, Boldog Bandit, mert így szólítottuk Happy Endrét egy-
más között.

„Tisztelt elvtársak! Mint ismeretes, a közelmúlt-
ban Nicolae Ceaușescu elvtárs, Románia Szocia-
lista Köztársaság (RSzK) államtanácsának (ÁT)
elnöke, a Román Kommunista Párt Központi Bi-
zottságának (RKPKB) főtitkára, RSzK Néphadsze-
regének (NH) a főparancsnoka, a Romániai Szak-
szervezeti Tanácsok (RSzT) elnöke, a Kárpátok
félistene (Kf), hazánk legszeretettebb fia (h. l. f.),
valamint Dr. Ing. Akadémikus Elena Ceaușescu,
a nemzetközi tudományos élet kiválósága (n. t.
é. k.), a Román Tudományos Akadémia (RTA) el-
nöke, RSzK államtanácsának alelnöke, a RKP KB
alelnöke, a Romániai Nőszövetség (RN) elnöke,
meglátogatták Venezuelát, ahol Don Padrafinó
elnökkel tárgyaltak. A tárgyalások barátságos lég-
körben zajlottak. Taps!

Még aznap Nicolae Ceaușescu elvtárs, RSzK
államtanácsának elnöke, az RKP KB főtitkára, a
NH főparancsnoka, R Szakszervezeti T elnöke,
a Kárpátok félistene, hazánk legsz. f. és Dringa,
Elena Ceaușescu elvtársnő, a nemzetközi tudom-
ányos élet (n. t. é.) kiválósága, a RT Akadémia
elnöke, RSzK államtanácsának alelnöke, a RKP
KB elnökhelyettese, a R Nőszövetség védnöke,
továbbutaztak Kolumbiába, ahol da Silva elnök-
kel találkoztak, aki nagyon megtisztelve érezte
magát. Ismételt taps!

Másnap a béke útja Brazíliába vezetett tovább,
ahol Láé Ceaușescu elv. RSzK ÁT elnöke, a RKP
KB főtitkára, a NH első katonája, a R Szakszerve-
zetek főbizalmija, a Kárp. Génusza, h. legsz. fia
és Dring. akadémikus Elena Ceaușescu elv. Nő, a
nemzetközi td. élet kiválósága, a RTAkad. elnöke,
RSzK ÁT alelnöke, az RKP KB alfőtitkára, a R Szö-

vónőszövetség elnöke, hazánk legszeretettebb lá-
nya, Edson Arantes de Nascimemto brazil elnök-
kel találkoztak. A találkozás barátságos légkörben
zajlott. Huzamos taps!

Szerdán Bolíviába vezetett tovább útjuk, ahol
Ceaușescu elvt., RSzK tanácselnöke, a RKP KB
legfőbb titkára, a N Hads. legbátrabb katonája, a R
Szakszetek tanácstalan elnöke, a Kárpátok demi-
urgosza, h. legsz. fia és Akadémikus Dring.
Lenuța Ceaușescu, minden európai akadémiák
dísze, a nemzetközi tudóélet fenegyereke, a RSzK
ÁT-nak a nője, a RKP főtitkárának a nője, a R Nő-
szövetségi elnöknő legszebbike, a kommunista
ifjúság agymamája, Almeida államfővel találkoztak,
aki kifejezte elragadtatását, hogy találkozh-
hatott ezen történelmi kiválóságokkal, és megje-
gyezte, hogy megérdemelnék a Nobel-béka-díjat,
és elmehetnének a Machu Picchuba is. Tartós taps
és éljenzés.

Csütörtökön -guáj volt soron. Para-, Uru-, egy
kutya, fő hogy harcoljunk. Mármint a békéért.

Itt Endre oldalra nézett, látta a gyöngyöző iz-
zadtságcseppeket „te” homlokán, és megértette,
hogy innen már nincs visszaút. Tovább kell mon-
dania. Ennek a pillanatnak nem volt alternatívája.
Lopva még ránézett az amfiteátrum első sorára,
ahol az egyetem nagy tudású és nagyra becsült
professzor urai és párttitkár elvtársai ültek, több-
nyire a tenyerükbe temetett arccal, biztos, ami
biztos, mindenki kerülte a pillantáskontaktust
mindenkivel, nehogy elröhögje magát. Végül is
Happy csak a pártlapot olvasta fel.

És abból semmit se lehetett elhagyni, akármi-
lyen eszement. Amit meg hozzá lehetett volna
tenni, azt inkább mindenki megtartotta magának,
de gyászkeretbe téve. Az akkori idők dinamikája
szerint, az egész amfiteátrum elfogadta a lólépés-
ben menő játékszabályokat, és nehezükre esett
nem összepisilni magukat.

Folytassam, vagy ezt ne tegyem meg veletek?
Mert Argentínához és Chiléhez a Tűzföldön még
el sem jutottunk, ahol egyébként Nic. Ceaușescu
elvt. a R Nőszövetség elnöke, a Kárpátok fővadá-
sza, nemzetközi reputációjú szónok és bájos első
felesége, a nemzetközi vegyészdoktor, a „Megé-
neklünk Románia” kultúrmozgalom fő ihletője,
a Néphadsereg múzsája, hazánk legszeretettebb
honleánya... Szünni nem akaró taps!

Van valakinek esetleg egy jó zárómondata?
Mert ide most elkelne egy!

„F. u. c. k.!” – fejezte be megkönnyebbülve
Happy Endre „te” irányába, és arra gondolt, hogy
„sok embernek nem tetszik, amit mondok, hát

még ha tudnák, amit gondolok. (F. u. c. k. = fok-hagymaszagú, undorító, csóró karrierista!)”

Ui.: Nem nagyon jegyezték meg Happy Endrét, a nehéz neve miatt, de egy biztos, később, ahogy új tanszékekre került a csoportja, a tanárai fel-

ismerték az ábrázatát, és rákérdeztek: „Mondd csak, nem te vagy az, aki... aki az amfiteátrum-ban akkor... tudom, jó... inkább most hagyjuk!” – mondták, és Boldog Bandi ezen szimpátiahullá-mon lovagolva fejezte be iskoláit boldogan. Kér-dem én, mi ez, ha nem happy end?

Frideczky Katalin

KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

Könyvesboltból jövök (jól öltözött, finom értelmiségi hölgy), mellesleg középiskolai tanár, aki magasabb kultúrával megrakott szatyrot himbál a kezében. A könyvekről számlám is van, hogy kellő időben igazolni tudjam, az államilag kiutalt könyvpénzen nem marhafelsált, gyerekzoknit vagy más egyéb, szellemi épülésemet kevésbé szolgáló árucikket vásároltam.

Könyvet vettem a vásárban könyvpénzen. Kel-lőképpen örülök is neki, s szinte érzem, amint a könyvekben rejlő szellemi energia még így, szatyron keresztül is kifejti delejes hatását. Hiába, másként lépdél az ember, ha könyveket visz a szatyrában. Kultúráról áthatva lépdél, mondhatni lebeg a föld fölött.

Kultúrhölgy, kultúrszatyorral ballag a Paulai Ede utcában a középiskola felé, ahol tanít.

A keskeny, egyirányú utca járdáján parkoló gépkocsik és a sűrűn föllelhető kutyapiszkok között próbálok navigálni csekély sikerrel. A szatyorban lapuló könyvek testőri védelmében

bízva leszorulok az úttestre. Csakhogy az úttest nem arra való, hogy jól öltözött, finom értelmiségi hölgyek sétálgassanak rajta, legyenek bármily magas kultúrával felvértezve. Az úttest az autóké. Tudja ezt jól az az úrvezető is, aki jogos úthaszná-latának biztos tudatában száguld felém, kérlelhetetlen sebességgel. Ijedtemben felugrom a járdára, megcsúszom az éppen esedékes kutyapiszkon, s kultúrával megrakott szatyrommal nekiütődöm az éppen esedékes járdán parkoló autónak, mely-nek szirénája azonnal felbödül.

Ajkamat ekkor, kultúrhölgyet meghazudtoló harsány és alpári szitok hagyja el, hasztalan igye-keztén utolérni a távolodó kiváltó okot.

A szitok ott lebeg még egy darabig a benzingőz-ben a kutyapiszok felett.

Nem hallja más, csak egy csendes vigyorgó ta-nítvány, aki a jelek szerint végig ott jött mögöttem.

Azt hiszem, elértem, amiről minden tanár ál-modik. Egy életre szóló, kitörölhetetlen nyomot hagytam egy kultúrára szomjas, zsenge lélekben.

Kett
Groza
János
grafikája

SZÜLINAPRA – POLITIKUSOKKAL

Elmúlt az amerikai őszi álarcosbál, ami hozzákapcsolódik az őszi termésünnephez meg a halotti kultuszhoz. És tessék elképzelni, ez mind kikerül a házak elé, mert az emberek agyondíszítik a házak homlokzatát.

Búcsúznak a falevelek, az őszt még csodás színekben pompázik, de az emberi kéz és psziché belekapaszkodik a színkavalkádba, sőt adni szeretne valamit a természet csodájához. Jön a sok narancssárga, lila, piros meg a csúf fekete. Nem részletezem, bár lehetne ez is egy alkalmi és érdekes téma.

Most az álorcák érdekelnek, annál is inkább, mert ezen a napon minden évben iskolák körül forgolódom, és megcsodálom a sok aranyos kis gyereket, főleg a kisebbeket, mert ők öltöznek be, és melléjük a fiatal szülőket, sőt az örökifjú nagyszülőket is. Kesernyésen állapítom meg, hogy eltűnnek a házilag készült, ötletes kosztümök, és előtérbe kerülnek a készen vásároltak. Ilyenkor mindig az jut eszembe, hogy az a szebb, az a cifrább, netán aktuálisabb, ami drágább. Ezek nem a gyerek fantáziáját, a szülő ötletességét tükrözik, hanem a pénztárcáját.

Az idén az átlagosnál is kíváncsibb voltam a kosztümös felvonulásra, mert Miki egér áradatra számítottam.

Ugyanis Miki egér, a híres amerikai rajzfilmfigura kilencvenéves az idén. W. E. Disney vállalkozó, rajzoló, producer indította el világ körüli útjára 1928-ban.

Disney az amerikai rajzfilmipar – itt minden ipar, kérem, mert a pénzkeresésről szól – egyik úttörője, akinek első nagy igazi sikerét Miki egér, Mickey Mouse jelentette, majd Donald kacsa. Annak idején a román televízió kétórás műsorai során fénypontnak számított egy-egy amerikai rajzfilm.

Aztán jöttek sorra a szuperprodukciók: Hófehérke, Pinocchio, Bambi, Hamupipőke, Mary Poppins. Nyert is a Stúdió, na meg ötletes vezetője 22 Oscart, és volt 59 jelölése, de emellett sorolhatnám az egyéb kitüntetések is.

A mozivásznak mellett következett a televízió, majd a Mickey Mouse Clubok... és a világsiker... bár egyesek szerint, mert kritikusok mindig van-

nak, ez egyik jele az amerikai kulturális imperializmusnak, egyfajta kulturális Marshall-terv.

W. E. Disney azonban nem elégedett meg ezzel a sikerrel, egy rajzfilmjeire építő szórakozóparkról álmódott, amelynek első próbálkozása 1955-ben indult.

A mai csodavárost, mesevárost 1971-ben nyitották meg Disney World néven, Orlando Floridában. A sok millió látogató mellett természetesen a vidámparknak sztárvendégei is vannak, és ezek között az amerikai elnökök. Elsőnek 1978-ban (még egy évforduló) Jimmy Carter látogatott ide, majd Ronald Reagan. Ő kétszer is, 1983 márciusában és 1985-ben, G. H. W. Bush 1991-ben. És végül elnöksége alatt Barack Obama is.

Nevéhez kapcsolódik az a kedves történet, amelyet a *Times* magazin alapján idézek.

A látogatás során az elnök kezét fogott egy Miki egeret megtestesítő figurával, miközben nevetve felkiáltott a közönség és a jelenlévő riporterek örömeire:

„El sem tudják képzelni, mennyire örülök annak, hogy végre egy nálam nagyobb fülű hírességgel foghatok kezét!!!”

Nagy Andor illusztrációja

Andor
2018.12.1.

KINEK A TERHESSÉGE

A Soborsini Repkény találkozón a Székely Jeruzsálem részlet után – mint Szávai Géza hangsúlyozta –, a „komor hangulat oldása miatt” még felolvasott egy részletet a CSODÁLATOS ORSZÁGOKBA HOZTALAK című regénye 14. fejezetéből, melynek címe: Kinek a terhessége.

Kendy Joséphine bevallotta Emma Moreau-nak, hogy ő, Joséphine kevésbé szerencsés, mint barátnője, aki szerelmi házasságot kötött Frédéric Moreau-val.

– Nagyon kevés gyerek születik mély és igazi szerelmi kapcsolatból, ez tény – emlékeztette Joséphine Emma Moreau-t, aki bólintott.

Ugyanezt mondta el Kendy Joséphine a kamaszkori barátjának, Balogh Edének is, akivel gyerekkorában gyakran csókolózott, és akivel a háború harmadik esztendejében lefeküdt.

– Gyereklány csókolózni akar, nem azért, mert szerelmes, hanem azért, mert eljött a csókolózás ideje. Gyereklány lefekszik egy fiúval, nem azért, mert szerelmes, hanem mert itt az ideje, mert háború is van, és akár meg is halhat szűzen, de nem akar úgy meghalni. Gyakori eset?

Emma Moreau elismerte: igen, gyakori.

Ugyanezt mondta el Kendy Joséphine Balogh Edének. Ede hozzáfűzte, hogy ő azért mégiscsak szerelmes – volt? – Joséphine-be. „Köszönöm”, Joséphine őszintén köszönte Balogh Ede érzéseit, aki kedves, kellemes, egyenes és megbízható fiú volt. Szeretni való fiatalember.

– Nagyon kevesen házasodnak szerelemből, sokkal többen azért, mert elérkezik az idő, és az nem tart sokáig. És alig van házasság, amelyben kitart a szerelem, ez ugyebár nem vitás?

Emma Moreau kicsit szomorúan, mert a kérdésben rejlő állítást igaznak ítélte, és nagy, de leplezett örömmel, mert önmagát kivételnek érezte, megint csak bólintott.

Balogh Ede vállat volt, amikor Kendy Joséphine ezt a kérdést is nekiszögezte. „Persze, egyebet nem nagyon látni”, válaszolta.

Kendy Joséphine aztán elmesélte Emma Moreau-nak, hogy Balogh Ede szemébe nézett: „Huszonhét éves, független nő vagyok, soha nem volt nagy szerelmem, talán szerelmem sem, most sem vagyok szerelmes. A nagy szerelmet nem is várom, talán jön, talán nem, talán te leszel az, talán nem, de a gyerekeimet, akiket nagyon várok,

meg szeretném szülni még időben. Úgy gondolom, hogy feleségül kellene vegyél, Balogh Ede.”

Balogh Ede igent mondott, és azt is mondta, hogy tetszik neki, mindig tetszett neki Kendy Joséphine. A lány is megerősítette ugyanezt – a maga részéről. A fiú már csak azt firtatta volna: „Mi az, amit szeretsz bennem?”

– De nagyon okos fiú az Ede – hívta fel barátnője figyelmét Kendy Joséphine –, mert másképpen is fel tudta tenni nekem a kérdését: „Mi az, Joséphine, amit nem szeretsz bennem?”

És ilyent Kendy Joséphine nem tudott mondani. Ekkor Balogh Ede megkérdezte:

– És most ne gondolkozz, hanem egyből válaszolj. Akármi jut eszedbe, lehet a nyakkendőm is, egyből mondd ki: „Mi az, amit a legjobban kedvelsz bennem?”

– Ahogy táncolni tudsz? – kérdezett vissza tűnődve Joséphine, aztán kedvtelve nézett végig Balogh Edén, aki gyűlölt nyakkendőt viselni. – Igen, és szeretek is veled táncolni.

Pedig ez nem volt könnyű. Kendy Joséphine imád táncolni, de Balogh Ede állandóan rögtönöz. Balogh Ede virtuóz a maga nemében. Gyerekkorában a brassói szászok német táncai mellett megtanulta a székelyföldi és a magyar táncokat is a három náció lakta város magyar utcájában. Bolgárszegen pedig a románokkal ropta. Táncszeretete újságírói munkájában is hasznára vált. Mindenfelé volt, minden nációban – és mindkét nemben! – barátja, ismerőse. Akkor este, amikor eldőlt, hogy összeházasodnak, a Korona étterembe mentek, és azt súgta Ede a primásnak: „Amikor intek, akkor majd tangót, domnule Mein Herr!” Konyakot ittak, Balogh Ede alig észlelhetően jelzett, néhány bemelegítő fordulat után fél kézzel felkapta Joséphine-t, és a tangó ritmusára hosszú léptekkel végiggyalogolt vele a termen. „Vivat Kesler Ede!”, kiáltották a barátai, de a pár hamar befejezte a nyilvános virtuózkodást, mert Kendy Margit halála óta még nem telt le a gyászév, és ezt sokan számon tartották Brassóban.

*Szávai Géza: Csodálatos országokba hoztalak, PONT Kiadó, 2013

UFÓSOK, AZ ÖRÖKÖS ÉS A NŐ

Mottó:

Ahhoz, hogy meglássam, hinnem kell abban, hogy létezik."

(Ralph Hodgson, 1871–1962)

A történetekben szereplő alakok nem a képzelet szüleményei, bármilyen egybeesés a valósággal nem a véletlen műve.

Az akkor végtelennek és féktelennek tűnő aranykorszak vége felé botlott belém egykori iskolatársunk, épp itt Aradon, a katolikus nagytemplom előtt.

– F-figyelj, f-fiú – mondta, és körülnézett –, én az ENSZ főtengernagya vagyok.

Elérzékenyültem a találkozástól, és a főtengernagy javaslatára rögtön átmentünk a túloldali cukrászdába, hogy ott folytassuk ezt a főtengernagyzást. Vagy főtengernagyzolást. A mi Yamamoto-nk, a mi Nelsonunk határozottan, rangjához illően rendelt. Tőlem cigarettát és elnézést kért, hogy pillanatnyilag nincs nála román pénz, fizessem én most a kávé, majd megadja, ha megadom a címem. Zseni legyen a talpán, aki kopott, kék viharkabátjában, kitaposott félcipőiben kinézi belőle a tengerek urát. Mindenesetre jól álcázza magát, nyilván inkognitóban van itten – gondoltam. Ebben maradtunk. A címemet, saját, jól felfogott érdekemben elfelejtettem megadni.

– Tehát ezért nem láttalak már vagy húsz éve – kezdtem, de félbeszakított.

– F-fiú, az ufósok intézték el! – mondta.

– Mit?

– Hát hogy Ceaușescu elvtárs rám írta Romániát.

– Tessék?!

– Igen, igen! M-már örökbe fogadott, most még csak a keresztapám, de minden el van intézve.

A bejelentés komolyságából mit sem vont le, hogy a főtengernagy magyar nemzetiségű volt, Arad megyéből.

– Biztos ez?

Ekkor óvatosan körülnézett, és a zsebébe nyúlt: Itt a bizonyíték! A bizonyíték Fodor Sándor *Mosóteknőben a világ körül* című kötete volt.

Hüledéztem. Még ilyet!

– S mit bizonyít ez? – kérdeztem.

– F-fiú, hát nem érted?

– Nem

– Ez egy kódolt üzenet. Ezt deszcifrálni kell, és minden megy, mint a karikacsapás. A mosóteknő nem mosóteknő, hanem egy időgép. Az evezők antennák. Ha a bal oldalit használod, akkor visszszámész az időben, ha a jobb oldalit, akkor előre. Ha mind a kettőt használom, akkor máris ott vagyok Ceaușescu keresztapámnál, és rászólok: nana!

– Mire ő?

– Mire ő konyakkal kínál, és megbeszéljük. Meztelen nők is vannak.

Kezdett egyre jobban érdekelni a dolog, de nemsokára villogó szemmel a kiszolgálónő lépett asztalunkhoz, s az állam nyelvén ránk szólt:

– Vendég elvtársak! Nem értem, mit beszélnek, de annak a bizonyos elvtársnak ne mondják ki itt a nevét! Van úgyis elég bajunk.

Az ENSZ főtengernagyát, népünk legszeretettebb fiának keresztfiát, a világ leghatalmasabb örökösét akkortól nem láttam. Lehet, hogy azóta tanulmányt írtak róla egy orvosi szaklapban.

*

Hihetetlenül jó matematikus, fizikus volt. Nevezzük Barnabásnak. Kidolgozott egy csillagmodellt, amiből tízesre államvizsgázott. A modellhez tartozó csillagot állítólag japán égkurkászok találták meg, jó pár évvel később. Barnabás szerint ellopták tőle az ötletet. Vigasztaltam: a csillagod ott van a végtelenben, te teremtetted meg, azelőtt, hogy mások felfedezték volna. Ekkor körülnézett, és halkán mondta: nem az én érdemem. Ők adták az impulzusokat.

– Kik ők?

– Hát ők. Itt vannak közöttünk...

A vendéglőben ültünk. Szétnéztem. Itt vannak közöttünk? Annyian vannak itt, közöttünk vagy közöttünktenlenül, némelyek már azt se tudják, hol vannak.

– Az ufósok – mondta.

Ja, az más. Elmagyarázta. Nem egyszerűen a világúrból jönnek, hanem a jövőből. A végtelen, tömör időből. Az idő is kvantumokból áll, s ha

két kvantum között megtalálod a rést, máris utazhatsz. Mintha mozgó vonatra ugranál fel vagy onnan le. Csak a lépcsőt és fogantyút kell eltalálni. Ők – mondta Barnabás – nem testi valójukban érnek ide, hanem energiává és információvá alakítva. Erő és tudat egyszerre. Úgy vannak programozva, hogy itt, ebben a földi időben, felvehetik eredeti alakjukat, megtestesülnek, de akár emberi alakot is ölthetnek. Ők egymást rögtön felismerik, de mi, e világ szülöttei, sosem ismerünk rájuk. Az idő nem lineáris, csak számunkra, emberek számára, hogy valami mentén rendszerezni tudjuk a dolgokat. Amit mi időnek érzékelünk, az valami végtelen számú kölcsönhatás, káosz, hullámozás, mint egy gubanc vagy hangyaboly. Minden, ami volt, van és lesz ... mindig is volt, mint búzaszemben a búzaszál, aratás, kenyér. Nincs új a nap alatt, csak meg kell találni. Nincsenek feltalálók, csak felfedezők. Megdöbbszem. Beethoven is hitte, hogy dallamai öröktől fogva megvannak a mindenségben, csak ő véletlenül meghallotta azokat s lekottázta. Michelangelo meg meglátta a márványtömbben rejtőzködő Dávidot, s csak annyit tett, hogy lefejtette róla a fölösleges anyagot. S Einstein is mintha mondott volna valami hasonlót.

Barnabás maga elé révült. Ebből baj lesz. Fel kellene „ébreszteni”.

– Itt, a vendéglőben is vannak ufósok? – kérdeztem. Ravasz kérdés volt. Ha azt mondja, hogy vannak, felismeri őket, tehát ő is ufós.

– Vannak hát – felelte.

– Kik azok?

Körülnézett.

– Az ott, amaz, az is ott, amott is.

Az „amott is” gumicsizmában ült az asztalnál, s ideges lett, mert bámulni kezdtük, én vigyorogva, Barnabás mereven. Úgy nézett ki, mint egy fejőnő kéthetes borostával. S olyan szaga is volt. Odajött hozzánk.

– Maguk mit meresztek rám a szemüket? Mi nem tetszik?!

Ekkor társam élesen rászólt:

– Elfeledkeztél az esküdről, a parancsról. Hagyd békén a földieket! Parancs és hallgatás! Majd odaát számolunk!

A gumicsizmás, tehénszagú időutazó hökken ten megállt, majd visszament a helyére, s magában beszélni kezdett. Ő is ráismert Barnabásra?

*

Még a hetvenes évek elején történt Kolozsvárott. Akut és egyszerre mind krónikus pénz- és nőhiányban szenvedtünk éppen, pillanatnyilag, már huzamos ideje. Mint az átlag mezei egyete-

misták általában. Ekkortájt sűrűn jelentek meg az újságokban hírek UFO-észlelésekről, hogy még a Bács-toroknál is. De mindegy, mindennek az az átkozott pénz- és nőhiány volt az oka. Erőteljes, messze átlagon felüli, kitűnő szerénységgem tiltja, hogy megnevezem az illetőt, aki ezt a hülyeséget kitalálta. Megengedem, mások is kitalálhatták már addig, de nem szabadalmaztatták. Szóval ez a szerény lény – nyilván pótcselekvés! – beszervezte még három, hasonló sanyarúságban szenvedő haverját, hogy a Mátyás-szobornál fényes délből jöjjenek össze, nézzék kitartóan az eget, a Szent Mihály-templom tornyának irányában, rendületlenül. Mintha odafönt látnánk valami különöset. Elkezdtek. Szép májusi nap volt. Nehéz volt röhögés nélkül bírni, s közben szemünk sarkából figyelni a járókelőket. Nehéz az egekbe nézni, s közben azt is nézni, hogy minket néznek-e. Nézték. Bár a zöme csak lopva az égre sandított, s ment tovább. Aztán lassan megteltek a főtéri padok. Az ücsörgők úgy tettek, mintha csak éppen arcukat napfürdőztetnék. Két afférunk akadt, ami a végén csattant.

Az egyik egy reménytelenül kopasz, idősebb, potrohos úr volt, hóna alatt egy csomó folyóirattal. Néhány szál haját, hajdani glóriájának legutolsó tanút, egyik fülétől a másik fülére fésülte, oly tökéletes ívben, mint egy remekbe szabott szivárvány, s közben cuppogott. Ez azért fontos, mert ezek után emberfeletti erőfeszítésünkbe került az eget nézni, s nem ezt az urat. Megállt, és ő is nézni kezdett oda, ahová mi.

Majd megszólalt: Maguk is négyet látnak? Hallgattunk, aztán elkacsázott.

A másik egészen más volt. Szép arcú, ápolt, érett (nekem az érett, kicsurranó sárgabarack jutott összeomlani készülő eszembe), dús, de mégsem molett nő. Mindenből annyi, amennyit asszonynak ajándékozhat a végzet – csak valami izgató, sóhajtásnyi icipicivel több, mint ami elegendő. Domborulatokból, homorulatokból, magasságból, évekből, ívekből, vonzerőből és titokzatságból. Vagy két-három lépésnyire állt, s minket nézett. Kitartóan, merészen, de valahogy mégse kihívóan. Úgy, ahogyan csak ő tudott. Vagy úgy tett, mintha ott se lennénk, s mintha ő se lenne ott. Szája... mit szája?!... ajkai körül finoman vonagló, éppen csak felsejlő mosoly. Milyen lehet a hangja? Nem mertük megszólítani, mi szarvasmarhák. Bőre mattosan fehér, úgy, mintha belülről világította volna meg valami láthatatlan fény. Haja fekete. Nem festette, nem festhette, mert véletlenszerűen, itt-ott már ezüstsálak lopakod-

tak. A fenét lopakodtak: tündököltek, csillogtak. Mint mikor sötét éjszakákon föl villan egy-egy hullócsillag. Mit tudom én? Mi vagyok én, költő? Számomra hirtelen, rajtaütésszerűen átlényegült a világ. Ráadásul a sarki könyvesbolt hangszórója a Guantanamerát kezdte játszani, mint évekkel előbb, amikor felvételiztem. Talán világosszürke szoknyában volt és patyolatfehér vászonblúzban, amiken mívesen varrott piros és sárga rózsabimbók virítottak, apró zöld levelecskékkel. Egy túlbuzgó hazafi sem köthetett belé, mert a nő szeme kék volt, mint a tenger mélysége és végtelenje. Nincs az a festő, aki ezt az árnyalatot kikavarja. Ilyen tekintetet azóta sem láttam. Biztosan kékebb lett az ég is, ha felpillantott oda. Nem viselt melltartót. S ahol az ő életteli teli bimbói, mesés ígéretei átsejlettek a blúzon, ott, éppen ott, szándékosan üresen, fehérén feszült a vászon, hogy helyet adjon a képzeletnek. Terra incognita. József Attila

Ódája kellett volna hogy eszembe jusson, ha képes lett volna eszembe jutni bármi is. Mintha a régi Sophia Lorenből és a mai Catherine Zeta-Jonesból ötvözte volna a Teremtő jókedvében.

Elindult. Néztük. Mint gyönyörű dal a húrokon, úgy futott végig a járdán... egyenesen a szivárványos fejű, cuppogós hím karjaiba. Hosszasan (idegesítően hosszasan!) szájon csókolták egymást, és kéz a kézben, egymásba révedve, elvonultak előttünk. Mi volt ez? A gyönyörűséges királynő megcsókolta a varangyos békát? A szivárványos nem ismerhette a népmesét, mert elmaradt az átváltozás, a transzmutáció. Kik lehettek ők?

Quasimodo és Esmeralda?

Kárász Nelli és Takaró Sándor?

Rómeó és Júlia?

Netán Lenin és Krupszkája?

Soha többé nem láttam. Pedig azon túl föltartott fővel, fürkészve róttam a kolozsvári utcákat.

Kövér Miklós

A CSODÁLATOS SZABÓLEGÉNY MESÉJE

Hol volt, hol nem volt, talán igaz sem volt!

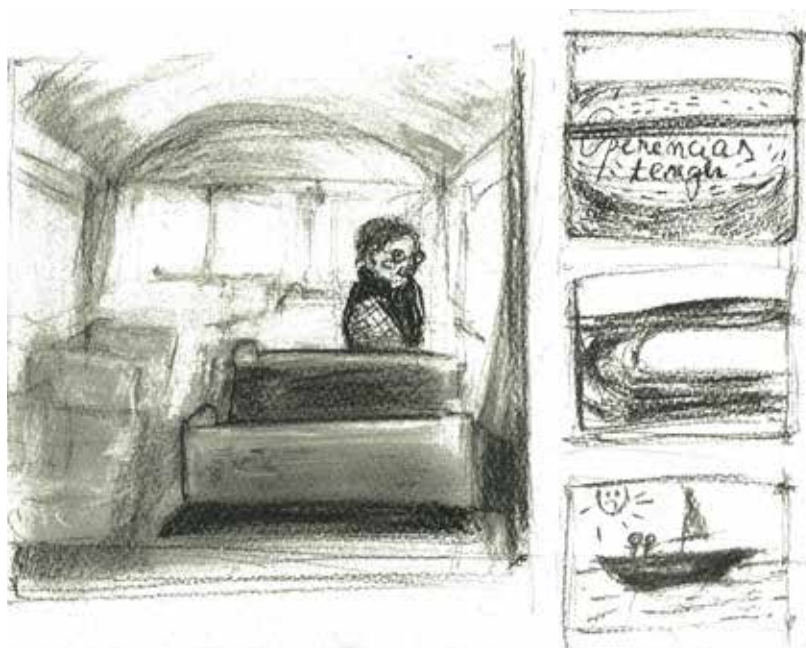
Itt megállok. Sok mesehallgató, még több mesemondó gondolja ezt így, pedig a gyermekek mind biztosan tudják, hogy a mese igaz. Így igaz ez a mese is.

Hetedhét országon túl, már az Óperenciás-tengeren is túl, ott, ahol a kurta farkú malac túr, kezdődött ez a történet.

Az Óperenciás-tenger, mint tudjuk, Felső-Ausztriában az Ems felső folyásának egy szélesebb része (Oberems), ahol a malacok, lévén nagyüzemileg tartva, mind kurta farkúak, mert a társaik leharapják a farkukat. Ezért az Óperenciás-tengeren túl a jó kocsonya ismeretlen, mert nincs hozzá malacfarok.

Tehát, jóval túl az Óperenciás-tengeren, már a teljesen kocsonya nélküli világban, élt egy dalia. Illetve egy ember, aki régen dalia volt. Bizony eljárt már fölötte az idő. Haja megritkult erősen, szürkült is már nagyon, szakálla már teljesen ezüstfehér lett, illetve lett volna, ha le nem borotválja. Régi fanyű-

vő ereje, bár még emlékezett rá, réges-régen tova-tűnt, hatalmas nagy esze is lassan elkopott, már legfeljebb csak nagy észnek volt nevezhető.

Madarász Izabella illusztrációja

Ezt az embert Kovácsnak hívták. Nem ez volt a szakmája. Nem, ő szabó volt. Mások egészségét szabta.

Valamennyire megmaradt benne azért kovács ősei mágikus öröksége. Ezek ugyanis a messzi múlt ködében sámánkovácsok voltak, táltosok segítői meg helyettesei. Ebből a mágiából Kovács szabóságában is sok meglátszott. Ezt Kovács, a továbbiakban csak K., nem is tudta. Néha, ha valaki nagyon odafigyelt, úgy tűnhetett neki, mintha K. sámánkodna. Pedig dehogy. K. diplomás szabó volt. Több neves egyetem diplomájával ékesített címet viselt, többé-kevésbé megérdemelten.

K. jól élt. Szép családja... vagy inkább annak emléke vette körül, mégis bőréhez egész közel, vagyis közte és a világ között nagy üresség volt ám.

K. fiatalon, szinte meg sem látva a történet, mert történet volt, belekerült az árba. Abban az időben kezdődött az, amit később, de lehet, hogy már azelőtt, népvándorlásnak neveztek. Vándoroltak az emberek messzi földekre, a cél mindig nagyon távol, az Óperenciás-tenger túlsó partján volt. Egyedül vagy csoportosan mentek, ritkábban csillag, leginkább délibáb volt az útmutatójuk.

Crô-magnoniak, gepidák, longobárdok, rengeteg sok nevűek, mind mentek. Egy ilyen csoport, talán vizigótok, sodorta el K.-t is.

K. ügyes volt, bátor, kitartó, hitte magáról, hogy szerencsés is. Nem tudta, hogy a szerencse – önmagában is kétértelmű fogalom – nem bírja az idegenséget.

Szóval K. várta a szerencsáját, várta, várta, de mást kapott.

Dolgozott szorgalmasan, látástól vakulásig szabta a szabni valót, pontosan és szépen, egyre jobb fazonúra sikeredett, ami (vagy aki) kezéből kikerült. Gyarapodott is ügyesen, noha nem követte a vándorokra annyira jellemző, mindenáron gyarapodni vágyás szokását.

K. nem is annyira gyarapodott, mint inkább gyűjtött. Főleg olyan dolgokat, melyek régi hazájára emlékeztették. Értékeket gyűjtött, tárgyiakat meg főleg gondolatiakat. Mégis hiányérzete maradt. Ez állandó hiányérzet volt, figyelmes szemlélők számára úgy tűnt, mintha K.-t egy pici kerek felhőcske venné körül, egy hiányérzet-felhő.

Történt, ami a felhőkkel történni szokott, egyre nőtt, lassan sötétebb lett, látszott, hogy ha így megy tovább, vihart fog hordozni.

K. közben, úgy, ahogy ez is mindig lenni szokott, elkezdett öregedni, régi daliássága egyre jobban lekopott róla, legalábbis a külsejéről. De úgy

érezte, bensejében megmaradt daliának. Később már nem is érezte, csak remélte.

Minden változik. Családi kapcsolatok is. K. észrevette, hogy jelenléte már nem feltétlenül szükséges. Így egyre többet gondolkozott, hiányérzete alakot öltött, végül úgy döntött, hogy visszacsinálja.

Hazamegy.

Barátai, jóakaró ismerősei kétségbeesetten próbálták lebeszélni. Fölsorolták, milyen veszélyes az a visszaút, mennyi, ember erejét felülmúló nehézség várná. Szóval, meg ne próbálja, lehetetlen!

De K.-t nem lehetett lebeszélni. Mindenkit meghallgatott, és mégis elindult.

Hosszú volt az út az Óperenciás-tenger felé, és tele nehézséggel. De K. nem állt meg. Fáradtságot és költséget (főleg költséget) nem kímélve haladt veszélyes útján, repülőről nagy sebességű vonatra, aztán vicinálisra, legvégül távolsági buszra szállt, persze ezer veszély között, egyre közeledve a tenger partjához. Végül már egyedül ült a buszban. A jóságos buszsofőr, mert jóságos volt, a végállomáson hozzáfordult, és megkérdezte:

– Ugyan hová menne, mikor ebbe az irányba senki nem megy?

K., látva jóságát, elmondta neki. A buszsofőr a fejét csóválta.

– Kedves uram, ez lehetetlen – mondta. – Az Óperencián senki nem tud átkelni. A klímaváltozás miatt úgy felmelegedett, hogy már évek óta forr a vize. Ma már csak főtt halak úsznak benne. A környéken már minden japán étterem bezárt, mert nem lehet nyers halat kapni a szusihoz.

K. elborzadt, de megmondta, ő bizony valahogy csak megpróbál átjutni. A jóságos sofőr megsajnálta.

– Hát talán lenne egy megoldás – mondta. – Úgy hallottam, följebb, a hegyek felé van egy öreg révész, annak meg egy azbesztaljú bárkája, aki talán egy rézpénzért átviszi a túlpartra. Ha ez tényleg igaz – tette hozzá.

K. elgondolkodott.

– Ha már idáig eljöttem, na meg a visszaútra nincs is pénzem, megyek tovább – gondolta.

És ment a gőzölgő tenger partján, egyre magasabb hegyek felé, míg meglátott egy ormótlan, kikötött bárkát, mellette egy öreg révést. Ez volt az ő embere. K. megszólította, ami nem volt egyszerű, mert a révész valami csikorgó meg sziszegően cuppogó hegyi tájszólást beszélt. Valahogy megértette.

– Én átviszlek a gyepűre (K. rájött, hogy a túlsó partot nevezi így), de ez csak károdra lesz. Ahogy

majd közeledsz annak a határához, amit keresel, egyre nehezebbé, végül életveszélyessé válik. Ott ugyanis tömegével ólálkodnak a migráncsnak nevezett rettenetes fenevadak – úgy gondolta a révész –, ezek is be akarnak jutni. Szerencsére nem bírnak, mert a határt daliák őrzik. Viszont te nem fogsz a határig se eljutni – szögezte le.

K. most sem hagyta magát lebeszélgni. Odaadta a rézpénzt, és beszállt a bárkába. A révész kellettlenül, szintén.

– Jó, ha utas van, akkor menni kell, de tudd meg, nagyon nehéz és veszélyes lesz. És nagyon hosszú az út, ezer veszély közt.

Elindult a bárka, és úszott rendületlenül a főtt halak és az ezer veszély közt (ezt most inkább nem részletezem), három napon és három éjszakán át. Azért tartott ilyen soká, mert egy azbesztből készült csónakot csak elég körülményesen lehetett evezővel hajtani, motort meg a forró víz miatt nem lehetett használni. Nem működött a hűtés.

Átérték. K. partra szállt, és először is elbújt egy bokor mögé. Onnan lesett ki.

Bizony az egész táj tele volt gyanúsan ólálkodó migráncsokkal. Így, messziről is nagyon félelmetesek voltak. Egyesével vagy csordában álltak. Csordában főleg a nőstény migráncsok meg a kicsinyeik. Nehéz volt megállapítani, hogy mennyire veszélyesek így, a távolból nézve, mert csúnya színű lebernyegféle takarta őket.

Annál félelmetesebb külsejűek voltak a hímnemű migráncsok. Fekete szőrzet borította fejüket, alig látszott ki ebből félelmetes fogazatuk. Tépőfogaik legalább másfél arasznyiak – gondolta K.

Ment tovább. Kúsza és csúsza, bozótokon át, fákra föl és le, árkokban lapítva, ment egyre tovább, egy egész éven át. Vagyis három nap és három éjjel, mert a mesében három nap egy év. Nagyon elfáradt, már jártányi ereje sem maradt, mire meglátta a határt, azon túl meg a határt őrző daliát is. De közte és a határ között ott sötétlett egy hegyforma, hatalmas migráncs. K. még soha nem látott ilyen rettenetes teremtményt. Tudta, itt más mentség nincs. Harcolnia kell, ha át akar jutni. A harchoz talán össze tudja szedni maradék erejét, hiszen járni már nem kell sokat.

És megkezdődött az életre-halálra szóló párviadal. A határ másik oldalán összegyűlt egynéhány dalia közönségnek. Hajrá, üsd, vágd, nem apád – szölt a biztatás. Ez igaz, gondolta K., és behúzott egy horogütést. Rögtön kapott egy lengőt. Na, jó – gondolta –, sípcsonton rúgás kell, mire a lánykába rúgtak. K. megpróbált visszaemlékezni fiatalokora külvárosában (Pernyáva) szerzett tudá-

sára. Duplánelsőn – gondolta. Mire megpróbálta volna, a migráncs már hatalmas karmaival a torkát szorította. K.-nak arra kellett gondolnia, hogy talán ennek nem is lesz jó vége. A daliák hangoosan szurkoltak.

A migráncs fölkapta a fejét. Mi a tét? – böfögte. Aki győz, bejöhet – szölt a válasz. Ha hatás meglepő lehet, akkor ennek a beszélésnek a hatása százszorosan is az volt.

K. érezte, hogy elengedik a torkát. Hatalmas ellenfele pedig földhöz vágta magát, és villámgyorsan két vállra feküdt. Vesztettem – kiáltotta. Majd felugrott, és elrohant. K.-nak úgy tűnt, mintha futtában azt motyogta volna, hogy „Jézus, Mária csak azt nem!”, de K. tudta, hogy a migráncsok pogányok.

– Na jó – kiáltották a daliák –, akkor gyere be te, nem is vagy olyan pipogya.

Mámorító öröm töltötte el hősünk szívét. Bement. Remélem, otthon vagyok – gondolta.

A daliák kikérdezték.

– Szóval te olyan vagy, aki visszajön. Na, jó! Isten hozott. El kell rendeznünk a dolgaidat. Gyere velünk, megyünk a Vezérhez.

Mentek. Ott is kikérdezték, rengeteg papírost töltöttek ki, és írtak alá vele.

K. nézte a pompás daliákat, ahogy vele foglalkoztak, és valami furcsa érzés jelent meg benne. Ezek a daliák egy kicsit másfajtaak voltak, mint ahogy emlékezett. Másképp is öltöztek. A legtöbbjükön ujjatlan mellény volt, mindegyikük hajába mintha sámántollak lettek volna tűzve, daliások voltak, de valahogy másként. A nevük is. Meglátta. Egy hirdetés volt a falon: daliah találkozó vasárnap délután 4-kor. Így: daliah, h-val. K. nem értette, de elfogadta.

Közben az utolsó papírt is kitöltötték, és a szemmel láthatóan legfontosabb daliah (h-val) megszöalt:

– Örülünk, hogy megtaláltad, amit úgy kerestél. Maradj itt, szükség van jó szabókra, még daliah is lehet belőled. Csak a megjelenéseden kell változtatni. Vedd föl például ezt a mellényt.

– Nem szeretném – mondta K. – Nem hiszem, hogy illene hozzám.

– Hát, nem baj, uram öcsém – ebből K. megértette, hogy a daliah az urambátyja –, ha nem akarod, hát nem, de ezt a sámántollat a hajadba kell tűzni.

Mit volt mit tenni, K. fogta a tollat, akkor látta, hogy nem igazi, hanem műanyag utánzat. Megpróbálta a hajába tűzni, de ahogy a bőréhez ért, megborzongott, és elkezdett viszketni. Magára

nézett. Kiütést kapott tőle. Visszaadta hát a tollat, és megmondta, hogy ő megy tovább. Most már tényleg haza. Kövesse a folyót – mondták, mikor az utat kérdezte.

Keresni indult, megtalálta a vizet: zavaros, bölcs és nagy. Ez lesz az, megyek a partján. Ment és ment, de ezúttal nem nagyon messzire. Megint új határhoz ért. Megállt, és akkor valami megmozdult benne. K. emlékezett a levegő illatára.

Átlépve a határon, új folyóhoz ért. Nagyon piszkos volt a vize, annál még szemetesebb a partja, de valahogy csodaszépen susogtak a hullámai. K. tudta, hogy ismeri ezt a folyót, még abban is biztos volt, hogy valaha úszott már benne. Leült a partjára, nézte a vizet, nem is nézte, hanem minden érzékszervével érezte. Ott ülve énekelni kezdett. Nem igazán szépen, mert hangja nem volt. Ezt a dalt évtizedekkel előtte édesanyja énekelte neki. Szállt a dal, és akkor egyszerre, köröskörül, csodaszép lett minden.

Ilyenkor történnek a csodák. Most is.

A vízből kilépett egy gyönyörű asszony, hosszú fehér (piszkosfehér) ingben, gyönyörű, szőke (piszkosszőke) haja hullámosan borította be vállát. Tiszta kék szeme beragyogta az arcát, de az egész tájat is, bár szeme sarkában finom kis szarvakalábak látszottak. K. látta, hogy sudár termete dacára már nem fiatal, valahogy azt is tudta, vagy érezte, hogy öreg, ösöreg. De akkor és ott ez egyszerre valahogy nem volt fontos. K. nézte a tündért, nézte és egyszerre megismerte. Tudta, ha ott szeretné tartani, ki kell mondania a nevét.

– Szépséges asszony, te vagy a Maros – kiáltotta.

A tündér elmosolyodott, mosolyának fénye túlragyogta a napot, majd megszólalt:

– Mi-ai ghicit numele. Așa mă cheamă.

Ha a mesének itt vége lenne, akkor kár volt elmondani. A mesében nem kell a realitás.

A gyerekek a mesélőtől happy endet várnak. Legyen hát tovább.

K. nézte a tündért, és kicsordult a könnye. Csillogó gyöngyszemként gördült le az arcán, onnan pedig hangtalan

csobbanással a folyóba hullott. Igazi könny volt, tiszta, szándéktalan. És legalább a mesében a tiszta, szándéktalan igazság varázserejű.

Ez a varázs már sokszor megváltotta a világot. Most is. Minden másmilyen lett. Másmilyen lett K. Fejét hullámos, fekete haj borította be egyszerre, tartása kiegyenesedett, már azt érezte, hogy nadrágja csúszni kezd, mert az valahogy egyszerre két számmal nagyobb lett.

És a tündér hogy megváltozott!

Már nem öregen volt fiatal, szépsége már nem földöntúli volt, hanem hús és vér. És milyen gyönyörűen bűgő hangon mondta, most már magyarul: Téged vártalak vissza, végtelen idők óta!

K.-nak most tűnt föl először gyönyörűen hullámzó keble.

Zavarában a vízbe akarta meríteni a kezét. Egyszerre csodálkozva látta, hogy a gyönyörű asszony (a volt tündér) kezét fogja. Az nem húzta el az övét. Léven a szabók köztudottan a tettek emberei, K. hirtelen elhatározással karjába kapta és megcsókolta.

Visszacsókolta.

K. rögtön megértette, hogy csoda történik vele, hogy soha ki nem mondott, titkos vágya teljesedik be. Tudta, hogy megtalálta az örök boldogságot!

Ölelték egymást szorosán. Mellettük bódult táncba kezdett két szitakötő, egyre több kis pillangó, talán néhány szúnyog is, így ünnepelve a mesebeli nászt. Ha a modern, vegyszeres mezőgazdaság ki nem irtotta volna közben őket, még ma is táncolnának.

Itt a vége, fuss el véle.

Madarász Izabella illusztrációja

KLOTYÓHISTÓRIA

Az alábbi történet alapötlete nem tőlem származik. Egy külföldön szerkesztett román nyelvű periodikában (Gazeta Românească) bukkantam rá, a szerző aláírása nélkül. Gondolom, valahonnan átvágták.

Némiképp átgyúrva, „felturbóзва” továbbadom.

Gyermekkoromban még sok aradi házban nem volt vízöblítéses angol vécé. Nem úgy az iskolánkban. A suliban ennek a biológiai szükségletnek az elvégzése rengeteg malackodásra szolgáltatott ürügyet. Különösen azt követően, hogy az egyik osztálytársam matekóra elején halaszthatatlan „sürgősségi kényszerre” hivatkozva kikéredzkedett a mosdóba, ahonnan csak kicsengetés után tért vissza. Nyitray Ágoston tanárunk és osztályfőnökünk a következő epés kijelentéssel nyugtázta: – *Édes fiam, te igencsak „megtisztelted” a mértanórát. Hosszasan „tettél” rá. De remélem, hogy a jólneveltségről nem feledkeztél meg teljesen, és lehúztad a vizet.*

Az osztályon végighullámzó röhögőgörcs csilapodtával, azt kezdtük találgatni, hogy honnan is ered a WC rövidítés. Végül arra a következtetésre jutottunk, hogy bizonyára az akkoriban nagyon sokat emlegetett angol miniszterelnök, Winston Churchill nevének a rövidítése. (Az angol nyelv tanítása akkoriban még nem volt divat.) Honnan is tudtuk volna abban a korban, hogy a rövid betűszó a vízöblítéses klotyó, azaz a Water Closet rövidítése?!

No, de mások, nálunk jóval okosabb felnőttek is félreértették. Mégpedig akkoriban, amikor ez a fürdőszoba-tartozék nagyon új volt az angolok szigetvilágában is. Hát még másutt!

Történt, hogy egy brit úrhölgy németországi látogatásra készülődött, és levélben foglalta le jövődni szálláshelyét egy kisvárosi panzióban. Érdeklődött az iránt, van-e a fogadónak WC-je. A panzió tulajdonosa csak törte az angol nyelvet, többedmagával találgatta, miről is lehet szó. A közelben lakó egyházi embernek is megmutatták a levelet, aki arra a következtetésre jutott, hogy az angol vendég nyilván azt szeretné tudni, hogy van-e a közelben templom vagy kápolna (Way-side Chapel). Így hamarosan megfogalmazták és

elküldték a terjedelmes válaszlevelet. A szövege valahogy így hangzott:

„Tisztelt Asszonyom!

Örömömre szolgál, hogy közölhetem: a WC kilenc mérföldnyire van a panziótól, lombhullató fáktól övezett festői környezetben. Kétszáz személy befogadására alkalmas, de csak vasárnap és csütörtökön tart nyitva. Mivel nyaranta nagy itt a forgalom, azt javasolnám, hogy jöjjön korábban, mert különben csak állóhelyet talál. Tudom, hogy ez elég kényelmetlen, különösképpen akkor, ha gyakran jár ilyen helyekre.

Rokonlelkek vagyunk, ezért hálából elárulok önnek egy családi intimitást: a lányom itt találkozott először a későbbi férjével. A helyet és környezetét annyira a szívébe zárta, hogy azonnal egymásba szerettek. Bizonyára örömmel veszi azt is tudomásul, hogy a látogatók olykor naplementéig itt maradnak, még az ebédjüket is helyben fogyasztják el. A tiszta levegő és a csönd oldja a szorongást. A helyszín pedig mindenkit arra készítet, hogy magába szálljon, oldódjanak belső görcsei. Utána testileg, lelkileg megkönnyebbülve távozhat.

Ennek a pár száz éves építménynek remek az akusztikája, a leghalkabb hangokat is felerősítve hallja vissza.

Sajnos, szeretett nejem az utóbbi időben sokat betegeskedett, így nem tudott eljutni oda. Talán egy év is eltelt, amióta utoljára felkereste a WC-t. Elképzelheti, hogy mindez mennyire rontja a közérzetét. Sajnos, ezért nem lehet az Ön kísérője.

Örömömre szolgál, ha lefoglalhatom az Ön számára, Tisztelt Asszonyom, a legjobb helyet, ahol mindenki láthatja, és ahol Ön is mindenkit láthat. Mert kis település a miénk, és errefelé roppant kíváncsiak az emberek. Így legalább nem fognak összesúgni a háta mögött az utcán, és találgatni, hogy vajon ki lehet az idegen hölgy, aki ott volt velünk a WC-ben, vajon milyen szél sodorta szerény hajlékunkba.

Türelmetlenül várom, hogy a kísérője lehessenek.

Fogadja addig is tiszteletteljes üdvözetemet:

A panzió tulajdonosa.”

ORVOSANEKDOTÁK

VÉDŐKÖTÉNY

Hatéves voltam, amikor tüdőgyulladásban megbetegedtem. (Majdnem rámentem!) Apám elvitt a vállalati orvosuk magánrendelőjébe egy röntgenvizsgálatra. Dávid Zoltán doktor úr rendelője a Kálvin János (Vârful cu Dor) utcában, az éremgyár mellett volt.

A rendelőben a doktor úr sztetoszkóppal meghallgatott, majd bekapcsolta a gépet, s felvette az ólommal bélelt bőrkötényt. Azt meg is tapogattam, kemény volt és nehéz. Megkérdeztem, mi célt szolgál. A doktor úr halálos komolyan elmagyarázta, hogy ez az edzőruhája, minden reggel fél lábon háromszor körbeugrálja a rendelőt, majd a másik lábán visszafelé is.

– Nézd, milyen erős a lábam – mutatta a felhúzott nadrágjából kilátszó vádliját. – Ha te is ilyen izmos lábat akarsz felnőttkorodra, kérd apukádat, gyógyulásod után vegyen neked egy ilyen kötényt.

Miután rendbe jöttem, kértem apámtól a beígért bőrkötényt. Akkor vallotta be, hogy a doktor úr csak tréfált, s ő azért ígérte meg, hogy jobb kedvre derítsen, elősegítse a gyógyulásom.

Jó hat és fél évtizedet tartott, amíg rászántam magam, hogy megírjam a történetet! Hol van már a jó humorú Dávid doktor?!

ESERNYŐ

Ma a nevét viselő nőgyógyászati kórház egykori, magyarul is jól beszélő főorvosa, Salvator Vuia nemcsak szakmai tudásáról, hanem humoráról is elhíresült. Egy közismert aradi úrinőt, személyes ismerősét a súlyos operációját követő napon vizitelte. Miután megvizsgálta a varratot, a hölgy közérzete felől érdeklődött.

– Fáj, doktor úr, még fáj – válaszolta nyögve a páciens.

– Nézze, hölgyem, ha az én s...gembe dugnának egy esernyőt, s aztán kinyitva kihúznák, hát nekem is igencsak fájna.

– Nem elég, hogy fáj az operáció, még meg is röhögtet? – jött a válasz az ágyból.

ALTATÁS

Egy kórházi, orvosi kivizsgáláshoz készítettek fel altatással. Fiatal altatóorvos lépett mellém, mire megjegyeztem: *Remélem, nem járok úgy, mint a páciens apám kedvenc viccében!*

A doktor úr, kezében az altatós injekcióval, megállt: *Miért, hogyan járt a páciens?*

Két mondatban összefoglaltam, hogy a sebész figyelmeztette, hogy hosszú ideig fog tartani a műtét. Amikor a beteg felébredt, maga előtt egy szakállas öreget látott: *Ilyen sokat tartott az operáció, doktor úr?* – kérdezte. *Tévedsz, fiam, én Szent Péter vagyok* – jött a válasz.

A doktor úr elmosolyodott, majd beadta az altatót. Amikor a néhány perces vizsgálat befejeztével felébresztett, hozzám hajolt, és szellemesen megkérdezte: *Nagyon megöregedtem?*

HALLGATÓZÁS

Az aradi kórház egykori jó nevű sebészéről mesélik, hogy valahányszor felemelte a telefonkagylót, s abban egy kattánást hallott, mindig az anyjába küldte a névtelen lehallgatót, majd tárcsázott, s beszélt a keresett személlyel.

Egy alkalommal, a kórházért felelős szekuritítés (a fiatalabbaknak: belügyis politikai rendőr) tiszt kereste fel, s kérte, hogy ne káromkodjon a telefonba, mert a főnöke, akárhányszor visszahallgatja a kórházban felvett beszélgetéseket, mindig dührohamot kap.

– Önt nem meri felhívni és figyelmeztetni, mert fél, hogy egyszer a keze alá kerülhet páciensként, de rajtam mindig kitölti a bosszúját – mondta.

– Jó – válaszolta a doktor úr –, ezután csak annyit fogok mondani, hogy csókolja meg a hátsómat!

MOST MÁR BÍRNÁM...

C. doktor úr, ismert nőgyógyász, szinte haláláig a strand megrögzött látogatója volt. Kiváló fizikai állapotban tartotta magát, nyolcvanéves korán túl is naponta teniszezett a Maros-parti pályán (trópusi hőségben is!) hozzá hasonló korú partnerével. Indoklásul azt mondta, hogy könnyebben le-

adja súlyfeleslegét, no meg délben mindig akad szabad pálya.

A strandon állandóan egy korához illő hölgy-koszorú vette körül, szájtátva hallgatták az öregúr érdekesen tálalt történeteit, anekdotáit.

Egy alkalommal egy szép alakú hölgyön akadt meg a tekintete. Elmerengett. – Tudják, hölgyeim – magyarázta, miközben szemével követte a ringó hátsó felet –, amikor ott voltam, még a szagát sem bírtam. Most már bírnám, de minek?

KI FOGJA A SZIKÉT?

Az 1990-es években sűrűbben megfordultam Kisjenőben. Az aradi tollforgatók találkoztak

az ottani Körösmente Irodalmi Kör tagjaival. Később már voltak könyvbemutatók is. A helybeli irodalmi egyesület akkori elnöke, Pop Deák Emese sebészorvos volt. Kedves köszöntőit mindig rövidre szabta, s avval a szabadkozással adta át a szót Csanádi Jánosnak, a kör mindenesének, vagy nekem, a vendégnek, hogy a szó nem az ő kenyerére, azt mi jobban „forgatjuk”.

Egyszer eszembe jutott egy frappáns válasz, s helyben azonnal el is sütöttem.

– Kedves elnök, hidd el, sokkal jobb, ha te szónokolsz, mint ha helyetted mi vennénk kezünkbe a szikét operálni!

Nem tartom magam humoristának, de akkor egy jó kabarétréfa kiötlőjéhez hasonló sikert arattam.

Z. Agyag Nelli

KOMBINÉ ÉS TÁRSAI

A következő versekkel korunk híres férjezett asszonyai előtt kívánok tisztelegni. Közös bennük, hogy a közbeszédben csak asszonynevük ismert. (Ennyit a női egyenjogúságról!) Ha valaki mégis tudná, mi a keresztnéve Kombinénak, Pralinénak, Cenznének vagy Matinénak, kérem, juttassa el a szerkesztőségbe. Előre is köszönöm.

CSIPKÉS KOMBINÉ

Kombi Lajos módos gazda,
legszebb porta az övé.
Felesége is szépasszony:
csipkés Kombiné.

Ám a házasság bajos,
a faluban sok haragost
szerzett gazdag Kombi Lajos,
mióta övé
csipkés Kombiné.

Békén még anyja sem hagyja,
rosszallóan mondogatja
özvegy Kombiné:

– Nagyon vigyázz fiam, Lajos,
bajt hozhat rád ez a cifra
csipkés Kombiné.

Úgy vonzza a legényeket,
mint lépes méz a legyeket.
De Lajos csak legyint egyet:

– Ugyan, anyám, ne perlekedj!
Nincs baj, amíg engem szeret
csipkés Kombiné.

MATINÉ

Délelőtt a filmszínházba
indult Praliné.
Vele tartott barátnője,
csipkés Kombiné.

– Miért megyünk ilyen korán? –
duzzog Kombiné.
– Mert a barátnőnk most hívott,
özvegy Matiné.

Mióta az ura meghalt,
a jó Mati Vendel,
Matiné a moziba jár
minden áldott reggel.

PRALINÉ

Cenzné meg az ura, Cenz
tegnap vendégségbe ment.
Prali, a fess házigazda,
töltött csokival fogadta
vendégeit, akik vígan
eszegettek, csemegéztek.
S megköszönték Pralinénak
a kiváló édességet.

ARADI ANEKDOTAKINCS

REPTÉRI KALANDOK

Sokat utazgató nyugdíjas társaságban gyakran esik szó az élményekről, tapasztalatokról, és persze a korral járó fura esetekről: eltévedésekről, az idegennyelv-ismeret hiányosságai miatti félreértésekről, reptéri várakozásokról. Remek sztorikat hallhat ilyenkor az ember. Persze utólag, baráti körben, jót mulatunk a másik balgaságán, memóriazavarán, feledékenységén.

Olykor azonban, az eset megtörténtekor, igen csak kínos helyzeteket él át a történet „szenvedő” alanya. Mert, akinek van lehetősége és kurázsija, hogy idősebb korában utazgasson (hány évig eltűnk frusztráltan, vágyakozva arra, hogy világot lássunk, hogy kimozduljunk ebből a ketrecből! Most itt az ideje!), azzal olykor történik valami, ami akkor gondot, félelmet, bosszúságot okoz, egyszerűen keserű szájját hagy, és csak egy bizonyos idő múltán válik tragikomikus történeté.

A legmulatságosabbat egy kedves aradi hölgy mesélte, aki kanadai unokájának szállított repülőn egy kiskutyát, mert ez volt a gyermek kívánsága.

És mit meg nem tesz egy nagymama?!

Nos, az még kismiska, hogy az otthon szakemberek által barkácsolt utazóketrecet Budapesten, a reptéren szűkösnek találták a reptéri illetékesek, majd miután – jó pénzért, villámgyorsan (micsoda izgalmakat élt addig át a nagymama!) – újra, tágasabbra tettek szert, az állat félelmében többszörszön bepíszkolt, s ezért újabb ketrecre volt szükség. Az igazi bonyodalom abból is adódott, hogy a hölgy nem tudott angolul, és megérkezésekor hiába várt kedvenc állatára. Előkerült ugyan egy reptéri hivatalnok, aki viszont angolul fújta a magáét, amiből ő csupán annyit értett, hogy „dog”, azaz kutya.

Szóval a hűséges négylábú a hosszú úton többször is összezsínálta magát, így a várt élő ajándékot a reptéren nem kaphatta meg az unoka, csak néhány napos késéssel, ami miatt nagyon elkámpicsorodott.

Tudok ennél még rosszabbat is: egy férfi a reptéren, megérkezése után, a sajátjával azonos kivitelezésű bőröndöt vett le a szalagról, és a félre-

értés csak a szállodában derült ki. Amíg London egyik legnagyobb repterén ezt tisztázták, és mindenki megkapta a saját csomagját, addig egy váltás fehérneműben és ruhában járkált. Ráadásul nemzetközi konferenciára volt hivatalos, amelyet elegáns fogadás követett. Szóval tetőtől talpig új ruhát kellett vásárolnia. Nem volt olcsó mulatság.

Talán még ezt is „überelte”, azaz felülmulta egy közeli ismerősöm története. Kissé későn ébredt, és kapkodva készülődött a kora reggeli utazáshoz. A reptérig vezető úton folyton hiányérzete volt, de ezt a késői ébredés miatti izgalom rovására írta.

Tízezer méter magasban döbbent rá, amikor a szendvicset hozták a légikísérők, hogy alsó fogsort a szállodai fürdőszobában felejtette. Ráadásul hivatalos küldetésben járt. Az amszterdami repülőtéren vendéglátói fogadták. Mit tehetett? Első útja a fogorvoshoz vezetett. Egyhetes hollandiai tartózkodása alatt három napig alig mozdult ki a szállóból. És igencsak lapos lett a bukszája.

GAZSI „ARANYKÖPÉSE”

Kimeríthetetlen a „Gazsi-folklór.” Halála után 14 évvel is újabb történetek bukkannak elő.

Nemrég azt mesélte egykori tanítványa, hogy egy kirándulás után, lefekvés előtti bájcsevegéskor, mikor már mindnyájan pizsamára vetkőztek, s a zokni is lekerült a lábokról, Gazsi megjegyezte:

– Fiam, te olyan hülye gyerek vagy, hogy még a két lábad se egyforma.

– Hogyhogy, tanár úr?

– Az egyik bűdösebb, mint a másik.

MICSODA KÜLÖNBSÉG!

Izraelben hallottam egykori aradiaktól:

Móricka új kivándorló (alijázó), és az ulpánon, azaz a modern héber nyelv elsajátítását célzó intenzív tanfolyamon az oktató a mélyen vallásos szokásokra is kitért. Azt mondta, hogy a siratófalhoz fedetlen fejjel menni és más feleségét elszerezni egyforma bűn.

Móricka azt írta a tankönyv margójára:

– Mindkettőt kipróbáltam... micsoda különbség!

MÁR AZ ANGYALOKAT FOTÓZZA ELHUNYT SISKA-SZABÓ ZOLTÁN

Amikor vasárnap reggel megkaptam a hihetetlen üzenetet: „Meghalt Zoltán”, azonnal viszszaírtam: „Melyik Zoltán?” Bár, gondolhattam volna, hogy felesége, Hajni órá utal.

Görcsösen ütöm a billentyűzet gombjait, homály lepi el a szemem, nem tudok ráeszmélni a kegyetlen valóságra.

Úgy ment el, ahogy élt: csendben, szerényen, méltósággal, végtelen alázattal lelkében.

Szerelmese volt a természetnek, előszeretettel fényképezte a hegyoldalakat, az erdőt, a szívet gyönyörködtető tájat. Tán ezért fáradt el a szíve, és szűnt meg ilyen korán dobogni.

Hivatásos fotóművészként, profi fotográfusként egész rövid életében szolgált. Hazáját, városát, családját.

Régóta munkatársa volt a Szövétneknek, tagja a lap szerkesztőbizottságának. Címlapfotói emlékeinket gazdagítják, fotóriportjai számtalan kulturális eseményt megörökítettek, sorozatot készített *Régi és új Arad* címen, turizmust népszerűsítő cikkeket írt, illetve fordított.

Többet nem kérhetem meg, hogy képes beszámolót készítsen legközelebbi könyvbemutatómról. Nem kapok tőle több címlapfotót a *Szövétnek* részére. Pedig biztosan nem utasítaná el a feladatot. De más elfoglaltsága lett. Máshol vállalt munkát.

Már az angyalokat fotózza.

Juhász Béla

Szövétnek

Aradi Kulturális Szemle
XXII. évfolyam, 6. (127.) szám

Kiadja:

Alma Mater Alapítvány, Arad

Web: www.almamaterarad.ro

Bankszámlaszámok:

RON: RO26 BRDE 020S V018 6677 0200

EUR: RO96 BRDE 020S V019 7886 0200

USD: RO20 BRDE 020S V020 2403 0200

HUF: RO71 BRDE 020S V032 8983 0200

Postacím:

310085 Arad

Str. Vârful cu dor nr. 22

Tel: +40/740-955132

+40/257-281140

E-mail: juhaszbela50@gmail.com

ISSN 1454 282 X

Főszerkesztő:

Juhász Béla

Szerkesztőbizottság:

Fekete Réka, Kocsik Krisztina, Matekovits Mihály, Pataky Lehel Zolt, Puskel Péter, Rudolf Ágnes, Siska-Szabó Hajnalka, Siska-Szabó Zoltán, Szilvágyi Zolt, Ujj János

Lapadminisztráció és terjesztés:

Szász Eszter

Korrektúra, technikai szerkesztés:

Rudolf Ágnes

Képszerkesztés:

Allerhand István

Rovatcím-grafikák:

Fritz Mihály, Kettő Groza János, Mór-Sághi Annamária

Címlapon: *Aradi december*

(László Ferenc felvétele)

A hátsó borítón: *Hókecske*

(Siska-Szabó Zoltán felvétele)

A terjesztésben együttműködnek:

Almási Vince, Bartók Mária, Brittrich Erzsébet, Czeglédi Judit, Erdélyi Ildikó, Gnant János, Koreck Aladár, Kori Edina, Molnár Andrea, Pirocska István, Szilvágyi Sándor, Tóth Hajnalka, Tóthpál Renáta, Vágási Márta, Zilahi András

Olvasóink a *Szövétnek* megtalálják a Jelen könyvesboltban, az egykori Tulipán melletti Souvenir Arad üzletben, valamint egyházaiknál és terjesztőiknél.

Nyomdai munkák: Trinom Kft.

NYUGATI JELEN családod NAPILAPJA!

Az előfizetési feltételekről érdeklődjön a 0257-280-751-es telefonszámon.

A *Szövétnek* nonprofit jellegű, alapítványi kiadvány, önkéntes adományokból tartja fenn magát. A szerkesztők, szerzők honoráriumában nem részesülnek, a jövőre vonatkozóan sem ígérhetünk, köszöneten kívül, más elismerést.

**KERESSÉK, OLVASSÁK,
TÁMOGASSÁK
A SZÖVÉTNEKET!**

LAPZÁRTA

A következő, februári számunk lapzártája január 25.; a megjelenést 2019. február 20-ra tervezzük.

Köszönjük

Aldea Éva,
Bátkai Sándor, Bila Erzsébet,
Blaskó Lajos (Ortoforum Kft.),
Kallós Csaba, Koreck Aladár,
Makai Zoltán,
Retezár József (Sinter Stop Kft.),
Vekov Károly

nagylelkű támogatását.

VÁLOGATÁS CSIKYSEK MUNKÁIBÓL

Rudolf Barnabás felvétele

Rudolf Barnabás felvétele

Köteles Nikolett felvétele

Köteles Nikolett felvétele

*Szomorú Sándor:
Vonalas önarckép*

*Szomorú Sándor:
Gyermeckportré*

Kovács Nikole rajza

Ady Endre
EGY JÖVENDŐ KARÁCSONY

Jön a Karácsony fehérén,
S én hozzám is jön talán majd
Valaki a régiekből.

Csendesen lép a szobámba,
S én köszöntöm: „Béke, béke.”
A küszöbön sápadt orvos.

És szorongva szól a vendég:
„Ma Karácsony van, Karácsony,
Emlékszel a régiekre?”

És bámulva és vidáman
És kacagva mondom én majd:
„Ma Karácsony van, Karácsony.”

És szorongva szól a vendég:
„Valami tán fáj a múltból?”
Megmozdul a sápadt orvos.

És bámulva és vidáman
És kacagva mondom én majd:
„Hiszen én még sohse éltem.”

És hörögve mondom én majd:
„Ki a szobámból, pogányok.”
Döng az ajtó és bezárul.

És hörögve mondom én majd:
„Hiszen én meg se születtem.
Karácsony van, száll az angyal.”

És a nagy, szomorú házban
Zsoltárokat énekelve
Hajnalig várom az angyalt.